

Együttműködés
nélkül nem jutunk
előbbre

4. oldal

Végre az okokat
kellene gyógyítani,
nem a követke-
zményeket

13. oldal

A hivatali magyar
nyelvhasználat
a felmérések
tükrében

37. oldal

www.onkormanyzas.sk

V. ÉVFOLYAM 1. SZÁM, 2015. március

ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE

A szlovákiai magyar közösség megmaradásának feltételei

Tartalom

Együttműködés nélkül nem jutunk előbbre	4
Őszre várható az uniós pályázatok kiírása	6
Nagyszombat megye gazdasági kihívásai	8
Fejlesztési elképzelések Nyitra megyében	11
Végre az okokat kellene gyógyítani, nem a következményeket	13
Fejlesztési elképzelések a keleti régióban	17
A Pons Danubii és az Ister Granum	20
Leszakadt régió, elvándorlás, szórványosodás	23
A tömbmagyarságnak intő jel a szórvány	29
Szemét, avagy a hulladéktörvény és vidéke	33
A hivatali magyar nyelvhasználat a felmérések tükrében	37
Csáky Pál az uniós polgári kezdeményezésről	40
A szlovákiai magyar közösség megmaradásának feltételei	42
Törvény az európai területi társulásról	54

egymásért is

Dél – Szlovákia fejlődése, fejlesztési lehetőségei hosszú ideje foglalkoztatják általában véve az ott élőket, de a politikusokat és a választott képviselőket, tisztségviselőket, a közzférában szerepet vállaló egyéneket is.

Negyed század törekvései, szándékai, kompromisszumai után be kell látnunk: magunknak kell kijelölnünk a lehetséges utakat, s magunknak kell megkeresnünk azokat a forrásokat is, amelyek előbbre vihetik régióinkat. A területi önkormányzatoknak rendkívül fontos szerepük van abban, hogy élhető és megtartó városaink-falvaink legyenek, s ha látványosan nagy dolgok nem születnek is, hangyamunkával, akár a legkisebb esélyek megragadása árán a lehető legtöbben boldogulhassanak, kizsárolhassanak abból a bennünk, amelyre a többségi jóindulatnak kitettség kárhóztatott bennünket.

Lapunkban ezért is mutatjuk be azt az elképzelést, melyet szakértő szerzőkkel összefogva dolgoztunk ki, Dél – Szlovákia társadalmi és gazdasági fejlődése, magyar közösségünk megmaradása és kibontakozása érdekében. Tettük mindezt annak tudatában, hogy kinek-kinek – a képességei, lehetőségei, tudása mértékében – feladata van térségünk jobb életminőségének megteremtésében.

Hozzájárulásnak szánjuk, hogy tüzetesebben ismertetjük azokat a lehetőségeket is, amelyeket az elkövetkező öt-hat évben kihasználhatunk településeink fejlesztésében. Nem könnyű a lecke, mégis meg kell kísérelnünk hasznosítani az emberi találékonyság, szellem és kezűgyesség minden megnyilvánulását. Ehhez a hazai források mellett a közös uniós eszközöket is számba kell vennünk. Ha nem lehet országosan kiemelten fejlesztendő térség Dél – Szlovákia, legalább a saját soraikban első helyre kell emelnünk. A határ menti együttműködés impulzust adhat, az európai területi együttműködési csoportosulások nyomán pedig talán egyszer eljuthatunk odáig, hogy országhatáron belül is kialakítjuk a magunk együttműködési hálózatait, ami valamennyiünk javát szolgálhatja.

Eddig is volt rá számtalan kísérlet, az igazi dél-szlovákiai együttműködési hálózat azonban még várat magára. Pedig vannak égetően sürgős kérdések! A magyar oktatási nyelvű iskolák, elsősorban a kisiskolák (meg a kis iskolák!) sorsa pár hónap múlva megpecsételődhet. Polgári társulásunk, a Pro Civis, de számos helyi önkormányzatunk tett kísérletet arra, hogy együttműködésre, közös gondolkodásra sarkallja az iskolafenntartókat az anyanyelvi oktatás – elérhető közelségű – megtartása érdekében. Kevés helyen hozott eredményt az ilyen igyekezet. Hogy a széthúzás hová vezet, arról tanulságot nyerhetünk szóránysorsra jutott régióinktól.

Korparancs, hogy – saját erőből is – egyszerre építsünk társadalmat, gazdaságot. Azon a poszton, ahová sorsunk rendelt minket.

Óry Péter

Közös csomagban az agrártámogatás és a vidékfejlesztés

Együttműködés nélkül nem jutunk előbbre

A Gazda Polgári Társulás 2013. július 2-án Szímőn alakult meg mint a felvidéki magyar gazdák érdekképviselője. Célja tagjainak teljes körű érdekképviselője, mindenekelőtt a családi gazdaságok, vállalkozások fejlődésének támogatása, a szakmai ismeretek bővítése, felhasználása és az EU-tagságból eredő lehetőségek megismertetése, kihasználása.

Különös figyelmet fordít a környezet- és természetvédelemre, a termőföldek, a vizek védelmére és az emberi környezet megóvására. Kitérő céljainak elérése érdekében szakmai szemináriumokat, konferenciákat, szervez, képviseli a tagok érdekeit más jogi személyek előtt, állást foglal, javaslatokat tesz és véleményt nyilvánít a mezőgazdaságot, a vidékfejlesztést, a régiófejlesztést, a vállalkozást és a közigazdaságot érintő kérdésekben.

25 évvel a rendszerváltás után dönteniünk kellett, tovább várjuk-e, hogy kormányzati szinten szülessenek a dél-szlovákiai régiót is kedvezően érintő döntések, vagy saját erőnket bevetve nekilátunk a munkának, megragadjuk azokat a lehetőségeket, amelyekkel magunk is javíthatunk régióink állapotán. Az elképzelést tettekre akarjuk váltani. Tavaly ősz óta számos helyen tartottunk találkozót, szemináriumot, melyen ismertettük, milyen lehetőségeket tartogat számunkra a 2014-2020-as uniós tervezési időszak, s ezek – összefoglalással – hogyan hasznosíthatók a magyar-lakta régiók fejlesztésében, javítva az ott élők általános létfeltételeit és persze a régió lakosságmegetartó képességét.

A mezőgazdaság transzformációja kevés jót hozott a magyar-lakta vidékeknek, az európai uniós tagság pedig olyan feltételeket teremtett a halódó agrárium számára, hogy csak az igazán kitartóak és megszállottak nem adták fel a küzdelmet.

Úgy tűnik, huszonöt év kellett ahhoz, hogy Szlovákia vezetői is belássák, központilag is fontos szerepet kell kapnia az agráriumnak, nem élhet úgy az ország, hogy élelmiszer-ellátását döntően behozatalból fedezze, a termelés és munka helyett az ágazat lebontását támogassa, mert az agrárgazdaságnak fontos szociális, környezeti és humán vonatkozásai is vannak.

Úgy tűnik, a 2014-2020-as tervezési időszak lesz az első, amikor elsőbbséget kap az ágazat sokoldalú fejlesztése, s nem csupán a terület alapú támogatás lesz előtérben, hanem a gazdasági hatékonyság, a fenntarthatóság, az élelmiszer-biztonság, az ágazat foglalkoztató képességének növelése is. Külön hangsúlyt kap az utánpótlás kérdése, mert az ágazatban dolgozó-vállalkozó gazdák átlagéletkora nagyon magas. Európa és a szlovák kormány is új támogatási csomaggal ösztönzi a 40 év alatti fiatal gazdálkodókat a munka vállalására. Egy-egy fiatal, kezdő mezőgazdász

akár egyszeri 50-ezer euró támogatást is kaphat. Ezen túlmenően a fiatal gazda 70 százalékos támogatást kaphat beruházásokra és rekonstrukcióra, de lehet majd földvásárlásra is pályázni. Kft-k és családi vállalkozások is nyújthatnak be kérelmeket. Érdemes tehát mind a családoknak, mind a faluközösségeknek gazdálkodásra ösztönöznie a fiatalokat.

Az irányító hatóság, a földművelési és vidékfejlesztési tárca illetékesei már bemutatták a 2014-2020 közötti fejlesztési időszak Integrált Regionális Operatív Programját (IROP). Ebből egyértelművé vált, hogy Szlovákia fejlesztési kerete az előző időszakhoz képest 18 százalékkal, mintegy 2 milliárd euróval nő, a regionális fejlesztést szolgáló operatív program forrásai viszont nem igazán emelkednek. Az operatív program elnevezése azonban mutatja, hogy sok újdonság van benne. A regionális fejlesztés lefektetett alapelvei az integrált megközelítés és a partnerség.

A fejlesztések eszközei az integrált területi beruházások (ITB), a fenntartható városfejlesztés (csak a megyeszékhelyeket érinti) és a helyi közösségek által vezérelt gazdaságfejlesztés. Ez utóbbi kivitelezői a LEADER társulások, a helyi akciócsoportok lesznek, amelyek az előző időszakhoz képest több operatív programban pályázhatnak. A vidékfejlesztési program mellett az IROP-ban, valószínűleg az Emberi Erőforrás Operatív Programban és az Interregben. Az integrált területi beruházások jellemzői a komplex fejlesztések, melyekben az iparfejlesztés, a közútfejlesztés, a közművek fejlesztése és az emberi erőforrások fejlesztése egyszerre van jelen. Ha az ITB eredményesen pályázott az egyik operatív programban, a többi programban is eredményesen kell pályáznia, mert Brüsszelnek komplex célkitűzésként kell majd elfogadnia az ITB fejlesztési csomagját. Támogatnia kell a csomag minden elemét, célkitűzését. A megyei önkormányzatoknak hamarosan el kell fogadniuk a megye Integrált Regionális Területfejlesztési Stratégiáját (IRTS). Ez az előfeltétele annak, hogy a megye területén a jogosult érdeklődők regionális fejlesztésekre pályázhassanak.

Kedvező, hogy az új tervezési időszak koncepciója egységben kezeli az agrár- és vidékpolitikát, tehát összekapcsolhatóvá válnak olyan rendszerek, amelyek eddig távol álltak egymástól. A kétfajta támogatás erősítheti a kitűzött cél hatékonyabbá tételét.

Statisztikai adatokkal bizonyítható és alátámasztható, hogy a jó agrár- és vidékfejlesztési politika két százalékkal csökkentheti a munkanélküliséget az országban. Ez azért is rendkívül fontos, mert így olyan potenciális munkavállalói csoportok vonhatók be a jövedelemszerző tevékenységbe, akik képzettségüknél fogva más munkapiaci szegmensekben nem lennének versenyképesek. Ahhoz azonban, hogy a mezőgazdaságra fordítható 3,273 milliárd és a vidékfejlesztésre jóváhagyott 2,079 milliárd euró okosan és hatékonyan legyen felhasználva, együtt kell működni minden érintettnek. Tehát a gazdálkodónak, a kereskedőnek, de a helyi vállalkozóknak és a helyi önkormányzatoknak is.

Önkormányzatok is pályázhatnak több területen, például telekrendezésre, zöld

övezet kialakítására, vízelvezetők kialakítására, erdőgazdálkodásra, 1000 lakos alatti települések megújuló energiafelhasználására, infrastruktúrafejlesztésre, szélessávú internet kiépítésére, a helyi szolgáltatások minőségének javítására (pl. szabadidős tevékenységre és sporttevékenységre), turizmusfejlesztésre és marketing kiadásokra is. De lehet majd pályázni munkaerőképzésre, elsősorban a marginalizált csoportok képességeinek fejlesztésére. Úgy is felfogható az integrált rendszer, mint az összefogás és bizalomerősítés próbája. Az önkormányzat és a település vállalkozói között együttműködésnek és folyamatos párbeszédnek kell lennie. El kell érni, hogy a település polgármestere törődjön a gazdákkal, ne érjen véget a kapcsolatuk ott, hogy kivetik és behajtják a földadót. A község vezetése vizsgálja meg azt is, milyen formában tud hozzájárulni a mezőgazdasági termelés fellendítéséhez, saját vidékfejlesztési pályázati forrásainak felhasználásával hogyan növelheti annak hatékonyságát. A falu – akár több is, közösen – például pályázhat olyan községfejlesztési projekttel, hogy állandó termelői piacot létesítenek, ahol megjelenhetnek a helyi termények és termékek. (Ezt az agrárvállalkozások is megtehetik.) A központilag is támogatott rövid élelmiszerlánc gondolatának megfelelően a környék lakossága itt beszerezheti a friss zöldséget, gyümölcsöt, húst, de tejtermékeket is. Különösen, hogy a támogatási program kiterjed a saját termények feldolgozására, népszerűsítésére és árusítására is. Véleményem szerint ilyen célra a központi fekvésű települések jók, ahol átmenő

forgalom is van, így a véletlenül arra járók is tudomást szerezhetnek a termelői piac kínálatáról. A továbblépés és fejlődés egyik módja, hogy a termelők megszervezik pl. az áru házhoz szállítását. Ilyenre példa már ma is akad, ezt azonban minden régióban meg kellene szervezni. A vevő feladja megrendelését, s a kért időpontban a termelők eljuttatják neki a friss zöldséget, gyümölcsöt, húst, egyéb készítményeiket.

Az új tervezési időszakban az infrastrukturális fejlesztési támogatások között szerepel a szélessávú internet bevezetése a kisebb településekre, ugyanígy az 1000 lakosnál kisebb településeken a falusi turizmus fejlesztése vagy az illegális szeméttelakatok felszámolása, de vízelvezeték- és csatornahálózat kiépítése is. Változó mértékben, de az energiatakarékos és megújuló energiát felhasználó infrastrukturális fejlesztés támogatása is fennmarad.

Az önkormányzatok a fentiekben jelzett néhány lehetőségen kívül ott játszhatnak igazán fontos szerepet a mezőgazdasági termelés bővítésében, ha támogatni fogják a helyi kezdeményezéseket, kis feldolgozó üzemeknek is helyet adnak például a feleslegesé vagy kihasználatlaná vált községi objektumokban, vagy a földrendezés ügyét felkarolják és előmozdítják. Mi, gazdálkodók és polgári társulásunk ebben bármikor az önkormányzatok, a polgármesterek rendelkezésére áll a jövőben is.

Mészáros Győző, volt földművelésügyi államtitkár, a Gazda PT vezetőségi tagja

Őszre várható az uniós pályázatok kiírása

Beszélgetés Tuba Lajossal, a Somorjai Régiófejlesztési Ügynökség igazgatójával

Kezdjük a jövővel. Hamarosan megjelennek az új európai uniós pályázati kiírások. Mire számíthatnak a határ menti települések?

– A határokon átnyúló fejlesztési programok léte lehetőséget nyújt az önkormányzatoknak, de nem biztos, hogy minden gondjukat megoldja. Egy önkormányzatnak magának kell tudni, hogy mit akar, és ahhoz keresnie a programot. Magyarán: meg kell nézni, mire lehet pályázni, és arra kérni. Aki a pénzt, támogatást adja, meghatározza, hogy mire szánja, és egyszerűen szólva, ott kell keresni, ahol van keresnivaló. Példaként hadd említsem meg, hogy az iskolafelújítási programban az elmúlt években minden település vídában részt vett, sajnálatos módon a közeljövőben erre egyáltalán nem lehet pályázni. Elérkeztünk oda, hogy azok az iskolák, amelyeket nem sikerült felújítani, uniós támogatásból ezután nem is lesznek. Óvodákra, szaktantermekre fognak adni támogatást. Ez persze csak egy apró szelete a problémának. Egyelőre nagy a csönd. A lobbiszervezetek – például a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása – nagyon hallgatnak, pedig a lehetőségek az eddigi hírek szerint megcsappannak.

Mire lesz lehetőség?

– A falvak, önkormányzatok nagyságuktól függően, ezután alapvetően három körben mozoghatnak. Eddig volt egye a régiófejlesztési operatív program (ROP), amelyet felvált az integrált régiófejlesztési operatív program (IROP), aztán lesz a vidékfejlesztési, amely a kis falvaknak szól, illetve lesz a határ menti program. Ez utóbbin belül

is kevesebb a lehetőség. Olyan projekteket fognak támogatni, mint az utak, hidak fejlesztése, ami nem rossz, csak éppen beszűkül a települések mozgásterére. Egyetlen jó hír, hogy lesz ún. kisprojekt alap a szlovák-magyar határ mentén is, ami eddig nem volt. Eddig is létezett a szlovák-cseh határ menti program, amelyet sokan próbáltak kihasználni Nagyszombat megye települései közül. Ez egy ideális kis kapacitású program volt, olyan húszezer eurós támogatási lehetőséggel. Igaz, hogy fejleszteni, építeni nem igen lehetett belőle, de lehetett pályázni bármilyen, nem beruházás jellegű dologra. Nem kellett hozzá más, mint egy jó elképzelés és egy partner Csehországban (pontosabban Morvaországban, a határ mentén). Ugyanez lesz a szlovák-magyar határ menti térségekben is, ami jó lehetőség a határ menti falvak számára, melyek a testvérközségekkel együtt készíthetnek kisebb projekteket. Igaz, ebből nem lehet mondjuk kultúrházat felújítani, de nemcsak az van a világon.

Úgy tudni, hogy megváltozik az egész pályázati rendszer.

– A legalapvetőbb változás, hogy szinte semmire sem lesz pénz. Félre a tréfával: ugyancsak alapvető változás, hogy most már nem országosan fogják osztani a támogatást, hanem megyénként. Két lehetőség lesz. Minden megyének lesz egy kis régiófejlesztési programja, amit az országos programból vezetnek le, és maga a megye dönti el, mit rak bele. Pozsony megye például úgy döntött, hogy a környezetvédelmi jellegű projektekre egyáltalán nem fog pályázni, míg Nagyszombat megye minden lehetőséget megpályáz. A pályázók a

megyei önkormányzatokhoz fogják beadni a kérvényeket, ahol kialakul egy lista. Ma még nem tudják, de talán maguk a megyei vezetők sem, hogy hol születik a döntés. Vagy a megyei lista lesz érvényes, vagy pedig folytatódik az eddigi gyakorlat, hogy a projektek fölkerülnek Pozsonyba, ahol elosztják a támogatásokat. Ez egy óriási dilemma, mert azért mindenki jobban örülne, ha megyei színter állnának össze a listák és születnének a döntések. Az egyetlen kivételt Besztercebánya megye képezi, vele kapcsolatban a minisztérium úgy döntött, hogy nem kap jogosítványt, mert nem működik együtt.

A megyeelnök, Kotleba miatt büntetik például az Ipoly menti településeket?

– Nem fogalmaznék így, hiszen ez nagyon kemény munka, és a regionális program kialakítása szoros együttműködést igényel. Ha viszont a megyei hivatal nem működik együtt napi szinten a minisztériummal, akkor nem lesz programja. Amúgy nem szokás büntetni, hiszen az unió sem büntette meg Szlovákiát azért, hogy az előző időszakban a vidékfejlesztési programból halottasházak tömegét újjáélesztették.

Ezek a tények mikorra tisztázódnak le? Magyarán: mikortól lehet pályázni?

– Ezek folyamatosan alakulnak. Januártól különféle programok készülnek. Az IROP-ot, az országos keretet, már elfogadták. Körülbelül áprilisra készülnek el a megyeiek, s utána lehet meghirdetni a pályázatokat. A magyar-szlovák határ menti programról például most

tárgyalnak Brüsszelben. Itt egyébként is új helyzet fog előállni, hiszen az irányító hatóság Pozsonyban lesz, a közös szakmai titkárság pedig Magyarországon. (Eddig mindkettő ott volt.) Amit tudni lehetett, az elején nem volt túl gördülékeny a két testület kommunikációja, most már összehangolódtak, de mindenki arra vár, hogyan fog működni a rendszer, amelynek egyik fele Pozsonyban lesz, a másik valószínűleg Budapesten. Megjegyzem, az lett volna a logikus, ha most Szlovákiában lenne mindkettő, hiszen hét évig fordítva volt. Meglátjuk, hogyan lesz, nekünk az a dolgunk, hogy alkalmazkodjunk. Feltételezem, hogy ezt májusban jóváhagyják, és ősszel remélhetően megnyitják a programot, és lehet pályázni. Mi mindenkinek azt mondjuk, hogy készüljön fel időben, és szeptemberre lehetőleg legyen meg a háttere (műszaki dokumentáció, megvalósíthatósági tanulmány stb.) Magam is a napokban megyek Mosonmagyaróvárra, ahol egy kerékpárút projektjéről tárgyalunk.

A Somorjai Régiófejlesztési Intézet több sikeres, határon átnyúló projektet valósított meg. Említsünk meg párat ezek közül.

– Számomra az egyik legnagyobb sikert a Mosonmagyaróvártól Somorjáig kiépült kerékpárút jelenti. Ebből nemrég készült el a Mosonmagyaróvár-Dunacsúny szakasz, aminek köszönhetően a két város között bárki megteheti az utat kerékpárral.

Mi lesz például az Ipoly-hidak sorsa?

– Erről a témáról nem szívesen nyilatkoznék, mert nem az én asztalom. Annyit látni, hogy mindenki a másikra mutogat. Annyit tudok, hogy amikor elővették a terveket, amelyek már egy előző uniós pályázatra készültek, kiderült, hogy maguk a tervek sem voltak teljesen kóserek, az építkezési dokumentációk sem voltak megfelelők. Ezeket nem lehet a Nyitra megyei elnök, Belica nyakába varrni. Persze, a nyitraiak hozzáállása sem volt olyan, amilyennek lennie kellett volna. Az egy nagy bukás volt, tízmillió euró és két nagyon fontos híd bánta, amelyeket most remélhetően megépítenek. Mert a másik két híd, amely elkészült, kevésbé fontos helyen fekszik. Egyébként sem szívesen értékelem mások projektjeit. Mi, a Somorjai Régiófejlesztési Ügynökség általában beruházás nélkül dolgozunk, s főleg az idegenforgalomra koncentrálnak. Egyébként Csehországgal mi is befürödtünk. A Felső-Csallóköznek igyekeztünk komoly kapcsolatokat kiépíteni, kevés sikerrel. A határ menti programok egyik veszélye egyébként, hogy sok múlik a partneren. Nagyon kellemetlen következményei lehetnek, ha valaki ismeretlen partnerekkel szövetkezik, s az illető „kifarol” az utolsó pillanatban. Ez történt egy morva kistérséggel esetünkben is, két nappal a pályázat leadása előtt álltak elő, hogy nincsenek készen, miután egy hónapig simán hitegettek bennünket. De ez még

mindig jobb, mintha nyertes pályázat megvalósítása közben szól a partner, hogy kiszáll a dologból. Ennek jogi következményei is vannak, magam is tudok perekről. Csak olyanokkal érdemes közösen pályázni, akikkel jók a tapasztalataink, akiket jól ismerünk, és megbízható partnerek.

A Mosonmagyaróvárral közösen megvalósított projektek ezek közé tartoznak.

– Mi már projektek nélkül is tudunk együttműködni, különösen a turisztika területén. Közös projektjeink egy idő után támogatás nélkül is működőképesek.

A közös beruházások egyik szép példája az alsósztrgovai és a magyarországi csesztvei közös projekt, amelyben önök is részt vettek. A Madách-kastély két éve régi pompájában várja a látogatókat.

Akkoriban ez volt a legnagyobb, mintegy kétmillió eurós projekt. Ennek egyébként lesz folytatása, hiszen a sztrgovai kastélynak van egy nagyon szép parkja, azt is fel kellene újítani. Némi gond, hogy a csesztvei kúria időközben háromszor váltott fenntartót, s most már a háromszáz lelkes falu kezelésében van, s azóta nem igazán tudnak vele foglalkozni. Mindenesetre a Szlovákiai Magyar Múzeum nagyon komolyan dolgozik a terveken. Sztrgován egyébként az az érdekes helyzet, hogy ott szlovák nemzeti pártos a polgármester, de szívügyének tartja a Madách-kastélyt, és a besztércabányai tulajdonosú akvapark vendégeit is szívesen viszik ide.

Mi lesz a kis falvak lehetőségeivel? A Leader-program szinte nekik lett kitalálva.

– Ha gonoszkodni akarnék, azt mondanám, hogy sehol annyi halottasház nem újult fel, mint Szlovákiában, a Leadernek köszönhetően, vidékfejlesztés címén. A Leader-programnak lesz folytatása, s bár a részletek még nem ismertek, annyit tudni, hogy több pénzt szánnak rá, mint annak idején. Ha jól tudom, a kétszeresét vették el a nagy traktorok és kombájnok rovására a vidékfejlesztési programból. A lehetséges témák körét is jócskán kibővítették. Hadd mondjak egy példát.

Az alsósztrgovai Madách-kastély

Mi annak idején másfél évig készültünk a Leader-programra. Készítettünk egy próbatervezést egy kistérségben (Alsó- és Felsőszeli), hogy mire lenne szükségük, mit szeretnének megvalósítani. Azt nagyjából lehetett tudni, hogy Nyugat-Európában miket engedtek meg, milyen a brüsszeli lista. Ezeknek a falvaknak pl. helyben termelt mezőgazdasági termékek feldolgozására lett volna szüksége, magyarul: kisüzemre. Aztán jött a miniszteri döntés, és esett az egész. Lettek helyette buszmegállók, az említett halottasházak, járdák stb. Miközben munkahelyekre lett volna szükség. Most elég nagy változás, hogy vállalkozások is pályázhatnak, amit eddig tiltottak, mert rájöttek, hogy a foglalkoztatottság javításához ez megfelelő eszköz. Talán érdemes hozzatenni, hogy Magyarországon ezt úgy kezelték, hogy a Leader-programmal az egész országot lefedték. Lehet, hogy az Alsó-Szigetköz és a Felső-Szigetköz különösebben nem működik együtt, de

a Leaderben kénytelenek voltak. Így az egész magyar vidék le volt fedve. Nálunk csak foltokban. Most lehet, hogy több lesz a Leader-csoport, de még mindig kevés lesz. Ez politikai döntés kérdése. Magyarországon azt mondták: mindenki kapjon támogatást.

Ön szerint miért tartozik Szlovákia az uniós támogatások meritésében a kullogók közé?

– Nem hiszem, hogy így lenne. Az viszont tény, hogy hiába dolgoznak sokan becsületesen, ha mondjuk bedől egy autópálya-építés, az rántja magával a többi, és rontja a statisztikát. A szlovák közbeszerzési törvény „csodákra” képes e tekintetben. Az Ipoly-hidak esetét említhetném ismét: amikor kiderült, hogy rosszak a tervek, elővették a várakozók listáját, és azok kezdheték is az építkezést. Így épült meg két kevésbé fontos híd. Egy nagy autópálya építésénél ezt nem lehet megoldani.

Másrészt a minisztériumi hivatalnokok sem egyformák. Van, aki jobban dolgozik, van, aki rosszabbul. Csak azt nem tapasztalni, hogy a rendszer kiszűrné a rosszakat. A főnök nemigen törődik az-zal, hogy egy referens mondjuk tizedét végzi el annak, mint egy másik, a szomszéd asztalnál. S ezzel minden csúszik. Általános tapasztalat, hogy a szlovák minisztérium sokkal lassabban dolgozik, mint például a magyarországi. Ebből aztán konfliktusok is adódnak a partnerek között. Velünk is előfordult, hogy csúszunk, várunk, szabódunk, és a partner számára, önhibánkon kívül, mi vagyunk a kockázati tényező. Amikor Gyurovszky volt a miniszter, mesélték, hogy volt egy elektronikus rendszer, amely azonnal kimutatta, ha valaki nem végezte a dolgát. A legutolsó referens is ellenőrizhető volt, végzi-e a munkáját. Mondanom sem kell, hogy ezt a rendszert utána kikapcsolták.

Kövesdi Károly

Nagyszombat megye gazdasági kihívásai

Az ország nyugati részén fekvő megye szerkezete korántsem mondható a természet által rajzoltak, de ennek politikai hátterét évek óta ismerjük. Mindennek következtében ugyanakkor a kerület járásai közt is jócskán adódnak eltérések gazdasági tekintetben. Mégis a felvidéki tömbmagyarság éppen itt örülhet a legjobb körülményeknek.

Természetesen az okokat a főváros közelségében kell keresni. A két „magyar” járásközpont, Galánta és Dunaszerdahely közvetlen összeköttetésben van Pozsonnyal, és így a sokszor kedvezőtlen munkanélküliségi helyzetet ki tudja egyenlíteni a polgárok utazása a munka után. A mátyusföldi városban az infrastruktúra jobban kiépült, mint a Csalóköz szívében, így aztán Gömörből figyelve akár rózsásnak is ítélnétek a helyzetet, pedig nincs így.

A közelmúltban látott napvilágot az a statisztika, amely jól mutatja, a magyar járások ebben a megyében sincsenek kecsesítő helyzetben. A tavalyi évben ugyanis hiába volt 885 euró a nominális átlagbér 2014-ben a Nagyszombati

kerületben, ami 5.1 százalékos, 43 eurós növekedést jelent az azt megelőző évhez képest, a legrosszabbul a két déli járásban jártak az alkalmazottak.

Átlagon felül kerestek a Nagyszombati (1047 euró), a Galgóci (978 euró), a Szokolcai (922 euró) és a Pöstvényi járás (887 euró) lakosai, míg a galántai régióban átlagosan 789 eurót, Dunaszerdahely környékén pedig 718 eurós fizetést kapnak a munkavállalók. A Statisztikai Hivatal nagyszombati fiókjának tájékoztatása szerint a legmagasabb béreket a tudományos-technikai, a kommunikációs és a pénzügyi szolgáltatások terén tevékenykedők vihetik haza. A legalacsonyabb fizetésben a szállodai és éttermi dolgozók, valamint az admi-

nisztratív munkát vállalók részesülnek. Más kérdés, vajon miért van ilyen több mint 300 eurós különbség a bérek viszonyában egy megyében.

A különbségek tehát nem csak országos szinten jelennek meg a déli járásokban, hanem ezen területi egységeken belül is. Mindezek természetesen sokkal inkább az országos politikának köszönhető, mint a megyeinek, mert ott az elmúlt években sikerült több fontos előrelépést elkönyvelnie a magyar képviselőknek. Ezért is fontos, hogy Kvarda József után Berényi József is alelnök lett, így hatással van a régió irányítási tevékenységére.

Lelkes Gábor, régiófejlesztési szakem-

ber is Nagyszombat megye legégetőbb gondjai közt említi a nagyfokú területi egyenlőséget. „A gazdaság teljesítményét illetően észak-dél vonatkozásában: a kerület északi felében a munkanélküliség 20-30 %-kal alacsonyabb, mint a délen, valamint a bérek északon 20-30 %-kal magasabbak, mint délen. Ezen gazdasági eltérést részben a déli területek rossz közlekedési infrastruktúrája okozza (ezen mindenképp segít 2016-ban elkezdődő R7 gyorsforgalmi út megépítése), valamint a mindenkori szlovák kormányok és megyei önkormányzatok beruházás-elhelyezési (ösztönzési) politikája is (Nagyszombat megyében kevés kivételtől eltekintve számottevő munkahelyteremtő beruházások Galántától délebbre nem valósultak meg az elmúlt két évtizedben). A déli régiók felzárkóztatásához hozzájárulhatnak a jelenleg még gyermekcipőben járó turisztikai együttműködések, amelyekhez a kedvező műszaki háttér gyors ütemben alakul (kerékpárutak ígéretes hálózata Dunaszerdahely régiójában, komp Bős-nél, sűrű autóbuszjárat Nagymegyér és Győr közt, a dunaszerdahelyi termálfürdőben napjainkban is zajló nagy beruházások). Sokszor hangoztatják a vezetők, hogy Szlovákia kis Detroit, ebben azonban a szűkebb régióknak sajnos csekély szerepet tölt be. Viszont nincs értelme búslakodni azon, hogy az elmúlt évek infrastrukturális és iparosítási folyamatából a Csallóköz javarészt kimaradt, partnerségben és megfelelő turizmusfejlesztési politikával a Csallóköz lehetne kis Cannes.“

Kórházak „gazdaváltás” küszöbén

A Nagyszombat megye gazdasági életét napjainkban érintő kérdések közül a médiában legtöbbször elemzettek a kórházeladások. Lapzártánkkal azonos időben dől el, hogy a galántai és a dunaszerdahelyi kórház milyen tulajdonba jut. A Svet zdravia rt. kétmillió eurót ajánlott a kórházak részvényeiért, a két kórházba pedig 10–10 millió eurót szeretne befektetni. Az Agel SK rt. 200 ezer euróért venné meg a részvényeket, a beruházási tervzetében pedig 7,9 millió euró szerepelt. A két kórháznak jelentős kölcsönei és kintlévőségei vannak, amit az új tulajdonosoknak ki kell fizetniük. Az adósság összege 6–7 millió euróra tehető mindkét kórház esetében.

Berényi a kialakult helyzettel kapcsol-

atban megkeresésünkre elmondta, szükségszerűnek tartja az eladást az eladósodottság miatt. „Mivel az egészségügynek a biztosítótársaságok által való finanszírozása olyan helyzetet teremt, hogy a megyék nem tudják folyamatosan pótolni a kórházak termelte hiányt, a két kórház részvényeinek eladása szükségszerűvé vált.“

Azzal kapcsolatban, hogy akadnak olyanok, akik megkérdőjelezzik a folyamatot, a megye alelnöke hozzátette: „Az eladás során csak egyetlen olyan ellenérvet hallottam, amellyel foglalkozni érdemes. Ez pedig azt a korlátozást kifogásolta, hogy a lehetséges pályázók körét leszűkítettük olyan társaságok irányába, amelyeknek már van Szlovákiában bejegyzett egészségügyi vállalkozásuk legalább azon a szinten, amelyen a két szóban forgó kórház egyike van. A pályázati feltételeket úgy állítottuk fel, hogy szakmailag hozzáértő, és a szlovákiai viszonylatokat is belülről ismerő társaságok pályázzanak.“ Annyi már a döntés előtt bizonyos, olyan nagyvállalat kezébe kerülnek a magyarlakta járásokban található kórházak, amelyek több helyen is működhetnek hasonló intézményt, tehát van tapasztalatuk az egészségügy és a gazdasági irányítás területén. Más kérdés, a mindennapokban milyen benyomást keltenek majd a régió lakosaiban a változások.

Aladár Péter dunaszerdahelyi lakos például kérdésünkre azt válaszolta, hogy ő mint olyan állampolgár, aki gyakran látogatja az orvosokat, örülne a befektetés sikerességének, hiszen a visszafelődés érezhető, és a kórház épületére is ráférne a felújítás. „Azt tapasztaltuk a

városban, hogy egyre több orvos máshova költözött a rendelőjével, így aztán a betegek sokszor kilométereket kellett gyalogolnia a kivizsgálások után. Abban bízok, hogy a befektetők az épületet is felújítják és a tőkeberuházás mindenki hasznára válik.“ Természetesen vannak olyanok is, akik nem látják ennyire rózsásnak az eladást, ők leginkább attól tartanak, hogy majd növekednek az egészségügyi kiadásai.

A kórházak már a 2013-as megyei választások során is kulcskérdésként jelentek meg a kampányban, de azon túl, hogy egy a társadalom által aktívan figyelt területről van szó, azt is meg kell említenünk, hogy gazdasági tekintetben is fontos lesz az önkormányzat számára a sikeres üzlet lebonyolítása és a takarékoság.

Fejlesztés – demográfiai kockázatokkal

A régió szempontjából természetesen kulcsfontosságú, hogy a már több mint egy évtizede tervezett R7-es gyorsforgalmi út vajon a tervek szerint valóban elkészül-e, mert ugyan a hivatalos bejelentés megtörtént, de a PPP-s projekt formájában megvalósítani kívánt útszakasz építési munkálatai ismét egybeesengenek a választásokkal. Ez történt 2012-ben is, ami azt eredményezte, hogy a csallóközi polgárok Pozsonyba jutását nem könnyítették meg. A témát Farkas Iván gazdaságpolitikus is elemezte: „Az adófizetők számára kedvezőtlen információ, hogy a közszféra és a magántőke partnerségén alapuló pénzügyi konstrukcióban (PPP) valószínűleg meg a beruházást. Ami a kormány számára roppant kényelmes az

építkezés fázisában: nem költ semmit sem az elkészült mű átvételéig. Az öt követő kormányok fognak majd fizetni, harminc éven át, összesen 4,7 milliárd eurót kell majd törleszteniük. Az R1-es autópút Nyitra és Újbánya közötti szakaszát is hasonló pénzügyi konstrukcióban építették meg. A kormányok ez esetben is 30 évig fogják törleszteni a hihetetlenül vastag ceruzával kiszámított kamatokkal megterhelt részleteket a Pribina holland-szlovák konzorciumnak. E finanszírozási forma makrogazdasági előnye, hogy a beruházás költségei a kivitelezés idején nem terhelik meg az államháztartást, a törlesztés évekkkel később befolyásolja majd az államháztartás hiányát. A beruházásról szóló kormányzati döntést e tényező alapvetően meghatározza. „Érsek Árpád parlamenti képviselő nem látott negatívumokat a döntés kapcsán: „A kormányok jönnek-mennek, de az utak mindig megmaradnak. Örülök, hogy a felesleges politizálás helyett cselekedni kezdtek ez ügyben. Az R7-es gyorsforgalmi út megvalósítása egyértelműen megkönnyítené a dél-szlovákiai lakosok életét, sőt mi több, a munkanélküliséget is csökkentené.“

Az infrastrukturális beruházás a magyarok számára jelentős gazdasági kérdés, hiszen az R7-es szakaszainak elkészülte remek lehetőséget teremtene ahhoz, hogy a jelenleginél is több befektető érkezzon a régióba. Az ipar hozza az utóbbi években ugyanis a Dunaszerdahelyi és a Galántai járás

polgárai számára a munkát, mivel a mezőgazdasági termelés kiszorult a Csallóköz gazdag szántóföldjeiről és ma már inkább csak néhány üdítő kivételt látunk ezen a területen. A búslaki olaj sikere vagy éppen a Kukkonia projekt inkább egyedi példák, de a kisvállalkozók számára a mezőgazdasági termelés szűk teret kínál.

Az utak viszont biztosítják a szállítást megkönnyítést, így aztán logisztikai központok és gyárak is telepedhetnek az infrastruktúra fejlesztésének köszönhetően a régióba. Galánta a Samsung és Dunaszerdahely a logisztikai park miatt egyébként is remek lehetőséget tartogat magában, de főleg utóbbi sokat nyerhetne az R7-es megépülésével. A teljesség kedvéért azonban hozzá kell tennünk, hogy az út megépülése demográfiai változásokat is eredményezhetne, hiszen növekedne a bevándorlás és a tömbmagyarság Somorjához hasonlóan Dunaszerdahelyen és Nagymegyeren is elveszhetne.

A téma egyre többször merül fel nyilvános fórumokon is, hiszen az asszimilációs folyamatok említését nem lehet kikerülni a kérdés elemzése kapcsán. Továbbá a szakértői vitákban az is napirendre kerül, hogy vajon kívánatos célja lehet-e a megye déli járásainak, hogy teljesen az iparra épüljenek a közeljövőben. A helyzet annál érdekesebb, hogy az utóbbi években hatalmas léptekkel fejlődött a turizmus Nagymegyeren a termálfürdőnek kö-

szönhetően, míg a járásközpont is fűrdőjével akar vendéglátó-ipari fejlődést elérni. A faluturizmus fellendítésével valószínűleg ezen a téren is hatalmas erőforrásokat lehetne mozgósítani, és a vidék saját képét is megőrizhetné. A teljesség kedvéért említsük meg, hogy a Dióspatony mellett működő autóversenypálya is folyamatosan fejlődik, a versenyek száma növekszik, így ennek köszönhetően is több tízezer ember érkezik hétről hétre a Csallóközbe.

Ne az igényeket kelljen a támogatásokhoz igazítani

A települések számára természetesen továbbra is az egyénileg vagy csoportosan beadott pályázatok jelentik a legnagyobb lehetőséget a források biztosítására. Több sikeres példa van a régióban az elmúlt évekből, hiszen gyönyörű közösségi épületek kerültek átadásra vagy éppen renoválására, emellett pedig az év faluja is éppen a megyéből került ki. Szabó Károly közgazdász azonban szkeptikus a pályázatok jövőjével kapcsolatban. „Sok polgármester van az ismerőseim között és az a tapasztalatuk, hogy sajnos a legtöbb forrás csak olyan célokra hívható le, amely kérdéseket már korábban megoldottak. Az ügyes önkormányzat már évekkkel ezelőtt megvalósította a kívánt célt, a kevésbé sikeresek pedig gazdasági helyzetük miatt pályázni sem tudnak. Ezért aztán mindenki azt szeretné, hogy olyan ösztöndíjak is lehívhatóak legyenek, amelyek a közösségépítés mellett a gazda-

sági lehetőségeket is támogatják.”

A kultúrházak és a játszóterek mellett tehát több területen is arra van szükség, hogy szélesedjen a látókör és ne az igényeket kelljen a támogatásokhoz igazítani, hanem éppen fordítva történjen a folyamat. Néhány sikeres elképzelés, mint a regionális termékvédjegyek hosszabb távon akár kereskedelmi szinten is érdekesebbek lehetnének, ehhez persze olyan minőségi együttműködés-

re lenne szükség, amely sokszereplős feladat és elképzelhetetlen kormányzati támogatás nélkül.

A megye elsősorban segíthet, a problémák megoldását saját intézményein túl nehezen tudja egyedül előmozdítani, de nem is ez a feladata. Azért kellene tenni, hogy rajta keresztül az önkormányzatok számára minél több lehetőség váljon elérhetővé. A régió településeit járva ugyanis olyan érzésünk támad-

hat, hogy néhány kisebb falu méretéből és rendelkezésre álló területeiből adódóan komoly lemaradásba került a szomszédjaival szemben. Éppen ezért a megye által a következő hónapokban elkészítendő gazdaságfejlesztési tervet nagy érdeklődéssel várjuk, hiszen olyan prioritásokat tartalmazhat, amelyek a magyarok lakta járások számára fontosak lesznek a fejlődési irányok megismerése kapcsán is.

Rajkovic Péter

Fejlesztési elképzelések Nyitra megyében

Nyitra megyében már bemutatták az új regionális fejlesztési tervet, illetve folyamatosan egyeztetnek az Integrált Regionális Területfejlesztési Stratégiáról. Mi várható ez alapján, mi változik a korábbiakhoz képest? – kérdeztük Horváth Árpád Nyitra megyei képviselőt.

– Szakmai konferencia keretében mutatták be az irányító hatóság, vagyis a Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium illetékesei a 2014-2020-as időszakra vonatkozó operatív programot. Az új, előtünk álló évekre vonatkozó, Integrált Regionális Operatív Program (IROP) költségvetése mintegy 2 milliárd euróval, azaz 18 százalékkal lesz több, mint az előző időszak, a 2007-2013-as évekre meghatározott költségvetés volt, de sajnos a regionális fejlesztést szolgáló operatív program forrásai számottevően nem emelkednek. Rengeteg újdonság jelenik meg a programban: például a regionális fejlesztés alapelve az integrált megközelítés és a partnerség lett, eszközként pedig az integrált területi beruházások, a fenntartható városfejlesztés – ez csak

a megyeszékhelyeket érinti – és a helyi közösségek által vezérelt gazdaságfejlesztés.

Mit jelent ez, milyen területeken számíthatunk támogatásokra?

– Úgy tűnik, Brüsszelben teljes, átfogó célkitűzéseket akarnak látni, elvileg úgy építik fel a rendszert, hogy a pályázónak több operatív programban is sikeres projektet kell leadnia. Egyébként az integrált területi beruházások jellemzői a komplex fejlesztések lesznek, vagyis az iparfejlesztés, a közútfejlesztés, a közművek fejlesztése és az emberi erőforrások fejlesztése egyszerre, ami jó is lehet a számunkra.

Az elkövetkező évekre minden pályázat szempontjából kiindulási alap

lesz az Integrált Regionális Területfejlesztési Stratégia. Mit tartalmaz ez a dokumentum?

– A stratégia alapvetően azért fontos, mert e nélkül nem pályázhatnak az érdeklődők regionális fejlesztésekre. Fontos kiemelni, hogy például az oktatásügyi infrastruktúrában már csak óvodák felújítására lehet majd pályázni, iskolákéra nem. Prioritásként emelték ki az új egészségügyi központok építését. Igaz, állítólag nincs nagy érdeklődés iránta az egészségügyben dolgozók részéről, mindenki tart a várható költségektől. Településeink nagy része forráshiánnyal régóta küzd az ivóvízhálózatok és a szennyvízcsatornák építését illetően, ez a kérdés most talán megoldódhat, mert a környezetvédelem

területén ezek kiemelt szerepet játszanak a programban.

A kultúránk megőrzése, gyarapítása, fenntartása szempontjából érdekes lehet a kreatív kultúraipar fejlesztése, ennek is leginkább a munkahelyteremtést célzó része. A szociális ellátás terén előtérbe kerülhet a helyben történő ellátás a központosított szociális intézményekkel szemben.

A megye déli járásában az elmúlt években eléggé elhanyagoltak voltak az utak, megyei és községi utak egyaránt. Ezen a téren várható változás?

– Jogos a kritika, hogy útjaink elhanyagoltak, katasztrófális állapotban vannak. A megye területén egészében lassú az útfelújítások üteme, sajnos, az előző években szembetűnően aránytalan volt a beruházások regionális megoszlása, hiszen jóval kisebb volt déli járásokba irányuló beruházások mértéke, mint az északiaké, pedig fontos lenne mindenféle szempontból az utak minőségének javítása, hiszen jó infrastruktúrával a befektetők, vállalkozások is szívesebben telepednének meg régióinkban. Sajnos, több közbeszerzést is meg kellett ismételni a megyében. A statisztika alapján a megyében a II. és III. rendű közutak fejlesztése hangsúlyosan a Nagyatpolcsányi és a Nyitrai járásban, valamint az Ipoly mentén valósult meg. A 2007-2013 közötti fejlesztési időszak idén ősszel ér véget, addig még több útszakasz megújul a megyében, a 25 kilométernyi a Nyitrai, 28 km a Nagyatpolcsányi járásban, és ami minket is érint: 19 km az Érsekújvári és Ko-

Horváth Árpád

máromi, illetve 13 km a Lévai járásban, ezen felül 17 kilométeren a földcsuszamlás miatt tönkrement utat javítják ki majd az Érsekújvári és Lévai járásban.

A következő időszakban alapvetően megváltozik, átalakul a közútfejlesztés, kevés forrásból kell majd gazdálkodni, a helyi utakra ebből a keretből nem marad, és a megyei fenntartású utakból is csak azoknak a szakaszoknak a felújítása várható, amelyek a felsőbb rendű utakra kapcsolódnak, illetve több célt szolgálnak, párhuzamosan az oktatásügyet, egészségügyet, szociális szférát vagy az ipart.

Kiemelt szerepet kap viszont a stratégiában a tömegközlekedés, leginkább a kerékpárutak, városzéli parkolóhelyek, autóbusz- és vasúti megállóhelyek, vagy a tájékoztató rendszerek kiépítése. Van egy kísérleti programunk, amelyet elsőként az EU-ban Szlovákia, illetve Nyitra megye fog lebonyolítani:

ez a buszközlekedést érinti, remélhetőleg ettől javulni fog a színvonala a tömegközlekedésnek.

A 2007-2013 közötti Nemzeti Fejlesztési Tervben meghatározott célok hogyan teljesültek?

– Nyitra megye a rendelkezésére bocsátott összeg 78 százalékát tudta felhasználni 2014 végéig, ezzel a jobban teljesítők közé került. A Regionális Operatív Programban csaknem ezer projekt volt eredményes, a benyújtott pályázatok 36 százaléka, ez összegben 467 millió eurót jelent. A projektek több területen is arányosan oszlottak meg. Az oktatási infrastruktúra területén kiemelném a középiskolák felújítását: két járást leszámítva 1-1 intézmény kapott támogatást, kivétel az Érsekújvári járás 3 iskolával, ami jó, de a Komáromi járásban nem valósult meg egyetlen beruházás sem.

Vadkerti Neszméri Csilla

Léva vára
fotó: Pudelek (Marcin Szala) wikimedia.org

Végre az okokat kellene gyógyítani, nem a következményeket

Az Európai Unió Régiók Bizottsága a tagállamok egyes régiót-területeit képviselik, a szubszidiaritás és arányosság elveit szem előtt tartva igyekeznek alakítani a közös politikákat. 1994-ben hozták létre a maastrichti szerződés alapján, 350 tagja van, s az Európai Bizottság és a Tanács köteles a Régiók Bizottságával megvitetni minden olyan politikai témát, amely a helyi és regionális önkormányzati egységek életét, mozgásterét befolyásolja, érinti. A szlovákiai küldöttségnek 9 rendes és 9 póttagja van, a rendes tagok egyike a kezdetektől fogva Zachariaš István, aki korábban Szepsi város polgármestere volt, jelenleg pedig Kassa megye önkormányzatának alelnöke. Vele beszélgettünk a Régiók Bizottságának szerepéről, az új uniós tervezési időszak kilátásairól, de Kassa megye változó lehetőségeiről is.

Kassa megye önkormányzata és a megyeszékhelyek társulása Önt jelölte az EU Régiók Bizottságba, amely már tartott néhány ülést és a közeljövőben újabb tanácskozássra készül. Megváltozik-e a Régiók Bizottságának tevékenysége az új programozási időszakban, milyen új elemei lesznek?

– Az EU Régiók Bizottságának (RB) aktív tagja vagyok már jó pár éve – 2007-től, ezért a Bizottság múltkori és jelenlegi működését aktívan figyelemmel kísérem. Meggyőződésem, hogy jelentősége a jövőben nőni fog.

A Régiók Bizottságának Brüsszelben különleges feladata van – ő a szubszidiaritás és a proporcionalitás őrzője. Más szóval: felügyel arra, hogy a más brüsszeli intézmények – a Tanács, az Európai Bizottság és az Európai Parlament – által elfogadott határozatok, amelyek az esetek többségében az összes európai ország számára kötelezővé válnak, magukban hordozzák a területi elvet is. Ezen határozatok érvényesítése ugyanis akár a közlekedésügyben, a környezetvédelem kérdéseiben, az oktatásügyben, vagy akár a munkalehetőségek megteremtése kérdéskörében is meghatározóan érinti a falvak, a városok és a megyék életét is. Ha ez kifejezhető számokban, az európai törvényhozás következményei 70%-ban érintik a régiókat és a községeket. Amióta tagja vagyok a Régiók Bizottságának, azt tapasztalom, hogy az RB egyre inkább belekapcsolódik az Európai Unió legislatív folyamataiba. Amióta a Lisszaboni Szerződés 2009-ben hatályba lépett, a fenn említett intézmények sok európai politikai témakörben is kötelesek konzultálni a Régiók Bi-

zottságával, s amennyiben az úgy látja, hogy sérült a szubszidiaritás elve, joga van az európai törvényeket a luxemburgi Európai Bíróságon is megtámadni. Ezt az irányvonalat a 2015-2020-as időszakban is tartani akarjuk, ezért módosítottunk az RB szaktanárságainak témakörein is úgy, hogy azok jobban igazodjanak az Európai Parlament bizottságaihoz, és így hatékonyabban tudjuk szemmel tartani az európai jog alakulását. Az RB elfogadta a Juncker-bizottság prioritásait is a 2015-2020-as időszakra. Ezeket leginkább két szóval lehetne jellemezni: „growth and jobs“, azaz: „fejlődés és munkalehetőségek”. Ugyan nagyon általános fogalmak, de nagyon sok európai politikát, elképzelést hordoznak magukban, és mi, a Régiók Bizottsága, partnereinkkel együtt azon fogunk dolgozni, hogy az önkormányzatok igényei a brüsszeli törvénykezésben is súlyt kapjanak.

Eldölt-e már, hogy uniós szinten milyen közösségi támogatásokat remélhetnek a tagállamok régiói a 2020-ban záruló tervezési időszakban?

– Az Európai Unióban a pénzügyi eszközöket hétéves ciklusokban tervezzük. Jelenleg a 2014-2020-as időszakban vagyunk. Szlovákia 2014-ben az Európai Bizottságba jóváhagyásra beterjesztette az általa kidolgozott partnerségi megállapodást és az új operatív programok javaslatát, s ezek 2014 végén jóváhagyásra kerültek. A következő feladat a dolgokat rendszerbe foglalva megalkotni a projektkiírásokat. Ebben az időszakban Szlovákia kilenc operatív program keretén belül összesen 15,3 mld. €-t fog kapni. Az előző időszakban ez 11,3 mld. € volt, ami azt jelenti, hogy

Zachariaš István

most több pénzt kapunk. Összességében az Európai Bizottság a mai napig kb. 263 operatív programot hagyott jóvá összesen 256 mld. € értékben. Nyilván ezeknek a pénzeknek a hatását lokális és regionális szinten is éreznünk kell majd.

Szlovákia részére a megállapodás a 2014-2020-as időszakra 5 operatív programot határoz meg, és azon kívül a Vidékfejlesztési Operatív Programot és az Interreg programot, amely keretén belül kerülnek megvalósításra a határ menti fejlesztési projektek (Kassa megyében a HU-SK és az ENI – a HU-SK-RO-UA fejlesztési program jöhet számításba).

Az Európai Bizottság által 2014. június 20-án jóváhagyott szlovák partnerségi megállapodás szerint a következő prioritásokban lehet szinergiákra számítani az Európai Területi Együttműködés (ETE) és a fő operatív programok között:

- a határ menti régiók elérhetőségének javítása (beleértve a multimodális tömegközlekedést is),
- gazdasági versenyképesség erősítése,
- a társadalmi és kulturális kohézió erősítése,
- környezetvédelem, a természeti és kulturális örökség védelem.

A szlovák partnerségi megállapodás megállapítja, hogy a HU-SK Határon Átnyúló Együttműködési Program (HÁEP) 2014–2020 a környezet védelmére és javítására, a közlekedési infrastruktúrára, a határon átnyúló mobilitás erősítésre, a folyók áru fuvarozására és személyközlekedésre való használatára

és a határtérség korszerű közlekedési hálózatának befejezésére fog összpontosítani.

A HU-SK program támogatása a 2014-2020-as időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alaptól (ERFA) 155 808 987 €, amelyből a 95 721 555 €-s részt a magyar oldal biztosít, 60 087 432 €-s részt pedig a szlovák oldal. Figyelembe véve azt, hogy a projektek költségeinek 85%-át biztosítja az EU és a maradék 15% nemzeti társfinanszírozás alá esik, így a projektekre rendelkezésre álló teljes összeg 183 304 691 € lesz.

A teljes forrás 6%-át az 5. prioritástengely (PT) – technikai segítségnyújtás használja majd fel, a fennmaradó uniós támogatás pedig a 4 tematikus célkitűzésnek megfelelő 4 központi prioritástengelyre összpontosít, melyek a következők:

1. prioritástengely – Természet és kultúra
2. prioritástengely – Határon átnyúló mobilitás javítása
3. prioritástengely – A fenntartható és minőségi foglalkoztatás előmozdítása és a munkavállalói mobilitás támogatása
4. prioritástengely – Hatóságok és a határtérségben élő emberek határon átnyúló együttműködésének javítása

A magyar-szlovák-román-ukrán határszakaszt érintő ENI HU-SK-RO-UA program a 2014-2020-as időszakban 73,9 millió eurós költségvetéssel rendelkezik majd. Ebben ugyan még nem voltak véglegesen jóváhagyva a program céljai, de előzetesen a következő tematikus célokkal számolnak:

- A helyi kultúra támogatása és a kulturális örökség megőrzése
- Környezetvédelem, a klímaváltozás következményeinek mérsékelése
- A régiók hozzáférhetőségének javítása, a fenntartható közlekedési és kommunikációs hálózatok és rendszerek fejlesztése
- Közös kihívások a biztonság és védelem területén

Összességében a felzárkóztató támogatásra az EU-s költségvetésben a korábbinál kevesebb pénz van. Az elosztása az EB-vel egyeztetett és jóváhagyott nemzeti programokon múlik, ami jelenthet jót, de rosszat is. Van-e olyan szlovákiai program, amit kedvezőnek tart, illetve amit hátrányként emelne ki? Miben szeretnének változtatni Önök, akik a régiók érdekeit képviselik, próbálják

érvényre juttatni az uniós döntésekben?

Amint azt már mondtam, Szlovákia az elkövetkező időszakban összességében több pénzre számíthat az Európai Uniótól. A városok és a régiók ezt a pénzt a lehetőségek kihasználásával a fejlesztési programjaik megvalósítására fordíthatják. Valójában az európai strukturális alapok erre a célra jöttek létre.

E pénzek felhasználása akkor a leghatékonyabb, ha a strukturális alapok előkészítésébe, programozásába eleve bevonják a végső felhasználókat is. A kohéziós politika megvalósítása során európai szinten rendkívül fontosnak tartjuk, hogy a pénzügyi alapok előkészítésében, programozásában részt vegyenek a régiók és a községek is. Megtörténik, hogy európai szinten ezt erősen szorgalmazzuk, de egyes tagországok ezeket az ajánlásokat figyelmen kívül hagyják. Így az önkormányzatok csak csalódottan állapíthatják meg, hogy az ő jogos elvárásaikat elnyomja az állami politikák, intézmények erőszakos érdekérvényesítése. Az ilyen helyzeteket Közép- és Kelet Európában több országban tapasztalhattuk.

Szeretném figyelmükbe ajánlani az IROP programot (Integrált Regionális Fejlesztési Program). Ez az első kísérlet arra, hogy integráltan (közösen) gondolkozzunk a regionális fejlesztés tervezésén. Lényege, hogy nemzeti, regionális és helyi szinten is működő partnerség keretén belül határozzuk meg és vigyük végbe fejlesztési terveinket. Olyan fogalmak, mint az együttműködés, a partnerség Szlovákiában még nem használatosak széles körben, ezeket még tanulnunk kell. A versengés és a rezortizmus felcserélése a partneri együttműködésre látásmód- és gondolkodásmód váltást igényel, ez pedig hosszú, nehéz folyamat. Az IROP-ot első lépésnek tartom, első kis próbálkozásnak ebben az irányban.

Változtatnák viszont az Emberi Erőforrások Operatív Program irányító hatóságának hozzáállásán, ahol az EU már az előző ciklusban is kifogásolta, hogy az eszközök 80%-át állami projekteken keresztül valósítjuk meg (az egész ország területére egy projekt létezik egy cél elérésére anélkül, hogy figyelembe vennénk a regionális különbségeket), és úgy néz ki, hogy ez az új programozási időszakban sem fog változni. Ezek a projektek elsősorban a munkaerőpiac aktivizálását szolgálnák, ami ugyan fontos, de tudatosítanunk kell, hogy ezek elsősorban a következményeket oldják meg, és nem az egyre növekvő munkanélküliség és elszegényedés valódi okait. Ennek bizonyítéka a Központi Koordinációs Hatóság (Centrálly koordinációs szerv) által kiadott, az előző programozási időszakot értékelő jelentés, amelyik kimondja, hogy a 2006-2014-es időszakban felhasznált

uniós pénzügyi támogatás ellenére Kassa és Eperjes megye lemaradása nőtt.

Kassa megye Szlovákián belül is sajátos helyzetben van. Vannak kimondottan leszakadt, elhanyagolt, elmaradott részei, ahová az elmúlt negyed század alatt alig vagy egyáltalán nem jutott számottevő fejlesztés. Nagy a kivándorlás a térségből, jelenleg pedig az is nehezíti – kedvezőtlenül befolyásolja – a lehetőségeit, hogy a szomszédos Ukrajnában hadiállapot van. Befolyásolják ezek a tények a megyei vezetés gondolkodását, tevékenységét?

– Egyértelműen igen. Ez az új gondolkodásmód teljes egészében megmutatkozik a 2015-2020-as időszakra előkészületben levő Gazdasági és Szociális Fejlesztési Programunkban. Elsősorban az okokat szeretnénk gyógyítani és nem azok következményeit. Feltétlenül erősödnie kell a hazai felhasználásnak, fogyasztásnak. Ezért nagy hangsúlyt fogunk fektetni főleg vidéken a helyi, a lokális gazdaságra, működő helyi élelmiszer-rendszerek és közösségi cégek megteremtésével, amelyek fő célja az lesz, hogy minél több személyi és szociális igényt a közösség tagjainak saját munkájával tudjunk kielégíteni, hogy minél több eszköz maradjon a helyi gazdaságban, és ne szippantsák el azokat a megyén és az országon kívülre. Természetesen mindemellett keressük az új munkahelyek teremtésének lehetőségeit is új, perspektivikus szakmákban. Kassa megyében a jövőt az IT szektorban, a kreatív szektorban és logisztikában látjuk, aminek fő irányvonala az észak-déli közlekedési

folyosó, a Via Carpatia felépítésének terve köré csoportosul. Úgy gondoljuk, hogy ennek az ukrajnai konfliktus lezárása után, és az Oroszország elleni EU-s szankciók feloldása után megnő a jelentősége. Jelenleg azt érezzük, hogy nőnek az akadályok a nyugat-keleti irányú közlekedési folyosók használata előtt, ezért azt tervezzük, hogy felveszük a kapcsolatot Fehér-Oroszországgal, és ezt a kapcsolatot a Via Carpatia közlekedési folyosó felhasználásával az orosz piac irányába potenciális kapuként értelmezzük.

Ami a munkanélküliség és a szegénység kérdéskörét illeti, ezeknek egyik fő okaként a gazdagság elosztásának egyenlőtlenségét ismertük fel. Ebből azután Kassa megyében az alapvető szociális emberi jogok olyan lehetséges megsértései adódnak, mint a munkához való jog megsértése, az igazságos jutalomra való jog megsértése, vagy a kényszermunka. A szociális emberi jogok témaköre szintén bele lesz foglalva az előkészületben levő, 2015-2020-as Gazdasági és Szociális Fejlesztési Programunkba. A program alapvető víziója a működőképes együttműködési és partnerségi hálózatok kiépítése a konkrét régiófejlesztési problémák megoldásának érdekében.

Az energiafelhasználás a következő témakör, amellyel a jövőben foglalkozni akarunk. Itt szeretnénk elérni, hogy megyénk legalább részben – a közfelhasználás mértékében - önálló legyen. Továbbá célként tűztük ki a gazdagság igazságos elosztására orientált vállalkozások társadalmi felelősségének meghatározását is. Mindezen

erőfeszítéseknek egy közös céljuk van: megpróbálni a gazdaságot legalább regionális szinten bezárni és bebiztosítani, hogy minél több megteremtett érték itt fejtsse ki pozitív hatását az emberek jólétére.

Készülnek-e válságforgatókönyvvvel a jövőre? Nem feltétlenül a háború eszkalálódására gondolok, hanem arra, hogy ha Ukrajna megkezdheti a békés társulási folyamatot az EU-val, annak is lesznek komoly kihatásai a kelet-közép-európai régióra, például a munkaerő-piacon, az áruforgalomban stb., s az olvasható ki a nyugati EU-s vezetők megszólalásaiból, hogy elsősorban a térségünktől várnak ilyen vonatkozásban szolidaritást.

– Kassa megyében most készítünk egy bevándorlási stratégiát. Ezzel azt szeretnénk elérni, hogy a migráció negatív hatásait kordában tudjuk tartani. Azt elvárni egy olyan régiótól, ahol a 80 ezer munkanélkülinek két harmada hosszú távon munkanélküli, hogy munkahelyeket teremtsen a bevándorlók számára, ez nyilván teljesen illuzórikus – lehetetlen követelmény. Ezért köz- és más intézmények bevonásával olyan működő hálózat létrehozását tervezzük, amely tagjai közvetlenül érintettek a bevándorlás problémáiban, és a felmerülő kérdéseket ezen hálózaton belül szeretnénk megoldani. El kell viszont mondanunk, hogy ha megkezdődnek az Ukrajnával való társulási tárgyalások, a komoly kihívások elsősorban a gazdagabb régiókat fogják érinteni, és szerintem ez a fő oka annak, hogy a nyugat-európai politikusok miért tőlünk várják a probléma megoldását.

Van-e mód arra, hogy az utóbbi prob-

Kassa látkép

lémát – a fel sem zárkóztatott poszt-kommunista térség esetleges további leszakadásának kérdését – a Régiók Bizottságában alapos vita tárgyává tegyék?

– Természetesen. Európai szóhasználatban ezt kohézióknak nevezzük, és ez az ún. kohéziós politika fő célja. Ennek meghatározó elve az, hogy kiegyenlítjük az európai régiók között meglévő különbségeket, sőt szakadékokat tüntessünk el. Csak így tudjuk megtartani Európa egységét. Jómagam, más Közép- és Kelet-Európából származó bizottsági kollégáimmal egyetemben, az RB-ben ilyen sajátosságokat, történelmi tapasztalatokat és a posztkommunista Európa mindennapi realitásait képviseljük. Mindezt a munkánk során szem előtt tartjuk, a módosító javaslatainkban a viták során e rossz tapasztalatokat figyelembe véve próbálunk az állásfoglalásokon módosítani.

Hogyan működnek az európai területi együttműködési csoportosulások, a régóta létező eurorégiók, a magyar-szlovák határon átnyúló együttműködési megállapodások, az EGTC-k Kassa megyében? Milyen lehet a jövőjük?

Kassa megye, közösen Borsod-Abaúj-Zemplén megyével 2013-ban megalakította a Via Carpatia Európai Területi Együttműködést (ETE, EGTC), amelynek alapvető célja elősegíteni az észak-dél irányú közlekedési folyosó, a Via Carpatia megépítését. E cél elérésének érdekében a szervezet rengeteg tevékenységet folytat úgy politikai szinten (ilyenek e cél beépítése a nemzeti politikákba, az európai makrostratégiákba, pl. Duna Stratégia, Balti Stratégia), de a gyakorlati életben is (pl. a Via Carpatia közlekedési folyosó megépítése tanulmánytervének elkészítése a HU-SK program, vagy a Central Europe program segítségével). Sikeresnek tekintem azt, hogy már más régiók is keresik a Via Carpatia EGTC-be a csatlakozás lehetőségét szlovák, magyar vagy lengyel oldalon is. Fő célunk, hogy a Via Carpatia közlekedési folyosót korábban megépítsük, mint ahogy azt az Európai Unió a TEN-T hálózaton belül 2050-re betervezte.

A Via Carpatia ETT tevékenysége mellett a múlt év folyamán lehetőséget kaptunk arra, hogy a HU-SK határ menti

együttműködési program keretén belül menedzseljen egy Kis Projekt alapot is. E program fő célja, hogy elősegítse a helyi kezdeményezéseket és a határokon átnyúló kapcsolatfelvételt mikroprojektek megvalósítása révén. Főleg kulturális tevékenységek, természetvédelem, idegenforgalom... stb. céljaira, Kassa Megye Önkormányzata, Besztercebánya Megye Önkormányzata, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Nógrád megye, Heves megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén. A Kis Projekt Alap finanszírozása az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERDF), az állami költségvetésből és a Via Carpatia ETT eszközeiből valósul meg. A régió keleti részén ennek a projektnek a keretén belül mintegy 7,3 millió € kerül elosztásra. Az eszközök lehívását közigazgatási intézmények, községek, városok, nonprofit szervezetek és civil egyesületek kérelmezhetik majd.

A Kárpátok Eurorégió, amelyik Szlovákia legrégebben működő eurorégiója, öt állam (SK, HU, RO, UA, PL) területén fekszik és kb. 15 mil. ember él az eurorégió területén belül, a kerékpárutak megépítésének lehetőségeit keresve működik együtt Kassa megyével. De dolgozik idegenforgalmi projekteken is, és ezen belül feltérképezte pl. a Kelet-Szlovákia területén fellelhető fatemplomokat is. A Kárpátok Eurorégió nemzetközi Tanácsa a legutolsó, Nyíregyházán zajló ülésén előterjesztettem a Via Carpatia közlekedési folyosó tervét is, amelyet a Tanács elfogadott és támogatásra ajánlott.

Kassa megye önkormányzatának melyek a legfontosabb fejlesztési célkitűzései?

– Alapvető célunk a munkahelyteremtés mindenütt, ahol reális esély van rá. Tudomásul kell vennünk, hogy az automatizálás és a racionalizáció nagymértékben csökkenti a munkaerő-igényt, és így a munkaerő a szolgáltatásokba kényszerül. A szolgáltatói szektor viszont óriási mértékben függ a munkalehetőségektől és a lakosság vásárlóképességétől. Magas munkanélküliség és alacsony bérek esetén irreális a szolgáltatóiparban az új munkalehetőségek teremtése. Ahogy azt már említettem, ezért kitippeltünk olyan szektorokat, ahol a munkahelyteremtés esélye reális. Viszonylag sikeresen fejlesztjük az

IT-szektor, ahol az IT Valley klaszter, amelynek tagjai vagyunk, az elmúlt évek folyamán már több, mint 6000 munkahelyet teremtett, és 2020-ig további 4000 munkahely megteremtését tervezi. Szeretnénk kihasználni Kassa megye előnyös földrajzi helyzetét, és megtámogatni a logisztikai ipart. Itt tervezzük a Kassa melletti Bocsárdon (Bočiar) egy logisztikai intermodális terminál megépítését, illetve amint említettem a Via Carpatia – a Balti-tengert az Adriai-tengerrel összekötő közlekedési folyosó megépítését. Ezzel természetesen összefügg a magasabb rendű utak hálózatának megépítése és az autópálya hálózat befejezése – megépítése. Miután már a mostani programozási időszakban megszűnik a II. és III. rendű utak finanszírozási lehetősége a strukturális alapokból, már most tervezzük ezek karbantartására az Európai Beruházási Bank hitelének felhasználását. Tudjuk, hogy az európai pénzügyi alapok eredetileg csak kiegészítő források kellett, hogy legyenek, de sajnos a mi körülményeink között ezek a régiófejlesztés kizárólagos forrásaivá váltak. A szociális politika terén többet szeretnénk tenni az alapvető szociális emberi jogok érvényesítése területén, főleg a munkához való jog, az igazságos jutalomhoz való jog és a kényszermunka tiltásának területén. A gyakorlatban e területen készítjük a közösségi vállalat modelljét, a helyi gazdaságok építését és a helyi élelmiszer-rendszerek érvényesítését a vidéki munkanélküliség legyűrésének érdekében. Nem elhanyagolható célunk az energiafelhasználás terén, hogy megyénk legalább részben – a közfelhasználás mértékében - önelátó legyen. Tervezzük, hogy a Kassa megye, partnerségben a megye városaival, közösen alakítja ki energetikai koncepcióját, részesévé válik a Régiók Bizottsága által kezdeményezett Polgármesterek Szövetségének, és az energiafelhasználás terén elérhető pozitív változásokat (energiafelhasználás csökkentése, CO₂-kibocsátás csökkentése stb.) az Európai Beruházási Bank, és annak ilyen jellegű programjai segítségével érjük majd el. Továbbá célként tűztük ki a gazdaság igazságos elosztására orientált vállalkozások felé való irányultságot, és az önkéntesség fejlesztését a szociálisan rászoruló lakossági csoportok esetében.

(Kérdeztett: ngyr)

Fejlesztési elképzelések és eredmények a keleti régióban

Borudvar és közösségi ház Kiszegen

A keleti régió magyarok lakta vidékei az ország legnagyobb munkanélküliséggel sújtott térségei közé tartoznak. Állami beruházás híján e jelentős gazdasági és szociális problémákkal küszködő területek számára komoly fejlesztési lehetőségeket az európai uniós finanszírozás pályázati kiírások kínálnak, amiket kisebb-nagyobb sikerrel ki is használnak az önkormányzatok. Sok program határon átnyúló együttműködés keretében valósul meg, magyarországi partnerekkel való összefogás eredményeként. Ami a fejlesztéseket illeti, egyre gyakoribb vélemény, hogy a helyi adottságokra kell építeni. Ezt szorgalmazzák az anyaországi és a felvidéki fejlesztési elképzelések is. Hogy konkrétan mik lehetnek a kitörési pontok, annak a Bodroghözben és az Ung-vidéken jártunk utána.

Arra kell építenünk, amink van!

A legfontosabb cél: megerősíteni a régió gazdaságát és helyi fejlesztéseket megvalósítani, mindezt a régió adottságaira alapozva, minél hatékonyabban, hangsúlyozta lapunknak Mihók Gábor nagykaposi régiófejlesztési szakember. Véleménye szerint olyan kedvező vállalkozói környezet kialakítására van szükség, aminek fontos szempontja a helyi kisvállalkozók mozgósítása és támogatása. „A Bodroghöz és az Ung-vidék kiváló feltételekkel rendelkezik a mezőgazdaság terén, miközben nagyon magas a munkanélküliség a régióban.

A hagyományos gazdálkodás visszaállítását sokak megélhetését biztosíthatná. Ennek érdekében olyan élelmiszer-ipari egységeket kell létrehozni, amelyek feldolgozzák a régiókból származó alapanyagokat. Ezek az új lehetőségek minden bizonnyal pozitív hatással lennének az itteni családi gazdaságokra, a kisvállalkozásokra is” - fejtette ki Mihók, aki arra is emlékeztetett, hogy míg 25 évvel ezelőtt a dél-szlovákiai régió csaknem 100 %-ban fedezte a belső

szükségleteket mezőgazdasági termékekből, jelenleg ez az arány alig haladja meg a 40 %-ot. „Ha csak szűkebb pátriánkat vizsgáljuk, látjuk, megszűnt a királyhalmeci tejcsarnok és a borüzem is, felszámolták a nagykaposi vágóhidat és a tóketerebesi konzervgyár sem működik már, miközben ezekre nagy szükség lenne, mert a közeli feldolgozóüzemek perspektívát nyújthatnak a kistermelőknek.” Rámutatott még, hogy a földek sok esetben parlagon hevernek, vagy külföldi nagyvállalkozók művelik azokat, miközben a fiatalok tömegével hagyják el szülőföldjüket, hogy munkát találjanak.

Mihók Gábor véleménye szerint nagy lehetőségek rejlenek az európai uniós alapokban. „Az előttünk álló 2014-2020-as uniós költségvetési időszak komoly lehetőségeket tartogathat a térség számára, hiszen a megfelelő források hatékony felhasználásával gazdaságfejlesztési programok, munkahelyteremtő fejlesztések valósulhatnak meg. Mindehhez nagyon fontos az együttgondolkodás, a kormányzati, a civil és a vállalkozói szféra összefogása, együttműködése.”

Mihók Gábor

Ami az akadályokat illeti, a kis- és középvállalkozások dinamikusabb fejlődéséhez a bankok jobb hitelpolitikájára is szükség lenne, továbbá az uniós pályázatoknál is vannak olyan elvárások, amelyek felesleges akadályok.

lyokat gördítenek a vállalkozók elé. Mihók Gábor szerint kiemelt jelentőségük van a határon átnyúló önkormányzati kapcsolatoknak is. „Számos példa bizonyítja, hogy a határokon átívelő együttműködések elősegítik az egyes régiók felzárkózását. Sok esetben ezek a kapcsolatok sajnos kimerülnek a különféle fesztiválok, városnapok közös megszervezésében, viszont eredményeket csak úgy lehet elérni, ha elsősorban a gazdaságfejlesztésen van a hangsúly” - fejtette ki a közgazdász. Kedvező lépésként Mihók Gábor kiemelte, hogy az Ung-vidék központjában, Nagykaposon az új városi önkormányzat az első határozatai között döntött a határon átnyúló együttműködés bizottságának a létrehozásáról, azzal a céllal, hogy szakmailag megalapozott program és projektjavaslatok kerüljenek az önkormányzati tetsület elé.

Határon átnyúló összefogás megyei szinten

2013 januárjában írták alá Kassán azt a nyilatkozatot, aminek fő célja határokon átnyúló projektek és programok megvalósítása megyei szintű regionális és gazdasági együttműködéssel. Mindezeket az Európai Unió 2014-2020 közötti költségvetési időszakához tartozó támogatási programokból szeretnék finanszírozni, így a kooperáció jelentősebb eredményei is ebben az időszakban várhatók. A Via Carpatia Korlátolt Felelősségű Európai Együttműködési Csoportosulásról szóló egyezményt a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés akkori elnöke, Mengyi Roland és Kassa megye vezetője, Zdenko Trebul'a hitelesítette. Kassa megye elnöke az aláírást követő sajtótájékoztatón elmondta, hogy a több mint tizennégyezer négyzetkilométeres területet, amely részben a Kassa Megyei Önkormányzathoz, részben Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez tartozik, közös történelmi, kulturális és nyelvi hagyományok kapcsolják össze. Az együttműködés aláírói egyetértettek abban, hogy a hasonló gondokkal küzdő, de évek óta sikeresen együttműködő régiók közötti kapcsolat még szorosabbá tétele a célja az európai területi csoportosulásnak. A határokon átnyúló uniós projektek megpályázásán túl az együttműködés érinti az egészségügyi ellátást, a közlekedést, az árvíz- és környezetvédelmet, az energiaszolgáltatást, és kiterjed logisztikai, valamint ipari

övezetek kialakítására. A célok között közös fejlesztési stratégia kialakítása is szerepel, amely tartalmazza a szociális szféra, az idegenforgalom és a kulturális örökségek kérdésköreit is.

A főkonzulátus is bekapcsolódott

A keleti régió problémáinak megoldásába Magyarország Kassai Főkonzulátusa is bekapcsolódott. Szesztay Ádám főkonzul vezetésével januárban meghirdették a Keleti Határvidék Programot, melynek központi eleme a munkahelyteremtés. A főkonzulátus épületében megtartott első kerekasztal-megbeszélésen közel harminc intézményvezető, fejlesztési szakember, polgármester és vállalkozó gyűlt össze Kassa megye számos pontjáról. A tanácskozás során elsősorban arra keresték a választ, hogy miért nem áramlik tőke a keleti régiókba, illetve mit kell tenni ahhoz, hogy vonzó legyen a térség. A találkozó folytatása volt az a külgazdasági és vállalkozásfejlesztési fórum, amit februárban valósítottak meg a Magyar-szlovák Kereskedelmi és Iparkamara, Magyarország Kassai Főkonzulátusa, valamint az MNKH Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózat Kft. szervezésében. A megyeszékhelyen megtartott szakmai találkozó résztvevői egyetértettek abban, hogy a magyar-szlovák gazdasági és kereskedelmi együttműködésben sokkal nagyobb lehetőségek vannak, mint amennyit sikerült eddig kiaknázni. Az előadók között volt Kupcsok Lajos, a Magyar-szlovák Kereskedelmi és Iparkamara társelnöke, a Magyar Nemzeti Kereskedőház vezérigazgató-helyettese, aki felszólalása során többször hangsúlyozta, hogy a partnerség nagyon fontos gazdaságszervező erő. „El kell jutnunk a magyar és a szlovák vállalkozók közötti finom hangoláshoz. Még erőteljesebb bizalomra, még erőteljesebb együttműködésre van szükség” - jelentette ki Kupcsok Lajos, majd ismertette, hogy ezek az igények jól illeszkednek abba a tervbe, ami a Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózat kiépítését foglalja magába. Mint elhangzott, a Magyar Nemzeti Kereskedőház ez év januárjától el is kezdte megvalósítani ezt a projektet. Az elkövetkező hónapokban 22 irodát nyitnak a kereskedelmi alakulat keretében: hetet Szlovákiában, hetet Romániában, kettőt-kettőt Ukrajnában, illetőleg Szerbiában, egyet-egyet pedig Horvátországban, Szlovéniában, Ausztriában és Lengyelországban. Az irodák-

nak fontos szerepük lesz a mikro-, kis- és középvállalkozások piacra jutásának segítésében, a határokon átívelő kapcsolatok építésében. Az első ilyen szlovákiai irodaházat már meg is nyitották Pozsonyban. Májusig Dunaszerdahelyen, Érsekújvárott, Ipolyságon, Rimaszombatban, Kassán és Királyhelmeceken is munkához látnak az irodahálózat egy-egy tagja.

A konferencián Szesztay Ádám főkonzul biztató jelekről számolt be „a magyar-szlovák együttműködés perspektívái a keleti határvidék gazdasági élénkítése érdekében” című előadása során. A diplomata tapasztalatai szerint mindkét oldalon nagy az érdeklődés a fejlesztési lehetőségek iránt és hasonlóak a gazdasági törekvések mind a magyarok, mind a szlovákok körében. Kassa megye kapcsán elmondta: „egy olyan értékes régióról van szó, melynek az érdekében, ha összefogunk, akkor olyan nagy dolgokat tudunk a gazdaságban elérni, amiről most még lehet, hogy nem is álmodunk.”

Sokan bíznak az idegenforgalom fellendülésében

Az Ung-vidéken és a Bodroghözben egyre többen érzik úgy, hogy a hagyományokra és a természeti, történelmi kincsekre alapozva az idegenforgalom fellendülése lehet az egyik gyógyír a régió magas munkanélküliségére. Ebben a szellemben folyik Nagykaposon az a program, melynek keretében falusi vendéglátókat és kézműveseket képeznek. A magyarországi, szlovákiai, romániai és ukrainai bejegyzéssel működő, felnőttképzéssel foglalkozó szervezetek célja, hogy lakhelyen kamatoztatható ismeretek átadásával segítsék a tartósan munkanélküliek felzárkózását mind a négy résztvevő országban. A négyoldalú együttműködés során, európai uniós támogatásból megvalósuló projekt résztvevői hasznosítható ismereteket szereznek a rongyszőnyegszővés, illetve a falusi vendéglátás területén. Lakatos Denisza, a program felvidéki projektmenedzsere lapunknak elmondta, hogy a képzés célcsoportjai elsősorban a tartósan állást keresők, a roma nemzetiségi csoporthoz tartozók, illetve a munkaerőpiacra visszatérni kívánók. A szőnyegszővés mesterségét elsajátító hallgatók a falusi vendéglátás alapjait is megismerhetik. A programba bekapcsolódók nemcsak a jelente-

Az Aranka Vendégház

zésük helyszínén, hanem mindegyik partnerszervezet régiójában elméleti és gyakorlati előadásokon vesznek részt. A tananyagban szerepelnek a vendéglátás, illetve az ételkészítés és felszolgálás alapjai, az állattartás gyakorlata, illetve vállalkozási és informatikai alapismeretek is. A kurzus elvégzése után a sikeres vizsgáért Európában elismert OKJ-s oklevél jár.

Már másolják a kistárkányi példát

Kondás Aranka története arról tanúskodik, hogy aki felismeri a lehetőséget és megvalósítja ötletét, akár egy gazdaságilag nehéz helyzetben lévő régióban is jövedelmező vállalkozást indíthat be, miközben szolgálja a hagyományörzést és a helyi közösséget is. „Nincs itt semmiféle látnivaló, ugyan ki jönne ide? Kidobott pénz ezen a vidéken ilyesmibe befektetni!” Ilyen és hasonló reakciók érkeztek azok részéről, akiknek Kondás Aranka elmesélte annak idején, hogy falusi turizmussal szeretne foglalkozni lakhelyén, a Bodrogek egyike határ menti peremfalujában. Bár rajta kívül csak gyerekei hittek a sikerben, a Tisza-parti Kistárkányban élő hölgy elérte célját. Vállalkozói tapasztalatok nélkül, egyedül. Az Aranka vendégház mára kedvelt szálláshely a környékre látogatók körében, s mintájára hasonló vendégházak nyíltak mind a községekben, mind a régióban. „Felújítottuk a kertem végében álló parasztházat, és azóta vendégházként üzemeltetem. Folyamatosan szállnak meg nálam turisták, utazók, vendégmunkások. Jönnek Szlovákia minden részéről, illetve

Magyarországról és Csehországból is, miközben egyre több a visszatérő vendég” - számolt be sikereiről a vendégház büszke vezetője. Arra a kérdésre, hogy mire számíthat az a turista, aki az Aranka vendégházban száll meg, azt válaszolta, minden attól függ, hogy a pihenés mellett mi érdekli a látogatót. „A falusi környezet magában számos érdekességet kínál, nem beszélve a bodrogek térség látványosságairól. Aki csak filmen látott parasztházat, annak kétségkívül élményt jelent pár napot eltölteni egy ilyen helyen. A vendégházat igyekeztünk úgy berendezni, hogy kényelmes és összkomfortos legyen, miközben nem veszíti el hagyományos jellegét. Volt olyan vendégem, akit a kézi kasza használatára tanítottam, mások az udvaron álló kemencében sütöttek kenyeret” - mondta el a vállalkozó. A faluban hivatalos pálinkafőzde működik, egyesek házi lekvárt, mézet kínálnak. A közelben folyik a Tisza, így fürdőzésre, csónakázásra és horgászatra is van lehetőség. Tavaly a vendégház udvarán a lelkes falubeliekkel harmadszor szervezték meg a Szilvanapot. A vidám, színes rendezvény során minden a környék jellegzetes gyümölcseről szólt. Az üstben hagyományos módon szilvalekvár főtt, kemencében és szabad tűzön szilvás finomságok sülték. A vendégek mindezeket nemcsak megtekinthették, hanem a készítésbe is bekapcsolódhattak. Közben szakmai előadásokat tartottak, ahol a szilvatermesztéstől kezdve a cefrekészítésen át a pálinkafőzésig látták el tanácsokkal az érdeklődőket. A hangulatos eseményre rengetegen voltak kíváncsiak a környékről, de a

távolabbi magyar és szlovák régiókból is. Ami a további lehetőségeket illeti, Kondás Aranka elmondta, hogy a vendégek közül többen kíváncsiak voltak a falu határában elterülő magyar-szlovák-ukrán hármashatárra, volt olyan turista, akinek a Tisza árterében álló öreg tölgyfa is különlegességnek számított. „A környékbeli patinás kastélyok, a régi templomok és az egyéb történelmi jelentőségű helyszínek mellett mindig ajánlom meglátogatni a több száz éves kiscigéresi borospincésort is” - fejtette ki.

Ahol már a csapból is bor folyik

Ami a helyi jellegzetességekre való építkezést illeti, a Bodrogekben Kiscigéres az élenjáró település.

A borairól és középkori borospincésorról híres faluban a szőlőtermesztéshez kapcsolódó eredményeket szeretnék hasznosítani az idegenforgalom fellendítése céljából. Ehhez nyújt újabb segítséget a közelmúltban átadott Borudvar. A Magyarország – Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program keretében Kiscigéres az anyaországi Hercegtúttal közösen 1,3 millió eurót nyert el, ebből közel 577 000 eurót költöttek a Királyhelmece tőszomszédságában fekvő településen megvalósult beruházásra. A község tulajdonában lévő volt laktanyát alakították át turisztikai, közösségi és szakmai célokat egyaránt szolgáló intézménnyé. A kívül-belül felújított épületben borraktár, konferenciaterem, irodahelyiségek nyíltak, illetve konyharészleg, előadóterem, vendégszobák és közösségi terem is helyet kaptak. A megújult épület udvarán térburkolatot raktak le és filagóriát építettek. A projekt része egy borkút építése a község központjában, amihez külön felújított útvonal vezet a borudvartól. Furik Csaba kiscigéresi polgármester elmondta, hogy a községfejlesztés során arra is odafigyelnek, hogy a helyi borászat támogatásával ne csak a hagyományokat ápolják, hanem újabb munkahelyeket és bevételi forrásokat is létesítsenek. Mint megtudtuk, van igény a kiscigéresi borokra, de a távolabbi vendégek idecsábításához infrastrukturális beruházásokra van szükség. „Bízom benne, hogy ez a fejlesztés, miközben szerepe lesz a helyi közösségi életben, hozzájárul ahhoz is, hogy fellendüljön az idegenforgalom” - mondta. A helyi önkormányzat évente több rendezvényen igyekszik népszerűsíteni a borkul-

túrát és a hozzá kapcsolódó hagyományokat. A település határában több száz tufába vájt vagy andezit kőből kirakott pince található, melyek nagy részét ki is használják a helyi gazdák.

Messze még az út vége

A keleti régióban viszonylag sok településen sikerült az elmúlt években uniós forrásból közterületi felújításokat végezni. Számos helyen kiépítették vagy felújították a főteret, a járdákat, a csatornarendszert, valamint a közintézményeket. Látszik azonban, hogy nemcsak a települések infrastruktúrájára, hanem a kulturális, gazdasági és közösségi élet minőségére is befolyással vannak az uniós támogatások. Külön figyelmet érdemelnek a bodrogközi műemlék-felújítással kapcsolatos projektek, mint például a nagytárkányi só-

hivatal, illetve a bélyi Sennyei-kastély sikeres felújítása. Mindkét épület az enyészet szélén állt, amikor hozzákezdtek a felújítási munkálatokhoz, ma már a vidék fontos látványosságai közé tartoznak. Figyelemre méltó az idegenforgalom szempontjából nélkülözhetetlen határkereszteső utak fokozatos „elszaporodása”, amivel időt és kilométereket spórolhatnak meg az utazók.

Mindezek ellenére továbbra sincs könnyű dolga annak a fiatalnak, aki a szülőföldjén, az Ung-vidéken, a Bodrogközben vagy Rozsnyó környékén szeretne elhelyezkedni. Kassa közelsége a Bódva-völgye számára némileg enyhíti a problémákat, de összességében kijelenthető, hogy a keleti magyarlakta régiók óriási munkanélküliséggel küzdenek. Ami a kilábalást illeti, nagy jelentőségük van az anyaországi tá-

mogatásoknak, a segítő és a fejlesztéseket ösztönző kezdeményezéseknek, a szakmai munkának. Bizakodásra adnak okot az átfogó fejlesztési, szervezési koncepciók, mint például a Baross Gábor Terv, illetve a Magyar Közösség Pártja önrendelkezési tervszövege.

A jövő szempontjából, az idegenforgalmi potenciálra való építkezés mellett egyre nagyobb reményeket fűznek a helyi mezőgazdasági lehetőségek kihasználásához is. Igény mutatkozik a gyümölcs- és zöldségfeldolgozó üzemekre, a feldolgozóegységekre, amik lehetőséget nyújtanának és motivációt is jelenthetnének a kistermelőknek. Az ilyen irányú beruházások minden bizonnyal nagy előrelépést jelentenének a keleti leszakadó régiók számára.

Varga Tibor

A Komárom – Gúta kerékpárút átadója. A mikrofonnál Bara Zoltán

A Pons Danubii és az Ister Granum már bizonyított

A Pons Danubii EGTC (Európai Területi Együttműködési Csoportosulás) hivatalos bejegyzésére 2010. december 15-én került sor. A csoportosulás a 15. hivatalosan bejegyzett EGTC az Európai Unióban, és célja, hogy a helyi szereplők a határon belül és a határ mindkét oldalán ugyanazon lehetőségekkel bírjanak. További célja, hogy az Európai Unió társfinanszírozásában, területi együttműködésben megvalósuló programok végrehajtása révén, a Csoportosulás jogi személyiségének előnyeit kiaknázva, a meghatározott települések közigazgatási határain belül lehetővé tegye és előmozdítsa a gazdasági és társadalmi kohézió megerősítését. A Pons Danubii EGTC-nek hét tagja van, négy magyarországi város: Komárom, Tata, Kisbér és Oroszlány, illetve három szlovákiai: Komárom, Gúta és Ógyalla. A szervezet működéséről **Bara Zoltánt**, a társulás igazgatóját kérdeztük.

Négy nyertes pályázatuk volt

Az európai területi társulás mennyire képes összefogni a városokat, önkormányzatokat?

– Mi 2010 decemberétől működünk,

tavaly volt az értékelő közgyűlésünk, ott is arra jutottunk, hogy a hét város között szépen alakul az együttműködés. Tudjuk, hogy vannak 70-80 települést felölelő EGTC-k, ott nyilvánvalóan nehezebb ezt a kohéziót megteremteni. Számunkra fontos, hogy a városok

lélekszáma is hasonló, a legnagyobb Észak-Komárom, ami 35 ezres város, Komárom, Tata, Oroszlány 20-25 ezer között mozognak, Gúta 10-11 ezres város, Ógyalla és Kisbér a legkisebbek, de markáns különbségek nincsenek, nincs 100- ezres városunk. Nagyjából egyen-

súly van a két terület között, igazából a lakosság is nagyjából egyforma, azzal, hogy Oroszlány is csatlakozott, kicsivel nagyobb a magyarországiak aránya, de ez a döntéshozatalt nem befolyásolja, mindig egyhangú döntések születnek.

Az együttműködés tehát jó, minden várost bevonunk a projektek előkészítésébe, ami a szakbizottságok feladata. Az EGTC legfőbb szerve a közgyűlés, ahol a polgármesterek vannak jelen, a mi esetünkben heten, az első négy évben az észak-komáromi polgármester volt a közgyűlés elnöke, most év elején tisztújítás volt, így most a tatai polgármester lett az elnök, mivel a magyarországi területről Tata a legnagyobb város, és az észak-komáromi polgármester az alelnök. A szervezet igazgatója én vagyok, és van felügyelő bizottság is, e mellé hoztuk létre a szakbizottságokat, vagyis minden szakterületre vannak kijelölt szakértők. A szakbizottságok az összes város igényét figyelembe véve alkotnak meg egy-egy közös célt.

2010-2014 között mi 12 projektet készítettünk el, 12 millió euró értékben, és ebből négyet meg is nyertünk, 3,1 millió euró értékben. A legnagyobb projektünk a kerékpárút volt Komárom és Gúta között, illetve a Monostori erőd körül, volt egy média együttműködésünk, kisebb kulturális projektjeink, de mi végezzük a komáromi és az ógyallai ipari park bővítésének az adminisztrációját is.

Milyen tapasztalatokat szereztek, hogyan viszonyulnak az önkormányzatok a szervezethez?

– Elmondhatom, hogy aktívak, érdeklődnek, bár ez abból is adódhat, hogy tagdíjat fizetnek a városok, ami a Pons Danubii-nál elég magas, minden lakos után 50 centet kell betenni a közös kasszába, s ez motivál, teljesítményre készítenek. Másrészt: érdekük, mert látják a városok is, hogy itt tényleges munka folyik, pályázatok előkészítése és megvalósítása, ezért mindenki érdekelt abban is, hogy az ő városában is valami megvalósuljon. Nyilván aszimmetrikus a dolog, mert ugye hét városunk van, nem tudunk, tudunk mindenhova nagy beruházást, nagy projektet vinni, de hosszútávon remélhetőleg ez kiegyenlítődik.

A magyarországi, illetve szlovákiai önkormányzati választások után mennyiben változott a helyzet, hiszen új pol-

gármesterek is vannak a városok élén.

– A 7 városból négyben lett új polgármester, de ez a Csoportosulás munkáját lényegében nem befolyásolja, igazából annyi változott, hogy az észak-komáromi polgármester helyett a tatai lett az elnök, bár ez rotációs elven működik. A tatai polgármester, Michl József, a kezdetektől aktívan részt vállalt a munkában, magáénak érzi az ügyet, hiszen az ő kezdeményezésére is alakultunk meg.

Hogyan értékeli az elmúlt időszak tevékenységét?

– Elsőként azt emelném ki, hogy a többi EGTC nem nagyon nyert projektet, a magyar-szlovák szakaszon hét EGTC van, a keletieknek volt néhány sikeres projektjük, és mi nyertünk. Mint mondtam, tizenkét pályázatot készítettünk elő, több témában: a vízgazdálkodástól, a kultúrán át a megújuló energián keresztül, ipari park-fejlesztésre, kerékpárutakra. A megnyert pályázatokat sikeresen végig tudtuk vinni, ez azért nehéz, mert a magyar-szlovák operatív programban előbb meg kell finanszírozni a költségeket, tehát banki kölcsönöket kellett intézni, de hozzáteszem, a kisebb projekteknél a városok előleget adtak nekünk, amiből megvalósítottuk a programokat, aztán mikor lezártuk a projektet és megkaptuk Brüsszelből a támogatásokat, ezt visszafizettük. A kerékpárút 2,5 millió eurós pályázat volt, a médiapályázat közel 300 ezres, de készítettünk munkaerő-piaci elemzést, melyből könyv lett, most állunk a bemutatója előtt, állásbörzét és konkrét átképzéseket is szerveztünk, illetve az ipari parkok bővítését mi adminisztráljuk.

A Csoportosulás mit tekint fő tevékenységi körének? Miben tud segíteni a helyi önkormányzatoknak? Mik a prioritások a következő tervezési (2014-2020) időszakra?

– Elkészült egy fejlesztési terv a 2014-20-as időszakra, ami alapvetően háromféle dologgal számol. Megcélozzuk a magyar-szlovák pályázati lehetőségeket, erre az időszakra körülbelül 160 millió euró áll rendelkezésre, meghatározott prioritásokkal. Ezek a munkaerőpiac, a gazdaságfejlesztés, a környezetvédelem, a turizmus, az infrastruktúra és kultúra. Szeretnénk közvetlen brüsszeli forrásokra is pályázni. Segítünk kisebb projektek elkészítésében a vá-

rosoknak.

Tervezünk olyan dolgokat is, amelyek nem függenek össze pályázatokkal, ezek turisztikai, idegenforgalmi fejlesztések, térképeket eddig is készítettünk, a kerékpárút mellé szeretnénk kiépíteni kerékpárkölszönzőket, egy mobil applikációs rendszert, és sok más olyasmit, amitől a biciklis turizmus fejlődhet. Szeretnénk olyan megállóhelyeket, mint az Eurovelo6-oson is vannak, ahol a turisták megszállhatnak, lefűrödhetnek, felfrissülhetnek. Van egy fejlesztési tervünk, ami kiter minden olyan lehetőségre, ami benne lesz a magyar-szlovák operatív programban, gazdaságfejlesztés, tökevonás, ipari park-bővítés, munkaerőpiac fejlesztése, környezetvédelem, ami leginkább a vízvezetést célozza meg: az árvízvédelmet és belvízvezetést. Szeretnénk tovább bővíteni a kerékpárút-hálózatot, és kulturális rendezvényekre is pályázunk majd.

Ister-Granum: helyi termék védjegy létrehozásán dolgoznak

Az Ister-Granum Európai Területi Társulás még 2001-ben alakult, miután az újjáépült Mária Valéria hídnak köszönhetően megalakulhatott egy kistérség, amellyel Esztergom visszanyerte a vonzáskörzetének északi részét is. (A szervezet a második EGTC Európában.)

Az Ister-Granum Európai Területi Társulásnak 82 település a tagja, ebből 42 magyarországi és 40 szlovákiai, területe nagyjából Esztergom és Párkány városok 35 kilométeres körzete. Össze lehet fogni egy ekkora területet, ennyi önkormányzatot? – kérdeztük Nagy Pétert, a társulás elnökét.

– A 2001-ben megalakult Ister-Granum eurorégiót kerekén 100 térségbeli település hozta létre, melyek közül Európai Területi Társulássá való átalakulásakor, 2008-ban némelyek úgy érezték, más főbb városok – Budapest, Érsekújvár – vonzáskörzetéhez tartoznak inkább, így maradt a mai 82 tagtelepülésünk. Felelőtlenség volna kijelentem, hogy egyszerű összefogni őket, hiszen tisztségbe lépésem időszakában csak a települések vezetőivel történő személyes megbeszélések eltartottak néhány hónapig. Ilyen magas taglétszámnál kimondottan hasznos és jól is működik az elektronikus és telefonos kommuni-

Nagy Péter, az Ister-Granum társulás elnöke

káció, igyekszünk különböző rendezvényeken is tartani egymással a kapcsolatot, látogatjuk egymás rendezvényeit, szakmai konferenciákat, képzéseket, workshopokat szervezünk, melyekbe mind a településvezetők, mind a lakosság bekapcsolódik. A már jelentős tapasztalattal rendelkező négyfős munkaszervezetünk számára ez egy komoly feladat és mindennapos kihívás.

Milyenek a tapasztalatok, milyen az önkormányzatok hozzáállása a szervezethez?

– Az Ister-Granum ETT feladata elsősorban a határon átnyúló összefogás biztosítása és a térség fejlesztése. Ezen felül minden településnek megvan a saját rövid- és középtávú elképzelése, némelyek a hosszú távú fejlődési irányokról is gondolkodnak. Ezeket az elképzeléseket építjük bele az ETT fejlesztési koncepciójába, mely a szélesebb régió növekedését biztosítja. Ez alapján állítjuk össze prioritásainkat, melyek már a 2014-2020-as programozási időszak programjaihoz kapcsolódnak. Elmondható, hogy vannak kimondottan aktív településeink, melyek automatikusan vesznek részt a régió életében, vannak viszont olyanok is, amelyekre fennállásunk alatt sajnos kevesebb figyelem jutott. Igyekeztünk tehát arra irányulni, hogy nagyobb hatáskörű pályázatokkal, minden települést aktívan bevonjunk az Ister-Granum életébe.

Nemrégiben tisztújítást tartottak a magyarországi, illetve szlovákiai önkormányzati választások után, meny-

nyiben változott meg a vezetőség?

– Az őszi önkormányzati választások tagtelepüléseink több mint egyharmadának vezetésében változást hoztak, beleértve mindkét központi városunkat, Esztergomot és Párkányt is. Az alapszabályunk rendelkezik arról, hogy az említett két város mindenkori polgármestere két évente váltja egymást társulásunk elnöki tisztségében. Az ETT elnöke tehát az esztergomi polgármester, Romanek Etelka lett, illetve 2017-től Szabó Jenő, Párkány polgármestere lesz, valamint a decemberi közgyűlés megválasztotta a szervezet 6-tagú szenátusát is, Nyergesújfalú, Karva, Piliscsév, Muzslla, Nagymaros és Csata polgármestereit. Az összesen 8-tagú vezetőség 6 tagja új.

A közgyűlésen értékelték az elmúlt időszak tevékenységét, ezek szerint a szervezet az egyes projektterületekhez kapcsolódóan az előkészítésre és a nagyobb pályázatok megalapozására fordított nagyobb figyelmet, és az ETT-k az elmúlt időszakban közösen léptek fel azért, hogy a határ menti tervezésben figyelembe vegyék az egész országot körbeölelő önkormányzati társulásokat. Sikerral jártak?

– Az európai ETT-jogszabály adja meg az ezen szervezetek működésére vonatkozó keretet, eközben viszont a nemzeti jogszabályok szerint kell eljárni és azokat betartanunk. E jogszabályok közti diszharmónia néha formális és szervezési problémákat okoz, főként a pályázatok beadásánál, nemzetköz-

zi partnerségek esetében működésünk igazolásánál stb. A Magyarországon bejegyzett EGTC-k nonprofit szervezetekhez hasonlóan működnek, a Szlovákiában jegyzettek jogi formája pedig kft. Sok még tehát az egyeztetnivaló, viszont lassan, de biztosan közeledünk a komfortos megoldáshoz. Az EGTC-k mint a határtérség fejlesztésének felelős szervezetei jó néven vennék, ha ebből a küldetésükből kifolyólag a határon átnyúló pályázatok elbírálásánál előnyt élveznének.

Nemrégiben jelent meg egy kötet, melyben a környék borászait gyűjtötték össze. Milyen céllal adták ki a kiadványt? Terveznek-e hasonlót?

– A helyitermék-hálózat kialakítására és az Ister-Granum helyitermék-védjegy létrehozására összpontosuló pályázatunk előhírnökeként 3 kiadványunk jelent meg. Az első a „Helyi finomságok tárháza” kötet, melyben az Ister-Granum térség termelőit látogattuk meg és gyűjtöttük össze, termék kategóriák szerint. Listáztuk a térségben működő helyitermék-piacokat, valamint ízletes régiós ételek receptjeivel színesítettük a kiadványt. Második, a „Borok az Ister-Granum térségben” kiadványunkban térségünk értékes borvidékeinek borászait kerestük fel, az olvasó betekintést nyer pincészetek rejtegyeibe, az olvasó megismerkedhet számos borfajta jellegzetességével, de ismertettük a térségben szervezett borhoz kötődő rendezvényeket is. Harmadik kiadványunk egy V4-es pályázatnak köszönhetően jött létre. A visegrádi országok hagyományait, szokásait és ételeit ismerteti az olvasóval.

Rövidesen megjelenik a következő kiadványunk, mely a régió összes helyi termelőjének adatbázisát foglalja majd magába, sok más értékes tudnivalóval a helyi termék témáról.

A társulás konferenciákat szervez, kiadványokat ad ki, mit tekint fő tevékenységi körének? Miben tud segíteni a helyi önkormányzatoknak? Mik a prioritások a következő tervezési (2014-2020) időszakra?

- Az Ister-Granum ETT a következő prioritási területeket tűzte ki a 2014-2020-as programozási időszakra, és az önkormányzatoktól ezekben a témákban gyűjtjük a pályázati ötleteket:

 1. Ipar és logisztika (projektek az Ister-Granum vállalkezési és logisztikai övezet kialakításához)
 2. Közlekedés és infrastruktúra (V/C észak-déli közötti folyosó esztergomi határmetszési ponttal)
 3. Turizmus és kulturális örökség (TDM-szervezet, kerékpárutak)
 4. Helyi termék (Gyümölcsfeldolgozó üzem létesítése, védjegy-fenntartás)
 5. Megújuló energia (Környezetgazdálkodási központ létrehozása).

Köszönöm a beszélgetést.

Vadkerti Neszméri Csilla

Leszakadt régió, elvándorlás, erősödő szórványosodás

A Lévai járás Nyitra megye legkeletibb járása, területe mintegy 1551 négyzetkilométer. Lakosainak száma a legutóbbi, 2011-es népszámlálás szerint meghaladta a 115 ezer főt. Összalakosságának mintegy a negyedét teszi ki a magyar nemzetiségűek száma. A Lévai járás magyar közösségének létszáma 28 ezer fő.

A községek számát tekintve az ország egyik legtöbb településsel rendelkező járása. Összesen 89 település tartozik a közigazgatási egységhez. Ebből három városi rangú: Zselíz, Ipolyság és Léva. A három város egyben három, kulturális – történelmi és részben gazdasági régióra bontja a járást. A régiók közt több tekintetben is különbségek tapasztalhatók.

A járásban negyven olyan település található, ahol a magyar nemzetiségűek részaránya meghaladja a húsz százalékot. A településszerkezet alapján elmondható, hogy a járás községeinek döntő hányada a kis, illetve a közepes nagyságú települések közé tartozik. Kétezer lakosú község elvétve található a járásban. Mindemellett számtalan ötszáznál kevesebb lakossal bíró kisközség van a Garam és az Ipoly menti térségben.

Fogy a magyar a Lévai járásban is

Általánosan jellemző, hogy a járás lakosságának összlétszáma folyamatosan csökken. A két népszámlálás közt közel ötezer fővel apadt az összlakosság lélekszáma. A nemzetiségekre lebontva az eredményekből kitűnik, hogy a vizsgált tíz esztendő alatt csökkent a magyarok részaránya is. Míg 2001-ben a Lévai járás lakosságának mindegy 28 százalékát (33 524 fő) tették ki a magyarok, addig ez az érték 2011-ben 24 százalékra (28 085 fő) csökkent. A járás három városában szintén nagyarányú lakosságcsökkenés figyelhető meg. Az összlakosság számának csökkenése mellett – sajnos – a magyar nemzetiségű népesség létszáma még nagyobb mértékkel csökkent.

A magyar-szlovák nyelvhatár észak - déli irányba szeli ketté a járás területét. A magyar nemzetiségűek többsége a járás déli régióiban él. Több olyan község is található közel az államhatárhoz, ahol a magyarok részaránya meghaladja a nyolcvan százalékot. Ilyen például Érsekkéty (89%), Ipolybél (81%), Ipolyfödemes (89%), Kisölvéd (81%), Zalaba (85%). A járási székhelyen és a tőle északra elterülő térségben elvétve találkozhatunk magyar lakosokkal. Léva és környéke napjainkra már a szórvány-magyarorság térségéhez tartozik.

Az utolsó census ismert adatai alapján Zselíz városában már a szlovákok kerültek többségbe. A magyarok számáránya 48 százalékra csökkent. A 2001-es adatok alapján 7 522 fős városban 3

Csenger Tibor

850 magyar élt (51,25 százalék). Ez nagyban megváltozott az elmúlt egy évtizedben. A zselizi magyarok száma napjainkban alig éri el a 3 500 főt. A 7 186 lakosú városban a részarányuk 48 százalék körül mozog.

Ipolyságon is apadt a magyar nemzetiségűek fölénye. 2001-ben a városban 8 064 lakost számoltak. Ebből 5 015 fő (63 százalék) vallotta magát magyarnak. Az ezredfordulón még kétharmados magyar többségű Ipoly menti városban a tízes évek elejére a magyarság aránya 58 százalékra esett vissza. Tíz év alatt több mint hatszáz fővel csökkent a magyarok száma. A 2011-es adatok szerint 7 624 a lakosság lélekszáma, ebből 4 410 volt a magyar.

Léva városában nagyarányú csökkenést mutat a magyarság létszáma. Amíg az ezredfordulón a lakosság 12 százaléka vallotta magát magyarnak, vagyis a 36 538 fős járási székhelyen közel négy és fél ezer magyar élt, addig 2011-ben csupán 9 százaléknyi volt a magyar közösség aránya alig elérve a 3 200 főt. Az adatok szerint közel 1 200 fő a lévai magyar közösség vesztesége.

Hasonló helyzet írható le a legtöbb község esetében is. Az összlakosság számának fogyáshoz képest szinte mindenütt nagyobb arányban csökkent a magyarok részaránya. Emelkedésről nem is beszélhetünk, inkább stagnáló részarány figyelhető meg pár település esetében, de ezek mind pár száz lelkes kistéleplések.

Zalaba és Zsemlér kisközségek a járás azon kevés települései, melyekben a magyar lakosság száma, aránya növekedett, illetve stagnált a mért évtized alatt. Zsemlér település összlakossága négygyel nőtt, a magyarok száma szintén enyhén növekedett, három fővel. Ez a változás a részarányban is pozitív változást hozott (0,08 százalékos növekedést). Ezáltal a kis település megtartotta hetven százalék feletti magyar dominanciáját. Zalaba kisközség esetében az az érdekes eset állt elő, hogy a két census alatt a lakosság száma nem változott, 172 fő volt az összlétszám mind 2001-ben, mind 2011-ben. Ám nemcsak az összlakosság száma nem változott, hanem a magyarok lélekszáma is változatlan maradt (152 fő). Így a zalabai magyarság megtartotta közel 89 százalékos magyar részarányát. A magyarok részarányát tekintve ezzel az egyik legmagyarabb település a járásban. Mindkét említett település polgármestere meghívást kapott 2012 végén Országházba, ahol magyarságuk megtartása érdekében kifejtett tevékenységükért kitüntetésben részesültek.

Oktatási helyzetkép - számokban

A járás településeinek közel felében van húsz százaléknyi magyar nemzetiségű lakos, ugyanakkor 2015-ben csupán 16 magyar tanítási nyelvű alapiskola működik a közigazgatási régióban. Emellett négy gimnázium és egy magyarul is oktató szakközépiskola. Ebbe a számba beletartoznak a kisiskolák és a teljes szervezetségű alapiskolák is. A magyar tanintézmények közül öt

1-4. évfolyamú kisiskola. A többi teljes szervezetségű tanintézmény közt akad olyan is, amely óvodával közös igazgatás alatt működik. Ilyen például az ipolyszakállosi intézmény.

A Szlovákiai Magyar Pedagógus Szövetség adatai alapján 2015/2016-os tanévben járási szinten összesen 177 kiselsős kezdi el tanulmányait magyar oktatási intézményben. Ez egy tucattal több az előző évihez képest.

Az utóbbi három év adatait összehasonlítva elmondható, a legtöbb iskolában stagnál a beiratottak száma. Nagyobb mértékben a három város leendő elsőseinek a száma növekedett. A Zselízi Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskolában az elmúlt években fokozatosan növekedett az elsősök száma, a 2013/14-es évben 25, a 2014/15-ös évben 28, idén pedig 34 elsőst írtattak be.

Enyhén emelkedett az ipolysági magyar iskolákba íratott gyermekek száma is. A Pongrácz Lajos Alapiskolában az előző két évben 25-25 diák kezdte el tanulmányait, idén 29-en iratkoztak be. A Fegyverneki Ferenc Közös Igazgatású Katolikus Iskola létszáma is növekszik, míg két évvel ezelőtt 22-en kezdték el a tanulmányaikat, tavaly már 24-en, most februárban pedig 25 leendő kiselsőst írtattak be.

A lévai Juhász Gyula Alapiskola szeptemberben 14 elsőssel kezd, az előző évben 13, előtte 11 elsőse volt szloványmagyar területen működő iskolának. Ennek ellenére az INEKO társadalmi – gazdasági kutatóintézet évenként megismételt felmérése alapján a lévai alapiskola megyei viszonylatban elsősk között szerepelt. Legutóbb a harmadik helyet érte el a kerületben. Jelentősebb létszámcsökkenés egyik járásbeli iskolában sem tapasztalható. Az előző évhez összehasonlítva 2015 szeptemberében járási szinten 14 elsőssel több kezdi el a betűvetést.

Magyar iskola nélkül nincs magyar jövő

Kiss Beáta pedagógus, az MKP lévai járási elnöke, az OE tagja azt mondja, a három város, Léva, Zselíz, Ipolyság és vonzáskörzete meghatározó.

– Az iskolák helyzete e három körzetben változatos. A legrosszabb képet a lévai nyújtja. Az elmúlt évtizedekben

egyre inkább szórványosodó vidéken fokozatosan több magyar iskola is megszűnt, így a vámosladányi, fegyverneki és garamszentgyörgyi. A helyzetet súlyosbítja a nagyon alacsony születésszám, a járási székhely vonzereje, a gazdasági okokból történő kivándorlás. A jogfosztottság éveiben a régiót az egyik legerősebb mértékben sújtotta a kiteleplítés, ennek következtében a reszlovakizáció is.

A múlt rendszer erőszakos asszimilációs politikájának köszönhetően (erőteljes iparosítás, szlovák ajkú munkaerő betelepítése, a mohi atomerőmű felépítése, a történelmi városrész lebontása, a lélektelen panelrengeteg megteremtése, a magyar középiskolák sorozatos megszüntetése) a lévai magyarok lélekszáma már nem éri el a 10 százalékot. A helyi magyarság előregedőben van. A fiatal családok zöme vidékről települt be, elveszve a lakótelepeken, szlovák munkatársak, kollégák, ismerősök, barátok körében él, hozzájuk idomul.

– A város körül már korábban megszűntek a kisiskolák, legközelebb Nagysalólóban van teljes szervezetségű alapiskola. Ebből kifolyólag a lévai alapiskola egyfajta iskolaközpont szerepébe került, a környék falvaiból ide járnak be a magyar gyerekek, nagy távolságokról – akár Pozbáról is, ami ráadásul az Újvári járáshoz tartozik – fejt ki Kiss Beáta. – Az agglomeráció, azaz a környék falvai hasonló sorsra jutottak. A fiatalok elvándoroltak, különösen a múlt század 80-as éveiben. Mára előregedett a helyi magyarság, és a megüresedett házakba szlovákok költöznek, így aztán nagyon kevés magyar gyermek születik. Talán ebből is érthető, hogy a magyar iskola valamiféle missziói szerepkörbe került, kifejezetten idegen környezetben kell magyarságot megtartó tevékenységet kifejtenie.

Zselíz és régiója is hasonló problémákkal küzd.

– A nyelvhatár egyre lejjebb húzódik, tehát nagy az elszlovákosodás. Ugyanakkor az a környék nagymértékű munkanélküliséggel és az ezzel együtt járó szegénységgel küzd. A munkaképes és dolgozni akaró, életerős generációból sokan külföldön boldogulnak. Nagy a vegyes házasságok száma is. Ezeket a falukat pedig még a roma lakosság gyarapodása is érinti. Vannak isko-

lák, ahol már-már többségben vannak, vagy teljes létszámban roma diákság van, ilyen például Csata, Garamsalló, Sáró, Nagyöved, Farnad. Ezzel együtt jár ismét, hogy kevés magyar gyerek születik, közülük pedig többen inkább mennek a szlovák iskolába, ahol nincsenek romák.

A régióban van református alapiskola is, Kétyen. Hogy ez miben segít?

– Fontos a szerepe, hisz egy kifejezetten erős magyar községben működik, vonzza a környékről is egyes szülők gyermekeit – mondja Kiss Beáta –, de itt is kicsi a születésszám a munkanélküliség és annak következményei miatt. A református intézményi lét pedig magával hozza azt az értékpluszt, melyet a keresztyén erkölcsi alapokon való nevelés jelent. Színvonalas munkát végeznek ott, hiszem, hogy ez a befektetés meg fog térülni. De Kéty is hasonló cipőben jár, mint a többi említett falu, a fiatalok zömében nincsenek itthon, nem alapítanak családot, kevés gyermek születik. Alapvetően a helyi megélhetés, a gazdaságilag önálló falvak hoznák meg iskoláink számára a megmentést.

Ipolyságon jó a helyzet, hiszen két alapiskola is működik, önkormányzati, illetve egyházi. Nyilván együtt erősebbek lennének, de megvan mindkettőnek a maga fontos szerepe. Mindkét iskolában nagyon sok a vidéki tanuló, mert a környékbeli falvak helyzete hasonló az előbbiekhöz.

– Az Ipoly és a Garam között lévő faluk közül csak Ipolyszakálloson van teljes szervezetszerű alapiskola, de itt is a roma problémával küzdenek, ez kifejezetten rányomja bélyegét az iskolaügyre – vezet be a részletekbe Kiss Beáta. – A bajokat még fűszerezi az „iskolaháború”, amiről sajtóban magam is írtam már többször. Néhány nagyobb iskola a szomszéd járásból úgy csábítja a gyerekeket, hogy anyagi támogatást ígérnek a családnak.

Mindhárom városban van magyar gimnázium, Ipolyságon kettő is (az egyik egyházi). A hagyományosan jó hírű zselízi gimnázium sajnos elvesztette vonzerejét a környéken. Nemrégiben a magyar gimnáziumot a szlovák gimnáziummal közös épületbe költöztette a fenntartó Nyitra megye. Jogi önállósága viszont megmaradt. A csökkenő létszámú alapiskolából sem megy elve minden gyermek oda, szívesen választják a komáromi vagy a pozsonyi gimnáziumokat. Ugyanez a helyzet a környékbeli alapiskolákkal, már nem magától értetődő, hogy Zselízen tanuljanak.

– Az ipolysági egyházi gimnázium létszámgyarapodását az alapiskola enyhíti, el kell ismerni viszont, hogy szorgos, kiváló munkát végeznek. Láttatják az iskolát, sok versenyen vesznek részt, dolgoznak. Az állami gimnáziumban nemrég igazgatócsere történt. Megfigyelhetjük, hogy a fiatal, dinamikus oktatói gárda egyre több versenyen,

kulturális rendezvényen küzd a jó eredményekért.

És Kiss Beáta szerint a lévai református gimnázium létjogosultsága is megkérdőjelezhetetlen, az ellenpropaganda ellenére is. Küldetése van.

– Egyáltalán semmilyen magyar középiskola nem volt Léván harminc éve. A gimnáziumot 1970-ben szüntették meg erőszakosan. A fiatalok 14 évesen kerültek el otthonról, a legérzékenyebb korban, amikor nagyon könnyen szünt meg kötődésük a szülővároshoz, vagy a számtalan szlovák iskola egyikében tanultak tovább – ki sem kell mondanivaló, milyen következményekkel. Szóránymisszió az iskola funkciója. Sokan mondják, nem rentábilis a fenntartása. Anyagi értelemben biztos nem. De nagyon erősen nemzetileg elkötelezett, református, illetve ökumenikus keresztyén-keresztyén nevelése segíthet megállítani azt a folyamatot, ami a végső pusztulás felé vezet. Hosszú távú cél egy olyan református iskolaközpont létrehozása, mely a történelmi kollégiumok mintájára, bentlakásos intézményként tudná magához vonzani az erre a szellemiségre fogékony fiatalságot Lévától Komáromig és Pozsonyig. Ezzel Léva magyar szellemi központjává válhatna. A munkáról állítom, most is színvonalas. Minden iskolánk léte fontos. Mindegyiknek a szerepe más. Állítom, kis létszámú iskolában is lehet minőségi munkát végezni, sőt, gimnáziumi élet is létezhet kevés gyerekekkel – csak a ta-

nárokon múlik. A Lévai járásban kialakult helyzetben még akkor is meg kell tartani az iskolákat, ha azok ráfizetések. Számatlan példát tudnék járásunkból sorolni arra, hogy ahol megszűnt az iskola, egy-két évtized múltán mivé vált a falu. Én is ilyenben élek...

Kiss Beáta szerint mindehhez az kell, hogy legyen önrendelkezésünk. – Meg kell találni a módját a vidék gazdasági megerősödésének, legyenek itthon a magyar családok, akkor tudnak iskoláink is megerősödni. Nem nagy szavak, nem túlzás, valóság: Komárom, Duna-szerdahely, Galánta falai addig állnak, amíg a végvárok romjai. Ha azok bedőlnek - tehát iskoláink - a nyelvhatár könnyörtelenül dél felé halad.... Ezt végre meg kellene érteni.

A munkanélküliség a legfőbb problémagóc

A munkanélküliségi rátát tekintve az országos középmezőnyben található a Lévai járás. A munka-, szociális és családpolitikai minisztérium havi lebontásban közreadott elemzéséből kivehető, hogy a Lévai járás hosszabb ideje a rangsor harmincas mezőnyébe tartozik. Előző év első hónapjában 14,5 százalékos rátájával a 35. legtöbb állástalant regisztrált járás volt Szlovákiában. Az év végére 13,31 százalékkal a 31. helyre került.

A legújabb, 2015. januári hónapra kidolgozott elemzés szerint a járások rangsorában a 32. helyet szerezte meg. A január végi adatok alapján 12,9 százalékos volt a munkanélküliség a járásban. (A vizsgált időszakban az országos átlag 12,29 százalékpont volt.) A megyei átlagtól jóval lemaradt, mivel

Nyitra megyében a munkanélküliségi ráta 11,21 százalék volt. Ez is tükrözi, hogy a megye déli régiói lemaradnak a munkahelyteremtésben. Számokban kifejezve az év első hónapjában 8 531 állástalant regisztráltak a járás munkahivatalaiban. A munkára várók közt több a nő (4584 fő).

A járás túlnyomó része mezőgazdasági terület. A rendszerváltás előtti időkben szinte minden településen működött termelészövetkezet. A járás lakosságának túlnyomó többsége a mezőgazdaságból élt. Kiváló termőföldek voltak a Garam és az Ipoly mentén. A Garam menti térség különösen fejlett volt, öntözőrendszerrel felszerelt termőföldekkel bírt. Napjainkban a termőföld nagy része külföldi beruházók, vagy több régiót felölelő növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkozó társaságok tulajdonát képezi. Sokan e társaságoknak adják bérbe még meglévő földjeiket. Ezzel együtt megfigyelhető a föld megtartó erejének a csökkenése. Manapság egyre kevesebbek számára éri meg növénytermesztéssel vagy állattenyésztéssel foglalkozni. Hosszú évtizede hanyatló ágban van a térségben a mezőgazdaság.

A déli régióval ellentétben a járás északi része az ipari kapacitás fejlesztésére szakosodott. Az ipar kiépítésével nagyot változott a helyi társadalom szerkezete. Ennek köszönhetően gyorsan változott a járási székhely arculata is. Rövid időn belül duplájára emelkedett Léva lakossága. Ez is hatással volt az ott élő magyar közegre.

Még jócskán a szocializmus időszakában alakult meg a tolmácsi nehézgép-

gyár (SES Tlmače). A fénykorában 2 500 – 3000 alkalmazottal működött. Jelenleg kb. 900 munkása van. A szakképzett munkaerő nagy része Léván telepedett le. Napjainkban sok az ingázó, a déli magyar lakta régióból is többen dolgoznak a nehézgépgyárban.

A nyolcvanas évek végén újabb nagy gazdasági fejlődés következett be a járási székhely környékén. Elkezdtek kiépíteni a mohi atomerőművet. A reaktorok és az atomerőművet kiszolgáló létesítmények felépítése több ezer főnek biztosított munkát, és sok szakképzett munkaerő telepedett le Léván az atomerőmű tényleges beindításakor.

A járás déli területein csak kisebb ipari beruházások voltak a szocializmus évtizedeiben is. Ezek túlnyomó része mezőgazdasági melléküzemág volt. Jelenleg sem Ipolyságon, sem Zselizén nincs jelentősebb ipari park, illetve beruházó. A határ menti területekre jellemző az ingázás. A munkavállalók célpontjai a magyarországi nagyüzemek. Ipolyságon az ezredfordulót követően épültek ki az első ingajáratok Vác, Nagyoroszi, Esztergom, Balassagyarmat és Göd irányában. Jelenleg is több százan dolgoznak magyarországi üzemekben.

– Sajnos, térségünkre jellemző a falvak elnéptelenedése is. Sok községet csúfítanak üres elhanyagolt épületek, melyek az elszegényesedést erősítik. – Pöhlös Árpád műépítész szerint nem komfortos épületek romlásáról van szó, az egykori hagyományos technológiával és szokásrendnek megfelelően kialakított házak napjaink igényeit nem elégítik ki. – A legidősebb generációnak még megfelelnek, ám a fiatalabbnak számára már jelentős teher e házak fenntartása. Az átalakításuk költséges, lebontásuk szintúgy. Így marad átmeneti megoldásként az üresen hagyottság. Ez rontja a település küllemét. Egyes becslések szerint a községek ingatlanjainak mintegy negyede áll üresen a térségünkben – fogalmazott a műépítész.

Önkormányzatok és foglalkoztatás

A községek nem képesek tartós munkahelyet biztosítani a lakosaiknak. A helyi önkormányzatok a munkaügyi hivatalon keresztül foglalkoztatnak állástalanokat, az Európai Szociális Alap támogatásával próbálnak meghatározott rövid idejű munkát biztosítani a rá-

szorulóknak. Az önkormányzatok egy-egy uniós projektek által tudnak csak hosszabb távon embereket alkalmazni. A közfoglalkoztatás csak a munkához való szoktatást és munkapiaci integrálódást segíti, hiszen az állástalanok közt nagy számban vannak a hosszú ideje regisztrált munkanélküliek (országos szinten a munkanélküliek 64 százalékát teszi ki ez a csoport).

A magyarlakta vidék rossz gazdasági helyzet alakulásáért okolható a rossz tömegközlekedés is. Sok olyan zsáktelepülés van a járásban, amelynek igen kedvezőtlen az összeköttetése a központokkal. Az ember munkahely-megtartó erejét veszíti el a tömegközlekedés hiánya, illetve nem megfelelő kialakítása miatt. **Cseri Zita**, Nagyölvéd polgármestere megerősítette: az ipari parkokkal rendelkező központok – Léva, Párkány, Érsekújvár – tömegközlekedéssel megközelíthetetlen a nagyölvédek számára. Csak személyautóval oldható meg a mindennapos munkába járás. Ipolyság esetében már a közel másfél évtizede bevett gyakorlat, hogy a magyarországi vállalatok szolgálati tömegközlekedést biztosítanak. Vác, Drégelypalánk, Balassagyarmat irányában közlekedik napi ingázó járat. Szlovákiában ez a megoldás ismeretlen. – Az önfenntartó falu modell mutatni lehet a nehéz gazdasági – szociális helyzetből. Mert nemcsak az elhagyott házak szaporodnak, egyre több helyen áll le a háztáji termelés is. A falusiak már nagyon ritkán foglalkoznak állattenyésztéssel, növénytermesztéssel. Az ingatlanok melletti kiskertek gondozatlanok. Pedig az egzisztenciális problémák is könnyebben oldhatók meg, ha a kertben sok minden megterem, a háznál van baromfi... Mindehhez azonban a helyi lakosok gondolkodásmódjának kellene változtatni. A hosszú ideje munkanélküliek visszaszoktatása a munkába is igen nehéz. Az ördögi körből nagyon nehéz kijutni – fogalmazott a polgármester.

A beruházások és ipari parkok létesítése megállt a déli régióknál. A munkahelyteremtés a járási székhelyen, valamint az északi területeken valósul meg. A magyarlakta területeken a beruházásoknak az elemi feltételei sincsenek meg. A külföldi cégek a déli határ mentét elkerülik. Ez a régió csupán önerőből tud jelenleg fejlesztéseket végrehajtani, fejti ki Cseri Zita.

Zselíz és Ipolyság régiójának legnagyobb negatívuma, hogy nem tud munkahelyet biztosítani a fiataljai számára, akik így Szlovákia fejlettebb térségeiben, illetve külföldön keresnek megélhetést. Önerőből ezen sem lehet változtatni. Csupán állami és megyei támogatással történhet változás.

Megyei források – régiós különbségek

A 2013-as megyei önkormányzati választás a Lévai járás magyarsága szempontjából sikeres volt. Nyolc év után két képviselő került be a megyei önkormányzatba. A jelenlegi képviselő-testületben 15 fős az MKP frakciója, további öt független képviselő mellett a jelenlegi kormánypártnak kétharmados többsége van.

Cseri Zita, Nyitra megyei képviselő úgy látja, a járás déli térségének közszolgálati képviselői ritkábban pályáznak. Ennek okai kereshetők a tájékozatlanságban is, mivel nincsenek tisztában a pályázati lehetőségekkel – véli a képviselő –, de más okai is lehetnek. Ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a jelen költségvetési időszakban pályázati forrásokból a déli területeken is folyamatosan újulnak meg a megyei fenntartású közutak. „A kulturális és sportbizottság által kezelt forrásokat igyekeztünk járási szinteken egységesen szétosztani. Megfigyelhető, hogy a megye északi részéről több pályázat érkezik be. Jobban lobbiznak a megyei forrásokért” – nyilatkozta.

Egyes pályázattípusok tekintetében

önrészt követelnek a pályázótól. Sok esetben az előírt öt százalékos önrész előteremtése okoz gondot. Több önkormányzat nem rendelkezik forrásokkal, a szükséges önrészt így hitelből tudják csak biztosítani. Ez szintén olyan tényező, amely átgondolt és óvatos pályázást eredményez. Így vélekedik Iveta Majerčíková, az Ipolysági Városi Hivatal projektmenedzsere is. Mint elmondta, prioritások alapján jelentkezik a városi önkormányzat a kiírt pályázatokra. Az Ipoly menti térségben a régiófejlesztést civil szervezeteken keresztül hatáson alkalmazták. Ipolyság két ilyen szervezetnek is a tagja.

Régiófejlesztés mint kitörési pont

Mint Csenger Tibor, a megyei régiófejlesztési bizottság tagja elmondta, a járásban a zselízi és ipolysági régiók a megye leszakadt térségeihez tartoznak. A bizottságon keresztül menthető valamelyest a térség helyzete. A magyarlakta vidékek kezdeményezéseit próbálják pozitívan elbírálni megyei szinten.

Az MKP-s megyei képviselő három jelentős eredményt említ. Egyrészt folyamatosan zajlik a megyei fenntartású útszakaszok felújítása. Még négy évvel ezelőtt elkezdődött az Ipolyság és Párkány közti másodosztályú út rekonstrukciója, ez idén is folytatódik. S ez talán elősegíti a befektetők letelepedését, mert a leszakadt régióban jobb lesz a közlekedés.

Segíteni fogja a régiót a megyei területrendezési terv újratárgyalása is. En-

nek keretén belül két autópálya-nyomvonal véleményezése történt meg. Az R7 gyorsforgalmi út esetében a Nyitra megyei területrendezési terv módosítása most van folyamatba. A Lévai járás esetében délebbi nyomvonalon épül ki a gyorsforgalmi útszakasz. Ezen változat szerint Zselízt északról metszené, Ipolyságtól pedig pár kilométerre északra vezetne a nyomvonal. Az R3-as gyorsforgalmi út kiépítése szintén kedvezően hatna a Garam menti térségre. A tervek szerint Párkányból Zselíz érintésével Garamszentbenedeken csatlakozna az R7-es útra. A Garam mentén kiépítendő útszakasz 72 kilométert tesz ki.

Leader közösségek újjáalakulását szintén az eredmények közzé sorolta Csenger Tibor. Zselíz környékén sikeresen működik egy helyi akciócsoport. Az Alsó-Garam Menti Helyi Akciócsoportnak jelenleg 22 település a tagja. Az új tervezési időszakban Nyitra megyében hét helyi akciócsoportot engedélyeztek. A felhasználhatóság érdekében szeretnék a Garam menti csoportot is bővíteni. Új összetételben pályáznai a kiírandó LEADER programra.

– A 2014-ben indult új tervezési időszakban több forrással működik a program. Ez nagyobb lehetőséget kínál az akciócsoport tagjainak, az önkormányzatoknak, civil szervezeteknek és a magánvállalkozóknak – hangsúlyozta Csenger Tibor. – Az előző időszakban főleg települések tudtak profitálni. A most beinduló programban az önkormányzatok csupán a rendelkezésre álló források hatvan százalékát hasznosíthatják. A fennmaradó negyven százalékra a csoportokban részt vevő civil szervezetek és a magánvállalkozók pályázhatnak. Régiófejlesztés szempontjából az előző programozási időszak is sikeresnek mondható az akciócsoportoknál. Minden pályázó község jól járt, jelentősebb fejlesztéseket hajtottak végre – fogalmazott a megyei képviselő.

A helyi önkormányzatok a LEADER program pályázatain kívül további megyei finanszírozású kisebb összegekre is pályázhattak. Az 1000-5000 eurós támogatások nagy része a megye északi régióiba vándorol. E tekintetben a déli régiók lemaradtak. Ez részben azzal is összefügg, hogy a támogatás odaítéléséről a megyei önkormányzat dönt, s ott jobban érvényesül az északi lobb. Jó jel viszont, hogy a megye régiófejlesztési

tervébe bekerült Ipolyság és Zselíz fejlesztési programja. Az infrastruktúra fejlesztésével a befektetők részére is kedvezőbb lesz e térség. Csenger Tibor versenyelőnyként fogalmazta meg az olcsó munkaerőt. Mintegy tíz-húsz százalékkal olcsóbb a térségben a munkaerő a nagyvárosokhoz viszonyítva, fejti ki, s a magánvállalkozóknak ezt kellene szem előtt tartaniuk.

Amit errefelé igazán ismernek, az a LEADER program. Az Ipoly menti térségben sikeres a palásti székhelyű Ipoly – Hont Polgári Társulás. Gubis Ágnes, a társulás elnöke kifejtette: az akciócsoport 2012-ben mintegy 21 ezer eurós támogatást kapott, amiből kilenc településen végeztek régiófejlesztési munkákat. A 2014-es évre a megyei önkormányzat által 17 285 eurót hagytak jóvá a civil szervezetnek, s ebből futotta Felsőtúr község központjának felújítására (2975 euró) is. Az ipolyszakállosi KÉSZ Polgári Társulás a község szépítésére kapott 2 785 eurót. Ipolyfödemesen a Pro Fedemus Polgári Társulás volt sikeres. Az elnyert 1875 euróból a község központjában fekvő parkot újították fel. Nagytúr önkormányzata nyilvános információs rendszert alakított ki a mintegy 3525 eurós támogatásból. Egeg településen a közszolgálati hivatal környékét tették rendbe az 1175 eurós értékű pályázatnak köszönhetően. Lontón parkosítás folyt, a helyi park bekerítése valósult meg a 1175 euróból. A felsőszemerédi Semerove Polgári Társulás helyi piacot és kézműves foglalkozásokra szolgáló területet alakított ki a 2275 eurós támogatásból.

A magyar civil szervezetek sorsa

A járásban a magyar civil szervezetek működése nem zavartalan. A támogatási rendszer bizonytalansága nagyban meghatározza a szervezetek működését. Megkeresésünkre Wirth Jenő ecsetelte a március 8-án Esterházy János-emlékéremmel kitüntetett Reviczky Társulás helyzetét.

A társulás igyekszik önerőből, a székház adta lehetőségekből (bérbeadás, jótékonyági és kommersz rendezvények szervezése) bevételi forrásokra szert tenni. Él a pályázás, az adománygyűjtés és az adó 2%-ának felajánlásával is, de az ezekből befolyt összegek egyrészt bizonytalanok (szlovák kormányhivatal, Nyitra megye, Léva Város Önkor-

mányzata), másrészt csak projektekre adnak pénzt, nem üzemeltetésre, az összegek abszolút értékben csekélyek, csak látszattámogatások, sokszor még a kulturális rendezvények kiadásait sem fedezik.

– Egyedüli állandó bevételi forrásunk az MKP Járási Elnökségének havi irodabére. A ruhatár, a Rákóczi terem és a bár – Bethlen Gábor Alap támogatásából finanszírozott – felújítása jó befektetésnek bizonyult. 2013. február elsejével sikerült ugyanis megnyitni a Reviczky Klubot, amely fiatalok számára nyújt szórakozási lehetőséget és melynek bérbeadása, ahogyan a nagyterem bérbeadása is alkalmanként átlag 100 € hasznot hoznak és a „kistárgyalót” – a Rákóczi termet – is egyre gyakrabban veszik igénybe bérlők (kb. havonta egyszer) – számodozik Wirth Jenő. – Ezek a bevételek sajnos nem fedezik a kiadásainkat, hiszen a rezsiköltségek (fűtés, villany, víz, csatorna, telefon, internet, házadó, biztosítás, könyvelés-számvitel, gondnok, takarítás) havonta jelentkeznek, és a projekteknek is van kiadási oldaluk (ügyintézés, koordináció, honoráriumok, díszítés, frissítők, marketing). Úgy érezzük, ez így igazságtalan, hiszen mi is adófizető polgárai vagyunk városunknak, és legalább százalékarányosan kéne az önkormányzatnak elkülönítenie költségvetéséből a kisebbségi kultúrára.

Szerencsére az anyaországban érzik, hogy a maradék ország határain túli Magyar Házak valahol jelképezik nemzetünket és mindegyik közösségi ház egy kicsit az ország háza is egyben, legyen az bárhol is a végeken. Ilyen végvár Léva is, ahol habár csak 8% a magyar, azért még mindig van magyar óvoda, alapiskola és gimnázium, még mindig aktívan működnek a civil szervezetek, felvidéki magyarjaink még mindig megtartják a magyar vonatkozású megemlékezéseket, még mindig megülik jeles ünnepeiket, még mindig kerül virág a magyar hősök sírjára a temetőben.

– Habár elkezdődtek részünkről a tárgyalások az új városvezetéssel – az új alpolgármester, Ján Krčík úr már jelezte a lévai polgári társulások részarányos támogatását –, meglátásunk szerint viszont egyelőre gyakorlatilag a lévai – és ez talán érvényes az egész Felvidékre is – magyarság

kulturális életének életben tartásánál a jelenlegi helyzetben csak az Anyország segítségére támaszkodhatunk. E tevékenységünk folytatásához és intenzívebbé tételéhez, szervezetünk fejlesztéséhez, valamint a működésünkkel szükséges együtt járó valós költségeinkhez, megmaradásunkhoz, közösségünk nevében rendszeresen pályázunk is, kérjük a magyar kormány lehetőségeihez mért, szíves támogatását, hozzájárulását.

Epilógus

Zárásként megállapítható, hogy a Lévai járás problémáinak gócpontjai részben a magas munkanélküliségben, másrészt a kedvezőtlen demográfiai változásokban keresendők. A leszakadó térségek önmaguk képtelenek felzárkózni, ehhez az állam és a megyei önkormányzat hathatós támogatása is szükséges. Az infrastruktúra- és régiófejlesztés által gazdasági téren fellendülhet a magyarlakta régió.

A kedvező változások pedig kihatnak majd a helyi társadalmak problémáinak a megoldására is. A térség felzárkóztatását komplex eszközként kell kezelni. És fontos eszközként, amihez szakítani kell egy közel évszázados többségi sztereotípiával is, mely még mindig nem tekinti Szlovákia egyenrangú és szerves, jobb sorsra érdemes részének a déli határvidéket.

Pásztor Péter

A tömbmagyarságnak intő jel a szórvány

A zoboralji magyarság megmaradási esélyei

A zoboralji magyar közösség olyan sejt a magyar nemzet testében, melyen tökéletesen bemutatható a beolvadási folyamat mindegyik szakasza. Nyitra környékén mára kevesebb mint 10 000 magyar él, míg fél évszázada ez a szám meghaladta a 20 000 főt.

Még az 1960-as években is 24 magyar tannyelvű alapiskola működött a vidéken. Ezek nagy része a nyolcvanas évek végéig fokozatosan leépült, vagy felsőbb utasításra szűnt meg. Ma már csak három teljes szervezettségű (1 – 9. osztályos) alapiskola és négy kisiskola

működik a térségben. Zoboralján teret nyert az a téveszme, hogy a szlovák nyelvű iskolából kikerülve a gyerek jobban érvényesül, és a vegyes házasságok gyakorisága is ezt a folyamatot erősíti. **1975-ben megszűnt Nyitrán a magyar tannyelvű középfokú oktatás, amelynek hiánya évekig befolyásolta az iskolaválasztást és felgyorsította a meglévő negatív folyamatokat.**

Legfőbb ellenségünk az önfeladás és önbecsülés elvesztése. Csak akkor van esélyünk a megmaradásra, ha fel tudjuk mérni, mi az, ami jövőnk szempontjából

fontos, és ha ennek megvalósításában közösségünk mindegyik tagja szerepet tud vállalni az élet különböző területein. Az elmúlt huszonöt év közösségépítő munkájának tapasztalata számomra az, hogy csakis elkötelezett emberek vállaljanak komoly feladatot. **Mikor kitűzünk valamilyen célt, ezt a közösségben mindenki magáénak kell, hogy érezze. Mindenkinél meg kell találnia a maga szerepét a megvalósításban is.** Innen kezdve a legapróbb siker is továbblépésre ösztönzi a közösség tagjait és kötelezi őket, hogy méltók legyenek a maguk által felállított mércéhez.

Hittük, hogy az 1989-es változás amellett, hogy új lehetőségeket hoz magával, egyben történelmi esélyt jelent a zoboralji magyarságnak, hogy nyelvi önfeledés helyett egy fejlett, összefogásra utalt, önmagát meghatározó közösséggé nőhesse ki magát. A rendszerváltás azonban nem hozott megnyugtató eredményeket a Zoboralján. Rá kellett jönnünk, hogy céljaink eléréséhez saját magunk mellett rá vagyunk utalva a felvidéki magyarság intézményeire és Magyarország segítségére is. Ebben a helyzetben és hangulatban szerveztünk 1994-ben egy nagyszabású, Zoboralja kultúrájával, oktatásügyével, önkormányzatiságával és a zoboralji magyarság megmaradásának lehetőségével foglalkozó fórumot, melyen a közéleti személyiségeken kívül oktatásügyi, közművelődési és önkormányzati szakemberek is részt vettek a magyar iskolákban oktató pedagógusok, lelkészek, polgármesterek és a térségben működő magyar szervezetek vezetői mellett. **A fórum eredményeként elkészült a Zoboralja rehabilitációs terve, amelyben megjelöltük a legfontosabb tennivalókat: a magyar tannyelvű középiskola és magyar közösségi ház létrehozását, magyar nyelvű újság megjelentetését, országos figyelemfelkeltő rendezvény megszervezését.** Emellett még sok más hiánypótló, megvalósításra váró kezdeményezés, ötlet, javaslat született a fórumon.

A környék magyar alapiskoláinak fokozatos leépülése, majd megszűnése jelentős mértékben a magyar nyelvű továbbtanulási lehetőség hiányának tudható be. Hosszas ügyintézés és az

MKP kormányra kerülése után nyílt meg a vidék egyetlen magyar tannyelvű középiskolája **Alsóbodokon, a Vállalkozói Magán-szakközépiskola (ma Magyar Tannyelvű Magán-szakközépiskola).** 2000 szeptembere óta újra van lehetőség középfokú tanulmányokat folytatni magyarul, anyanyelven. Ez az intézmény kapaszkodót jelent, féket az asszimiláció szekerén. A magyar gyerekek száma így is csökken, az elszlovákosodás viszont még erőteljesebb lenne, ha a Zoboralján ez a lehetőség sem létezne. A környék falvaiból idejáró diákok középiskolás éveiket is magyar környezetben, a szakismeretek elsajátítása mellett a magyar kultúra, irodalom, történelem megismerésével, tanulásával töltik. **Az iskola a szó szoros értelmében kulturális és szakmai központ is egyben.** A diákoknak számtalan lehetőségük van szakmaiságuk és érdeklődésüknek megfelelő képességeik fejlesztésére, identitástudatuk megerősítésére a legkülönbözőbb tevékenységekbe való bekapcsolódás révén, melyeket az iskola tesz lehetővé. Ide tartoznak az évente többszöri tanulmányutak belföldön és külföldön. Nagyon jól működik 2004 óta a szombathelyi testvériskolai kapcsolat. A szakérettségi megszerzése után a fiatalok túlnyomó többsége egyetemeken folytatja tanulmányait. Az iskola azonban nem csupán a szórványban élő fiatalokat kapcsolja be a közéletbe, kultúrába, hanem a felnőtteket is. Sikeres pályázatokkal ugyanis az iskola már két évben szervezett felnőttképzést a régió munkavállalóinak érvényesülését, a munkaerőpiacon való elhelyezkedését elősegítő programmal. A képzés az iskola profiljának megfelelő szakmai ismeretek elsajátításában segítette az érdeklődőket. **A magyar tannyelvű iskola feladata nemcsak az oktatás, hanem a magyarságtudat építése, erősítése is.** A zoboralji magyar tannyelvű szakközépiskola ellátja ezt a feladatot.

A Nyitra és Vidéke Célalap munkabizottsága a Rákóczi Szövetség támogatásával minden erejével a magyar alapiskolák megtartásán, a beiratott diákok számának növelésén fáradozik. Legfőbb feladatai közé tartozik az adatgyűjtés, a beiratkozási programok megszervezése, valamint a magyar tannyelvű oktatás és nevelés támogatása. Emellett évente nyári tábort szervez a zoboralji magyar kisiskolásoknak, közösségi programokat – pl. színházi

előadást, ringatót, drámapedagógiai foglalkozást – szervez óvodás- és iskoláskorú gyerekeknek, továbbá pályázatokat bonyolít le, hogy elősegítse az iskolák eszközfejlesztését.

A Nyitra-vidék magyarságának a '90-es évek közepéig a járási Csemadokirodában volt lehetősége a magyar vonatkozású ügyekbe bekapcsolódni, információkat szerezni, mint ahogy a Csemadok volt az egyetlen magyar szervezet, amely felvállalta a felvidéki magyarság kultúrájának, nyelvének, hagyományainak ápolását. Nyitrán ez az egy lehetőség is megszűnt, amikor anyagi fedezet híján felszámolták az irodát.

A rehabilitációs tervben megjelölt igény szerint hoztuk létre a Zoboralji Kulturális és Információs Központot, amely Nyitrán mindenki számára könnyen megközelíthető és elérhető helyen található. A központ a Csemadok működtetésén kívül a zoboralji magyar társadalmi, kulturális és politikai szervezeteknek is lehetőséget nyújt működésre, találkozásra, gyűlések megtartására. Kezdetben egy irodahelyiségben kezdte meg működését. 2000-ben sikerült olyan szintre bővíteni, hogy mára szinte az összes magyar szervezet számára helyet biztosít. Ott-honra lelt benne a Csemadok területi választmányának irodája, a Magyar Közösség Pártja járási irodája, a Zoboralja Kht., a Nyitra és Vidéke Célalap. Itt tartja üléseit a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének területi tanácsa, és rendszeresen itt találkoznak a zoboralji hagyományörző csoportok vezetői. Amellett, hogy a kulturális központ irodahelyiséget és infrastruktúrát biztosít az egyes szervezeteknek, kiveszi részét a Nyitra-vidék társadalmi és kulturális életének szervezéséből is. Ülésterme több kiváló művész kiállításának adott már otthont. Neves történészek, nyelvészek, egyetemi tanárok tartottak a központban ismeretterjesztő előadásokat. A Zoboralji Kulturális és Információs Központ segíti a magyar színházi előadások, különböző fesztiválok, ünnepségek megvalósítását, társszervezője a Zoboralji Magyar Bálnak, a március 15-ei megemlékezéseknek, valamint a Generációk Találkozása kulturális fesztiválnak. 2002-ig a Zoboralján nem volt országos kulturális rendezvény. Ettől az évtől kezdve került megrendezésre a **Generációk Találkozása há-**

romnapos kulturális és zenei fesztivál, amely sokszínű programot biztosít az érdeklődők számára. A rendezvényen a hazai szereplőkön kívül magyarországi és velünk sorsközösségben élő, határon túli magyar csoportok is szerepelnek.

A Zobor-vidéki magyarság az átlagosnál sokkal jobban ragaszkodik hagyományaihoz és vallásához. Néprajzi szempontból a Zoboralja besorolása nem egységes. A népi kultúra elemeiben palócos és kislalföldi jelleg is kimutatható. A vidék nyelvjárása és folklórja számos archaikus jegyet őrzött meg, s ennek köszönhetően a 19. század első felétől napjainkig vonzza a népi kultúra iránt érdeklődők figyelmét. A vidék szinte minden magyarlakta községében tevékenykedik hagyományőrző csoport, amely dalaival, népszokásainak felelevenítésével, viseletének bemutatásával őrzi és ápolja őseitől örökölt hagyományait, ezzel is gazdagítva az egyetemes magyarságot és egyben felhívja a figyelmet szórványban élő közösségünkre és annak értékeire.

A zoboralji magyar hívők szinte teljes egészében római katolikus vallásúak. A hitélet gazdagságát nemcsak a szentek utak menti szobrai, a kereszttek, kápolnák bizonyítják, a hívők ragaszkodnak a vasárnapi szentmisékhez és az egyházi ünnepek szigorú megtartásához is. Tömegesen zárandokolnak a tágabb környék búcsújáró helyeire. A vidék legjelentősebb búcsúja a nyitrai Kálvárián megtartott Nagyboldogasszony és új elemekként a pogrányi Jézus Szíve napi búcsú, valamint a Szent István napi imadélután, melyeken a zoboralji hívők községük népviseletében vesznek részt. Az idén másodszer valósul meg a nagybőjti keresztúti ájtatosság,

melyet a Kolonban megépült kálvárián végeznek el a zoboralji hagyományőrző csoportok és a vidékről érkező zárandokok.

Gróf Esterházy János, felvidéki politikus a zoboralji Nyitraújlak szülötte.

A Zobor-vidéki magyarság kötelességének érzi a mártírpolitikus emlékének ápolását. Az 1848/49-es szabadságharcra való emlékezés és Esterházy János születésének ünnepe, valamint halálának évfordulója évtizedek óta összefonódott a Nyitra-vidéken. A zoboralji magyarság rendszeresen lerója tiszteletét a nyitraújlaki Esterházy sírkertben felállított jelképes kereszt előtt. 2011-ben, Esterházy János születésének 110. évfordulóján a zoboralji magyar közösséggel ünnepeltek számos közéleti személyiségen kívül az Esterházy család leszármazottai, rokonai is. A kerek évfordulón a jelképes sír megkoszorúzása mellett ünnepi szentmise keretében emléktábla-szentelésre is sor került a nyitraújlaki templomban. Azóta rendszeresen, évente sor kerül az újlaki Esterházy család emlékére felajánlott magyar nyelvű szentmisére.

2012-ben készült el Alsóbodokon a gróf Esterházy János életútját bemutató keresztút. A hűség keresztútjának elkészítését a hazai fafaragókön kívül magyarországi és határon túli fafaragó mesterek segítették. A keresztút az épülő kápolna elkészültével lesz teljes.

Zoboralja önkormányzati összetétele egyes, leggyakrabban az egyes települések összetételét másolják. Választási ciklusonként az arány egyre romlik. Már két alkalommal is bebizonyosodott, hogy az országos parlamenti választások eredményeiben mindig van

egy jelentős bizonytalansági tényező, épp ezért önkormányzatainkat kell megerősíteni. **Felértékelődött a polgármesterek és önkormányzati képviselők és az egyes településeken működő civil szervezetek szerepe.**

A '90-es évek első felében alakult **meg a Zoboralji Községek Regionális Társulása**, melynek szinte minden magyarlakta község tagja. A társulás partneri kapcsolatban áll a Kelet-balaton Kistérség Többcélú Társulásával, amely a Balaton északkeleti csücskében fekvő községeket foglalja magába. A testvértelepülési kapcsolatok megtartó erővel bírnak a Zobor-vidéken. A két térség községei, szervezetei és intézményei együttműködnek oktatási, kulturális, sport- és gazdasági vonalon is.

1896-ban a Zobor hegyen épült meg a hét milleniumi emlékmű egyike. Az emlékoszlop Berczik Gyula műszaki tanácsos tervei alapján készült, egy – szélesebb alapépítményen álló – 22 méter magas gránitobelisztk, oldalain négy felszállni készülő turullal, melyet az 1921-ben bevonuló cseh legionáriusok robbantottak fel. Az emlékmű megmaradt talapzatához rendszeresen, évente túrát szervezünk.

A Zoboralji **VIA NOVA Ifjúsági Csoport** elnökének kezdeményezésére a hét honfoglalási emlékmű helyszínén – Dévény várhegyen, Munkácson, Brassóban, Zimonyban, Pusztaszeren, Pannonhalmán és a Zobor-hegyen – 2013 áprilisában egy időben emlékeztek meg a magyar ifjúsági szervezetek az 1893-as kormányhatározatról, amely elrendelte az 1896-os, Magyarország fennállásának ezredik (millenniumi) évfordulója alkalmából tartott ünnep-

ségsorozat megtartását és egyben az emlékművek építtetését.

A zoboralji községekben működő **VIA NOVA baráti körök** és ifjúsági csoportok rendszeresen szerveznek a vidék ifjúsága részére kulturális és szabadidős programokat. Az említett millenniumi megemlékezés mellett kiveszik részüket a márciusi és egyéb történelmi eseményekről való megemlékezések szervezéséből, irodalmi, történelmi előadásokat, műveltségi vetélkedőket tartanak. Emellett gondolnak korosztályuk szórakozására is, évi rendszerességgel szervezik a zoboralji ifjúsági bált, csocsóbajnokságot, focitornát. Tudatában vagyunk, hogy figyelni és támogatni kell fiataljainkat, mert ha őket elveszítjük, valójában a magyarság következő generációit veszítjük el.

Zoboralján a 18. század óta fokozatosan elszigetelődő magyarság a Bars megyei magyarsághoz kapcsolódva korábban félszigetet alkotott, a 20. században nyelvszigetté vált. **Szlovákia területén ma a szórványosodás és beolvadás veszélyének leginkább a Bars megyei nyelvhatár falvaiban és a Zoboralján élő magyarok vannak kitéve.** A szórványok helyzetét egészen a közelmúltig az önszerveződés jellemezte.

A szórványközösségek többnyire egymástól függetlenül láttak hozzá identitásörző programjaik kidolgozásához, pedig a szórványkezelés különböző területeken induló és különböző irányú kezdeményezések és cselekvések közötti koordinációt, szakmai tanácsadást szorosabb együttműködést igényel. Egyértelmű, hogy a szórványban élők saját erejükből nehezen tudják mindezt megszervezni, s önerőből nem képesek életben tartani a fennmaradásukhoz szükséges intézményeket sem, ehhez a tömbben élők és Magyarország hosszú távú, kiszámítható támogatására van szükségük. Magyarország felismerte és elfogadta ezt az igényt. Mára a MÁÉRT Szórvány szakbizottsága, valamint a Kárpát-medencei Képviselők szórvány munkacsoportja is foglalkozik a szórványkérdéssel. A műhelyekben szórványstratégia, szórványkezelési programok készültek.

A Zoboralja egyike az asszimiláció által leginkább veszélyeztetett vidékeknek, ezért szórványkezelési szempontból kiemelt figyelmet élvez. Ennek köszönhetően például a Magyarország Kormányának által meghirdetett Petőfi Sándor Program keretében többek közt a Zoboraljára is olyan ösztöndíjasok érkeznek, akiknek feladata segíteni a szórványban

élő közösségeket megmaradásukban. A **Petőfi Sándor Programban** résztvevő fiataloknak az identitás erősítése mellett a közösségszervezés, a hálózatépítés lesz a feladata, hagyományörző vagy egyéb, a külföldi magyarság számára hasznosítható tevékenységet fognak folytatni a szórványban élő közösséggel összehangoltan.

Végül fontosnak tartom megemlíteni, hogy **a tömbmagyarság sokat segíthet a szórványnak, főleg létszámbeli domináns helyzetéből adódóan.** Viszont a tömbmagyarság körében rengeteg olyan folyamat indult el, amelyet az ott élők még nem tudatosítanak, mivel ezeknek a folyamatoknak a hatása 10-15 év múlva fog erőteljesen megjelenni. A szórványban élők ezt a veszélyt jól ismerik, hiszen legtöbbször az ilyen hatások miatt kerültek szórványhelyzetbe. A szórványban vannak olyan értékek, amelyek talán a tömbmagyarságban vagy a magyar nemzet többi részénél nem található meg, tehát a szórványmentés értékmentés is egyben. A Zoboralja jövője attól függ, hogy tudjuk-e rendszeresíteni, intézményesíteni kitűzött feladataink elvégzését, és megtaláljuk-e hozzá a lelki, szellemi és anyagi erőforrásokat.

Ladányi Lajos

Szemét, avagy a hulladéktörvény és vidéke

Kis-Duna-part, Vök határában.
Teléktulajdonos: vízügy.
Elkövető: polgár. Aki eltakarítja: önkormányzat.

A huszonegyedik század törvénye lesz. Ezzel a mondattal jellemezte a nemrég megszavazott új hulladéktörvényt Peter Žiga szlovák környezetvédelmi miniszter. Nyilván arra akart utalni, hogy kiváló törvény született a törvényhozáásban, a kormány műhelyében. Szögezzük le rögtön az elején: 2660 megjegyzés érkezett be a törvény előkészítéskor, míg az ellenzéki képviselők csaknem 300 módosító javaslatot nyújtottak be hozzá a javaslatról szóló parlamenti vitában, bár ezeket a kormányzó többség lesöpörte az asztalról. Akárcsak a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának javaslatait. Ha belegondolunk, hogy egy 140 paragrafusból álló törvényhez kétszer annyi módosító készült – s nem fogadtatott el – akkor a legjobb jóindulattal sem beszélhetünk csúcsteljesítményről. Március 17-e, a törvény elfogadása ennek fényében vélhetően nem lesz fényes fejezete a szlovákiai törvényalkotásnak.

A „személtűg” ugyanakkor hatalmas probléma. S nemcsak Szlovákia egy régiójában, hanem szinte mindenütt. A megkérdezett polgármesterek válaszai sokszor homlokegyenest ellentmondanak egymásnak. Akadt olyan városvezető, aki a kérdésre egyszerűen annyit mondott: gumicsont. Egy másik, közepes község első embere egyenesen likvidáló következményekről beszélt. „Ha egy szép napon arra ébredek, hogy az általam vezetett település határában az éj leple alatt valaki egyszerűen kiborított egy teherautónyi szemetet, amelynek eltakarítása az önkormányzatnak négyszáz eurójába került, akkor gondolkunk bele, mennyi pénzt dobunk ki az ablakon, ha ez az eset mondjuk havonta megismétlődik.” Az illető polgármester, Öry Péter természetesen feljelentést tett – merthogy Csallóközcsütörtökben történt a dolog, de történhetett volna bárhol a Csallóközben – ismeretlen elkövetővel szemben, de a rendőrség állapotait tekintve annak az esélye, hogy megállapítják az elkövető személyét, szinte a nullával egyenlő. Arra csak akkor lenne esély, ha a megrendelő, aki a fővároshoz közeli település határába szállította a szemetet, névjegyét is mellékelte volna a küldeményhez. Egy

biztos, panasolta Öry, azt a négyszáz eurót jobb célra is fel tudták volna használni. A jelenleg hálós Andrej Hrnčiar, Turócszentmárton polgármestere is azt panasolta nemrég, hogy a város kataszterében szinte egyik napról a másikra illegális szemétdomb született, amelynek felszámolása négyezer eurójába került.

A fenti két példa csak a jéghegy csúcsa. Szlovákiában ugyanis óvatos becslések szerint legalább két és félezer „vadlerakat” található, nem hivatalosan ennek a többszöröse, akár hét-tízezer. Ragadjunk ki egy példát magából a monstruózus jéghegy testéből.

Veszélyben a csallóközi ivóvíz

Ökológiai katasztrófa fenyegeti a Csallóközt és Közép-Európa egyik legnagyobb kincsét, a hatalmas ivóvízkészletet. Vereknynén, a szlovák főváros peremkerületében ugyanis egy gigantikus szemétlérakat lapul csendesen, akár egy döglött második világháborús akna, senkitől sem zavartatva. Még a régi rendszer hagyatékaként maradt az utókorra, vagyis ránk és a gyermekeinkre, unokáinkra. Az elvtársakat ez akkori-

ban csöppet sem zavarta, hiszen akkoriban a természet leigázásáról szóltak a mozgalmi dalok, és nem a védelméről. Ami a legriasztóbb az egészben: nem

egyszerű háztartási hulladékról van szó, hanem az egykori Juraj Dimitrov Vegyi Üzem (CHZJD) évtizedeken keresztül felhalmozott közveszélyes szemétéről, amely mérgező anyagokat tartalmaz.

A hír nemrég röppent fel a napi sajtóban. Miroslav Dragun, a Pozsony Megye Fejlesztési Intézete civil szervezet igazgatója fedezte fel a témát újfent. Azért újfent, mert ha valaki visszalapoz az időben, ugyanez a hír már 2002-ben, tehát tizenhárom éve bejárta a sajtót, és akkor sem történt semmi. Hány kormány váltotta azóta egymást, hány környezetvédelmi minisztert menesztettek! A civilek az ivóvízforrás megmentéséért most petíciót kezdeményeztek, amellyel szeretnék felhívni az illetékesek figyelmét a veszélyre. A petícióval a szlovák kormányhoz és Pozsony főpolgármesteréhez fordulnak, kérve, hogy haladéktalanul távolítsák el a hulladékot a területről.

A gigantikus szemétkerakot a Duna régi Malom-ágának helyén van, és normális emberi ésszel felfogni is nehéz, mennyi szemétről van szó. A lényeg, hogy a múlt század 60-as és 70-es éveiben a vegyiüzem válogatatlanul szállította ide a hulladékot, és fémhordókban mérgező anyagokat ázott el a talajba. Közel 90 000 m³ mérgező anyag pihen a földben, ami hozzávetőleg 10 000 teherautónyi anyagot jelent 4,65 hektáron, nyilatkozta ezzel kapcsolatban Juraj Štubniak verecknyi képviselő. Állítása

szerint a fémhordók nedves környezetben vannak, szivárognak, a vegyi anyagok pedig fokozatosan a talajba kerülnek. A talaj kavicsos, így a mérgező anyagok könnyen eljutnak a talaj vízkészletébe. Štubniak figyelmeztet arra is, hogy a bösi vízerőmű üzembe helyezése óta megnőtt a talajvízszint, így a mérgező anyagok fokozatosan a környékre is eljutnak. Véleménye szerint a mérgező hulladék Magyarország és Ausztria Duna menti területeire is veszélyes. A szeméttelp ráadásul alig tíz kilométernyire van Somorja ivóvízforrásától, amely Pozsony szükségletének közel felét adja, s ahol már riasztó értékeket mértek.

De ugorjunk vissza tizenhárom évvel ezelőtre! Már akkor arra panaszkodtak a Békamajor kerttulajdonosai, hogy a kútjaikban kénes szagú, bűzlő a víz. Többen egyszerűen betemették a kútjukat, mások megkockáztatták az öntözést. De valamennyien tudták, „valami bűzlik Dániában”, s azt is sejtették, mi a bűz forrása. A Malom-árok amúgy 1873-tól 1966-ig nyitott kanális volt, amely az említett vegyimű szennyvizét szállította a Kis-Dunába. (A folyóból fogott hal azóta is ehetetlen, míg a Kis-Duna fenekén, az iszapréteg alatt fekvő vegyi üledékről jobb szót sem ejteni.) 1966-tól a vegyimű az immár száraz csatornába tehergépkocsikkal szállította a szilárd hulladékot. 13 éven keresztül. Az egyik békamajori kerttulajdonos tizenkét éve elmondta, hogy annak idején az üzemben dolgozott.

„Egymást érték itt a megrakott teherautók, amelyek sárga és vörös anyagot szállítottak, mely rettenetesen bűzlött.” A vegyi hulladékot természetesen a fenék bármilyen szigetelése nélkül döntötték az árokba. Az akkori „normák” ezt megengedték. 1979-től a Dimitrov üzem a budmericei szeméttelre kezdte szállítani a hulladékot, a verecknyi, több mint egy évtized alatt felhalmozódott „kincsébányát” pedig nemes egyszerűséggel betemették. Később a mezőgazdászok megpróbálkoztak a talaj rekultivációjával – napraforgót termesztettek itt. Ez sem volt hosszú életű kísérlet, ugyanis Szlovákiában egyetlen kutatóintézet sem akadt, amely képes lett volna kielemezni az itt termesztett napraforgó minőségét. A hathektáros területre ráadásul a beruházók sem tülekednek. Tegyük hozzá: szerencsére. Nehéz ugyanis elképzelni, hogy valamilyen lakópark vagy irodaházak alól kellene majdan előbányászni a vegyi hulladékot.

A hivatalos szervek szerint a civilek nyitott ajtókat döngölnének, mert a környezetvédelmi minisztérium állítólag már megkezdte a mérgező anyagokkal teli terület geológiai felmérését. Csak remélhetjük, hogy mire felméri, dokumentálják, megtalálják az illetékest, akinek a nyakába varrják az eltakarítást (főváros, megye, minisztérium, állam?), és főleg megtalálják hozzá az anyagi forrást (kincs, ami nincs), nem múlik el további tizenhárom év. Mert akkor már késő lesz.

Ahogy mondani szokás, isten malmai lassan örölnék. Az emberéi olykor még lassabban, az egykori Malomárok tájékán is. 1979-től napjainkig ugyanis mintegy 36 év telt el. Nem nehéz elképzelni, milyen állapotban lehetnek azok a vashordók, amelyek azóta vígan rozsdásodnak a föld alatt. És végül még egy beszédes adalék a szlovákiai környezetvédelem állapota-ihoz. Már tizenhárom éve is felmerült az ötlet, hogy a szemétkerakot szaná-lása a kezelő (a Dimitrov üzem utóda, az Istrochem) feladata lenne. Az üzem új tulajdonosi köre természetesen el-zárkózott az ötlettől. Az SPP 2002-es privatizálásából befolyt bevételből ugyan az akkori (Dzurinda) kormány elkülönített kétmilliárd koronát a régi környezetszennyező lerakatok felszá-molására, de (nem tévedés!) ez csak az ismeretlen üzemeltetésű vagy tu-lajdonú lerakatokra vonatkozott. A Dimitrov vegyi üzem egyébként 1991-ben Istrochemre változtatta a nevét. Három évvel később privatizálták és részvénytársasággá vált. 2002-ben az Agrofert Holding részévé vált, 2006-tól pedig a Duslo társaság részét képe-zi. Az egykori szennyezőnek tehát van jogutódja, mely nyilván felel az üzem vagyonaért és annak múltbeli kártevé-séért. Legalábbis a logika ezt feltétele-zi. Ne legyenek azonban illúzióink. Ha befejeződik a szemétkerakot vizsgálá-ta, és a környezetvédelmi tárca megál-lapítja, hogy azonnal fel kell számol-ni, bármiben lefogadhatjuk, hogy arra közpénzekből fog sor kerülni.

Még több teher az önkormányzatokon

Az új törvény (hogyan másként?) ismét az önkormányzatokat bünteti. A smeres minisztérium ugyanis elutasította az önkormányzatok és a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása (ZMOS) javaslatát, hogy a magántelkeken levő illegális hulladékért ne az önkormányzat legyen a felelős. Az indok farizeusi. „Ha a telek tulajdonosa természetes személy, tehát nem vállalkozó, az ilyen kötele-zettség tönkre teheti az illetőt” – nyil-atkozta Maroš Stano, a minisztérium szóvivője a Hospodárske noviny-nak. A szlovák közrádiónak meg kormánypárti és ellenzéki képviselő közösen mondta el: azért csak a községi önkormányzat lehet a felelős a „vadlerakatok” elta-karításáért, mert személy szerint ők, akik Pozsonyban élnek, de erdőt-mezőt

Ez az, amit nehéz lesz törvényekkel megoldani. Egy pozsonyi villamos-végállomás.

örökölték Kelet-Szlovákiában, hogyan jöhetnek ahhoz, hogy a birtokaik tisztaságát felügyeljék „ekkora távol-ságból”?! Ügyeljen a falu önkormány-zata, ha már pl. Muránsky úr birtoka épp az ő kataszterében van. Sőt, fővesztés (büntetés) terhe alatt ügyeljen... Az önkormányzatok ismerik legjobban a helyi viszonyokat, és leginkább ők tud-ják beazonosítani az illegális szemétkerakatok létrehozóit, megakadályozni a kialakulásukat és terjeszkedésüket. A törvény bekeményített: az illegális szemétdombra szemétkeraktól (már ha valaki tetten éri őket) ezentúl 160 euró helyett 1500 eurót nem tud majd behaj-tani az állam. Mert a létminimumból élő embert nem lehet „végrehajítani”. Marad a szorgos és gazdag önkormány-zat. Igaz, ha a szemét által okozott kár meghaladja a 266 eurót, a rendőrségnek a Büntető Törvénykönyv alapján eljá-rást kell indítania.

Magyarán: csak szemétkerakot bátran a polgár, majd a község eltakarítja. Végső soron a többi polgár pénzén, mert ugye a községi költségvetés – az közvagyon. Amit a községi kassza kiad, közpénz. Abból a más szemétkerakot eltakarítása miatt kevesebb jut majd játszótérre, közvilágításra, könyvtári állomány bő-

vítésére, a civil szervezetek támogatá-sára, egyedi szociális segélyre. Ilyen egyszerű ez.

És a szelektív hulladékgyűjtés

... az is kapott egy pofont. A miniszter úr – igaz – azt állította: „Olyan törvényt készítettünk, amellyel ugyan nem tud-juk rákényszeríteni a polgárokat, hogy a hulladékot osztályozzák, viszont olyan feltételeket teremtünk számukra, hogy megérje nekik osztályozni, s ha ezt teszik, kevesebbet fognak fizetni a vegyes hulladék elhordásáért.” Magát a törvényt nem akarjuk részletesen tag-lalni, hiszen az írás idején épp csak jó-váhagyták (alkalomadtán visszatérünk a részleteire). Annyit azonban a fenti-ekből is megállapítható, hogy a „szoci-álisan érzékeny” Smer-kormány ezúttal sem hazudtolta meg önmagát. Ha a pol-gárnak felelőtlenül a szemétdíj csök-kenéséről vizionál, egyszerűen füllent. Attól, hogy a polgár külön kukába do-bálja az üveget, a papírt, a textilt vagy az egyéb háztartási hulladékot, a szállí-tási költségek nem valószínű, hogy lej-jebb mennek. Lejjebb attól mennének, ha beindulna, országosan, az osztályo-zottan gyűjtött hulladék elszállítása és hasznosítása. Az eddiginél jobban! Mert

jó példák a szelektív gyűjtésre akadtak eddig is. Ahol az önkormányzat meg tudta szervezni valamelyik hulladékfeldolgozóval az átvételt-szállítást, ott a személtelhordás ára is csökkenhetett (már ha arra fordították bevételt). Az Újrahasznosítási Alap forrásai ezt szolgálták (ide fizettek kötelezően a gyártók és kereskedők az általuk termelt „hulladékért”, göngyölegért). A Szlovákiában évente felgyülemelő mintegy 1,7 millió tonna hulladéknak a 75 százaléka mégis a hulladéktárolókba kerül.

Az egyik legnagyobb változás, hogy megszűnik az úgynevezett Újrahasznosítási Alap és a gyártók, illetve forgalmazók újrahasznosítási illetéke. Ehelyett bevezetésre kerül az ún. bővített felelősség elve, vagyis a termékért a gyártók a forgalomba hozataltól a felszámolásig felelősséggel tartoznak. (Ezt magyarázza meg valaki.) Az osztályozott és szétválasztott hulladékért „a gyártók felelősségi rendszerének szervezetein” (OZV) keresztül kell felelniük. Vagyis majd a gyártók megszervezik, hogy a felelősségi körükbe tartozó hulladék ne a kukába kerüljön, hanem az újrahasznosítóhoz. Ezzel úgymond a városok és községek helyzetén próbálnak könnyíteni, ma ugyanis a szelektív hulladék begyűjtése még az önkormányzatokat terheli.

Csakhogy. Az ellenzék szerint kecskére bízzák a káposztát. Míg az Újrahasznosítási

Alap transzparens volt, amelyben az állam, a gyártók, az önkormányzatok is képviselve voltak, az új rendszer (bővített felelősség elve) szerint, vagyis hogy senki nem fog befizetni semmit, nem fog működni. A környezetvédelmi tárca rossz nyelvek szerint az új törvénnyel konkrét külföldi vállalkozásoknak kedvez, ami a „szemétpiac” monopolhelyzetéhez fog vezetni. Leegyszerűsítve: még az is lehet, hogy nagyobb lesz a rend, de a hulladékgazdálkodásból külföldi cégek fognak gazdagodni. Mert ne felejtjük el, hogy a hulladék napjaink nagy üzlete.

Fontos változás a magánszemélyektől való fémhulladék felvásárlásának szigorítása. A felvásárlás kötelezően kamera előtt történik, a felvásárolt hulladékot hét napig a telephelyen kell tárolni, s készpénzzel nem lehet fizetni érte. Ezzel a fémtolvajok (főleg az orgazdák) garázdálkodását szeretnék kiszűrni. A lakossági hulladék bizonyos szétválasztott részének, valamint a biológiai lebomló hulladéknak a kukákban történő tárolása a jogszabály szerint tilos lenne, ám a képviselők jóváhagyták Richard Raši kormánypárti képviselő indítványát, így a pelenkák és hasonló hulladékok háztartási szemét közé keverése továbbra is engedélyezett.

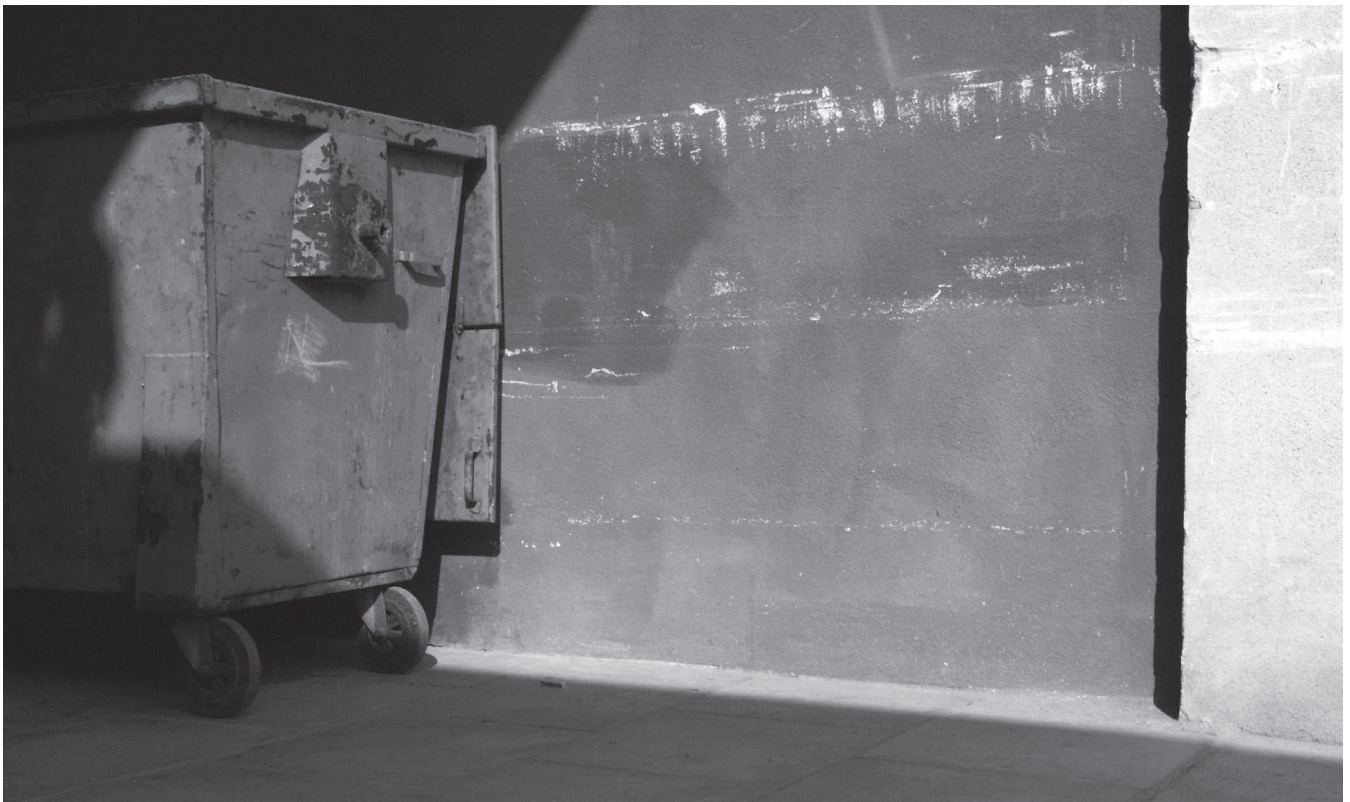
Ki fog kitakarítani?

Az egyik fontos kérdés azonban még

mindig az, hogy ki fogja felszámolni az elején említett két és félezer/hét-ezer/tízezer illegális személtelrakatot? Ezúttal is elkülönítenek egy nagyobb összeget a költségvetésből a meglévő nagy és kis szemétdombok eltávolítására? Ha igen, miből? A miniszter azt ígérte, erre fogja kiosztani a megszűnő Újrahasznosítási Alap maradék 10 millióját. Első körben. És utána? És ki gátolja meg, hogy újak keletkezzenek? Mert bár a törvény nagyobb hatáskört ad a rendőrségnek, azt azért senki sem gondolhatja komolyan, hogy minden dűlőutat, árokpartot be lehet kameratekinteni, hogy lássuk, mi történik az éj leple alatt. Márpedig ahová kidöntöttek egy fuvar szemetet, az mágnesként vonzza a többi. A személtelés Szlovákiában egyelőre nemzeti sport. Autózzon végig valaki például tavasszal a Garam mentén, hóolvadás után. A folyópart szinte fehérlik a nejlonzacskók és petpalackok tömkelegétől. Közttereinken, utcáinkon több száz métert gyalogolhat az ember (markában szorongatva a papírsebkendőt, cigarettás dobozt) anélkül, hogy egy szemeteskosárral is találkozna.

A jogszabály, amely legkésőbb 2016 januárjában életbe lép, alkotói szerint Szlovákiát „a modern és tiszta Európa irányába mozdítja el”. A népi bölcsesség szerint: láttunk már karón varjút.

Kövesdi Károly

A hivatali magyar nyelvhasználat a felmérések tükrében

A magyar hivatali nyelvhasználat délszlovákiai helyzetéről 2010 előtt nem készült a magyar nyelvterület egészét átfogó felmérés. Nyelvészek és szociológusok ugyan foglalkoztak a kérdéssel korábban is, de kutatásaik részeként jellemzően csak egy-egy településre kiterjedően vizsgálták a magyar nyelv hivatalos használatát a gyakorlatban, vagy szűkebb mintával dolgoztak.

A 2009-es államnyelvtörvény szigorítás ezen a területen is új impulzusokkal szolgált. Amikor a módosítás körüli vita kibontakozott és „nemzetközi” dimenziót nyert az EBESZ kisebbségügyi főbiztosának, majd a Velencei Bizottságnak a bevonásával, kiderült, hogy felvidéki magyarként ugyan nap mint nap érzékeljük, hogy anyanyelvünket korlátozott mértékben használhatjuk, de számokkal alátámasztani, bizonyítani ezt nem nagyon tudjuk. A nemzetközi szakértők pedig konkrétumokra voltak kíváncsiak.

De ez teljesen érthető is volt, hisz a szigorításnak és a szankciók ismételt bevezetésének a szlovák kormányzat által hangoztatott indoka az volt, hogy az államnyelvtörvényt nem tartják be a magyarlakta településeken, a Dél-Szlovákiában élő (vagy oda ellátogató) szlovákok nyelvhasználati jogai nincsenek biztosítva és súlyosan sérülnek, amit azzal támasztottak alá a Kulturális Minisztériumban, hogy számos állampolgári bejelentést kaptak emiatt. A szlovák hatóságok ezt elmondták, mutattak pár bejelentést, mi elmondtuk az ellenkezőjét, mutatni viszont nem

nagyon tudtunk semmit, statisztikailag értékelhető számokkal pedig egyáltalán nem rendelkezünk.

Ekkor merült fel annak az ötlete, hogy szükséges lenne a teljes magyarlakta területen felmérni a hivatali nyelvhasználat helyzetét. A felmérés végül 2010 nyarán valósult meg a Fórum Intézet és a diákhálózat aktivistáinak együttműködésében. A felmérés kérdőívvel történt, amely 74 kérdést tartalmazott. A válaszokat személyes megkereséssel gyűjtötték be az aktivisták és bónuszként hatalmas fényképes dokumentációt is készítettek a vizuális nyelvhasználat állapotáról. A felmérés 535 magyarlakta településre terjedt ki, ahol a 2001-es népszámlálás szerint a magyarok aránya meghaladta a 10%-ot.

A felmérés nem terjedt, nem terjedhetett ki mindenre, a kereskedelemben vagy gazdasági területen nem vizsgálta a helyzetet, az állami hivatalokat sem vizsgálta, valójában nagyobb részt a helyi önkormányzatokra (polgármesteri hivatalokra) összpontosított. A válaszadó személyek általában a polgármesterek, vagy a községi hivatal alkalmazottai voltak. A felmérés jogászai szemlélettel mérte fel a „terepet”, alapvetően a nyelvhasználatra vonatkozó jogszabályok érvényesülését vizsgálta a települési önkormányzatok tevékenységében. De emellett rákérdezett például az egyházi nyelvhasználatra, az oktatási intézményekkel kapcsolatos adatokra a településen, arra is például, hogy a járás székhelye magyarlakta település-e, stb., és végül különösen tanulságos volt,

hogy megkérdezte a válaszadót, hogy véleménye szerint milyen „a hivatalos nyelvhasználat helyzete a településen” és az mik az esetleges problémák, lehetséges megoldások?

Azt még azért a felmérés kapcsán tudni kell, hogy amikor 2010-ben készült, az államnyelvtörvény szigorítása már majd egy éve hatályban volt, az első Fico-kormányt viszont már felváltotta a Radičová-kormány ugyanakkor a kisebbségi nyelvhasználati törvény még nem tartalmazott semmiféle szankciót, amely csak 2011-ben - az államnyelvtörvény mintájára, de persze jóval szűkebb terjedelemben - került be a törvénybe.

A kormányváltást követően 2010-ben módosult az államnyelvtörvény, majd 2011-ben módosult a kisebbségi nyelvhasználati törvény is, ennek részletezése meghaladná az előadás kereteit, de a módosítás két eleméről viszont szólni kell, mivel témánkat közvetlenül érinti. Az államnyelvtörvény mintájára bekeült a kisebbségi nyelvtörvénybe, hogy két évente a kormányhivatalnak jelentést kell készítenie a kisebbségi nyelvek használatának helyzetéről, valamint szankcionálható közigazgatási szabálysértésnek minősítette, ha valamely közigazgatási szerv nem ad tájékoztatást a kormányhivatalnak a kisebbségi nyelvhasználatról kapcsolatosan, amikor erre a kormányhivatal felszólítja. Az első ilyen jelentés elkészítését 2012-re írta elő a törvény, melynek előkészületeként a kormányhivatal két felmérést is készített. Még 2011-ben a helyi ön-

kormányzatok nyelvhasználatát mérte fel, 2011 júliusában 656 települést, ebből 512 magyarlakta településnek postáztak egy kérdőívet, ami a hivatali nyelvhasználattal kapcsolatosan tett fel kérdéseket, majd 2012 novemberében a magyarlakta településeken található állami szerveknél is végeztek egy kérdőíves felmérést. Ezek eredményei bekerültek a 2012-es kisebbségi nyelvhasználat állapotáról szóló jelentésbe.

2012-ben volt még egy, a teljes magyarlakta területre kiterjedő felmérés, ami viszont nem kérdőíves volt. Az Öry Péter vezette PRO CIVIS polgári társulás mérte fel a magyarlakta települések honlapjainak állapotát nyelvhasználati szempontból, végigbongésztek a települések hivatalos honlapjait, hogy azok biztosítanak-e magyar nyelvű tájékoztatást, és ha igen, akkor milyen terjedelemben. Ennek során 432 magyarlakta település honlapját mérték fel.

2014 első felében a kisebbségi kormánybiztosi posztot az előző évben elvesztő Most-Híd párt vállalkozott a magyar nyelv használatának felmérésére a magyarlakta települések önkormányzatainál. (Bukovszky László szakmai gesztorsága alatt, aki korábban a kormányhivatalban dolgozott). Kérdőívük 21 kérdést tartalmazott és 2014 februárjában küldték el szlovák és magyar változatát a kormányrendeletben szereplő 512 magyarlakta településnek. Az utol-

só kérdés arra vonatkozott, hogy miben látják a problémákat és mit terveznek tenni. A megszólított településeknek csak 46 %-a, vagyis 236 település küldte vissza a kitöltött kérdőívet. Ebben a felmérésben érdekes adatként szolgál, hogy a polgármesteri hivatal melyik nyelvet választotta a kitöltés során. 45 %-uk a magyar nyelvű kérdőívet, 41%-uk a szlovák nyelvűt, 13%-uk pedig mindkét nyelvi változatot kitöltötte, ez sokatmondó adat annak fényében, hogy ugyanakkor 94%-uk válaszolta azt, hogy nem okoz gondot a hivatal számára a magyar nyelvű írásos kommunikáció. Ennek a felmérésnek az eredményeit torzíthatja némileg, hogy feltehetően éppen a rosszabb „eredményekkel” rendelkező települések nem válaszoltak.

2014-es év során a hivatalos szervek sem tétlenkedtek - mivel a törvény alapján újabb kisebbségi nyelvhasználatról szóló jelentésnek jött el az ideje: az év folyamán a járási hivatalokban helyszíni ellenőrzést tartott a kormányhivatal. Nyolc járási hivatalt vizsgált a magyarlakta településeken. A kormányhivatal felmérései kimondottan a szankcionálható törvényi rendelkezések betartását vizsgálták. A kormányhivatal által végzett következő kérdőíves felmérésre is tavaly került sor. Ebben ismét a helyi önkormányzatoknak postáztak augusztusban egy 17 tételes kérdőívet, amelynek egyes kérdései a

törvény egyes szakaszainak rendelkezéseire kérdeztek rá. Érdekes olvasni a jelentésben, hogy a szeptember 20-ai határidőig csak a települések fele küldte vissza a kitöltött kérdőívet. Végül a kormányhivatal kétszeri alkalommal is e-mailben figyelmeztette a településeket törvényi kötelességükre, így végül október végéig sikerült a magyarlakta települések 88%-tól választ kapniuk.

Érdemes még megjegyezni, hogy a nyelvhasználatot Szlovákiában még a kulturális minisztérium is vizsgálja, és rendszeresen felméri, két évente szintén jelentést készít az államnyelv használatának állapotáról (mint ahogy már említettem, ez inspirálta a kisebbségi nyelvhasználat felmérésére vonatkozó törvényi passzust is). Ebben mindig külön kitér az államnyelv használatának állapotára a „nemzetiségileg vegyes területeken”. 2012-ben megjegyezték, hogy csak a magyarok által lakott „vegyes” területeken vannak gondok, a más nemzetiségekkel nincsenek ilyen problémák. 2013-ban pedig külön felmérték a Dunaszerdahelyi és Komáromi járás településeinek honlapjait, hogy ezekben mennyire érvényesülnek az államnyelvtörvény előírásai, azért ebben a két járásban, mivel itt már „korábban is problémák merültek fel”. Jellemző, hogy például az államnyelvtörvény megsértésnek értékelték azt is, ha egy honlap URL címében magyar és nem szlovák szöveg szerepelt, miközben magának a kulturális minisztériumnak a webcíme angol nyelvű. (www.culture.gov.sk)

Ismét hangsúlyoznám, hogy a felsorolt felmérések, - különösen a kormányhivatal által készítettek -, csak a hivatalos nyelvhasználat területét vizsgálják, tehát nem fogják át a nyelvhasználat ezen kívül eső területeit. Valójában azt vizs-

gálták, hogy a jogszabályi előírásokat miként tartják be a közigazgatási szervek. Ezt azért fontos figyelembe venni, mert például még amikor látszólag egy-egy törvényi rendelkezés vonatkozásában egész jó eredményeket is mutatnak ezek a felmérések, a magyar nyelvhasználat tényleges állapota összességében nagyon rossz is lehet. Erről csak egy a nyelvhasználat további területeit is felmérő kutatás adna valós képet. Sok helyütt vizuálisan a magyar nyelv már csak a törvény által kötelezően előírt felületeken jelenik meg, mint például a helységnévtáblán, vagy a hivatalnévtábláján, ugyanakkor az cégtáblákon, a reklámfeliratokon már elvétve is alig találkozunk vele. Ennek egyik ilyen szembeötlő példája a Pozsony közelében fekvő Somorja, ahol ugyan a magyarok többségben vannak még, a város képviselő-testületének egy híján összes tagja is magyar, de magyar nyelvű reklámot vagy kereskedelmi feliratot mégis alig látni a városban. (Pedig a város önkormányzata legutóbb 2011-ben még felhívást is intézett a városban működő cégekhez ez ügyben.)

Az előadás időkeretébe nem férne bele a felmérések eredményeinek bővebb bemutatása, de a felmérések néhány tanulságos adatával szeretném érzékeltetni a hivatali magyar nyelvhasználat jelenlegi állapotát.

A konkrét adatok ismertetése előtt azonban még tisztázni kell, hogy a törvény mit követel meg, ugyanis a felmérések is elsősorban vagy kizárólagosan ezeknek a rendelkezéseknek a betartását vizsgálták. A kisebbségi nyelvhasználati törvény 2011 óta egyes rendelkezéseinek megsértését közigazgatási szabálysértésnek minősíti, ezekben az esetekben 50-tól 2500 Euróig bírsághozható meg a közigazgatási szervek, ha a hiányosságokat felszólításra sem orvosolják. (egyedül a veszélyre figyelmeztető információk hiánya esetén más jogi személyek és egyéni vállalkozók is megbírsághozhatóak). Az alábbi esetekben a kisebbségi nyelvhasználati törvényben nem lehetőségként, hanem kötelezőként van előírva a magyar nyelv használata és megsértésük szankcionálható is, a kormányhivatal felméréseinek tehát ezek a rendelkezések alkotják a szervezetőjét:

1. A település „megjelölésének” a helységnévtáblán való feltüntetése
2. A hivatal magyar nyelven történő

„megjelölése”

3. Tájékoztatás a kisebbségi nyelvhasználat lehetőségeiről
4. Kétnyelvű formanyomtatványok
5. Veszélyre figyelmeztető információk
6. Kisebbségi nyelvű kommunikáció szóban és írásban
7. Határozatok és közokiratok kétnyelvű kiadása (anyakönyvi kivonatok, igazolások, jogosítványok, engedélyek, stb.)

1. Magyar nyelvű helységnévtábla

Fórum Intézet 2010-es felmérése alapján: A magyarlakta települések 94% van tábla, 6% nincs tábla, viszont 33%-uk szerint a magyar táblát már valamikor megrongálták. Magyar nyelvű üdvözlőtábla viszont már 33%-nál nincs, ami jól mutatja azt a tényt, hogy ezt törvény már nem írja elő. A aktív hozzáállás hiányát még jobban mutatja, hogy buszmegállókon az ilyennel rendelkező települések 74%-ban nincs feltüntetve a magyar név.

Kormányhivatal 2014-es felmérése alapján:

A települések 94%-ban van magyar helységnévtábla, ami a Fórum 2010-es felmérésével összevetve ugyanaz a szám, viszont a jogszabályváltozás következtében időközben több településen kell kihelyezni a magyar nevet (pl. Kolárovo-Gúta).

2. Magyar névtábla az önkormányzat épületein

Fórum Intézet 2010-es felmérésében külön nem kérdeztek rá, de a magyar nyelvű tájékoztató feliratok a felmért települések községi hivatalainak 20%-ban teljesen hiányoztak.

Kormányhivatal 2014-es felmérése alapján minden önkormányzati épületen van magyar névtábla a települések 63 %-ban és egyetlen épületen sincs magyar nyelvű névtábla a települések 6%-ban. A települések többnyire a pénzhányra és arra hivatkoztak, hogy senki sem igényelte ezt (miközben a törvény alapján nem kérelemre, hanem hivatalból kell a magyar nyelvű névtáblát kihelyezni!).

3. Tájékoztatás a nyelvhasználati lehetőségekről

(Ilyet a 2011-es törvénymódosítás óta

Horony Ákos

kötelező látható helyre kihelyezni a hivatalokban, mintáját kormányrendelet szolgáltatja)

A Kormányhivatal 2011-es felmérése alapján a tájékoztató a magyarlakta települések községi/városi hivatalainak 61%-nál hiányzott. A 2014-es felmérés alapján a magyarlakta települések községi/városi hivatalainak 52 %-nál nincs. (Ez három év alatt meglehetősen gyenge eredmény, különösen tekintettel arra, hogy csak egy előre elkészített formanyomtatványt kell kitölteni és ki nyomtatni.)

4. Kétnyelvű formanyomtatványok

A Kormányhivatal 2014-es felmérése szerint a magyarlakta települések községi hivatalainak 48%-ban egyáltalán nincs magyar nyelvű szöveget is tartalmazó formanyomtatvány!

5. Veszélyre figyelmeztető feliratok, információk

A Kormányhivatal 2014-es felmérése szerint a magyarlakta települések községi hivatalainak 30%-ban egyáltalán nincs kihelyezve ilyen jellegű információ magyarul.

6. Hivatali kommunikáció az ügyfelekkel magyarul

A magyarlakta települések községi hivatalainak erre való felkészültségét jelezheti az alkalmazottak nyelvtudása, a Kormányhivatal felmérései szerint 2011-ben a községi hivatalok alkalmazottainak 88%-a beszélt magyarul, 2014-ben az alkalmazottak 85%-a szóban, 77%-a pedig írásban is tudott magyarul kommunikálni.

Ugyanakkor a 2014-es felmérés szerint a községek arra a kérdésre, hogy biztosított-e a magyar nyelvű kommunikáció, 96 %-ban igennel, 4%-ban nemmel vagy nem feleltek, arra a kérdésre viszont, hogy magyar nyelven válaszolnak-e a magyar nyelvű írásos beadványokra, a települések 35 %-ban azt válaszolták, hogy ez nincs biztosítva.

A 2014-es felmérés szerint beadványokkal magyar nyelven szóban és írásban is a községi hivatalok 56 %-ában fordulnak a lakosok, csak szóban pedig községek 31%-ban, magyar nyelven a települések 12%-ban semmilyen formában nincs megkeresés a polgároktól.

7. Határozatok és közokiratok kétnyelvű kiadása magyarul is

A kormányhivatal 2014-es felmérése alapján két év alatt 7 településen adtak ki magyarul is határozatot. Ez a magyarlakta települések 2%-át jelenti, a települések 97%-ban ilyen nem fordult elő, az indoklás szerint azért, mert nem kérte senki sem.

A 2014-es felmérés alapján az önkormányzati rendeleteket csak a települések 5%-a teszi közzé magyar nyelven is (pedig egyébként ezt az infotörvény kötelezően előírja).

A Kormányhivatal 2014-ben arra is rákérdezett, hogy érkezett-e panasz a kisebbségi nyelvhasználat sérelme miatt a községhez? A települések 99 %-a szerint ilyen nem fordult elő, 1 %-uk pedig nem válaszolt.

A kormányhivatal 2012-es felmérése az állami hivataloknál

Magyarlakta településen található állami hivatalok 76 %-án van magyar nyelvű névtábla, valamilyen kétnyelvű formanyomtatvány viszont már csak 7, 4 %-uknál található, tájékoztató a nyelvhasználati lehetőségekről 77 %-uknál van kihelyezve. Közokiratot, határozatot, választ kétnyelvűen egyet sem adtak ki.

A kormányhivatal 2014-es helyszíni felmérése a járási hivataloknál

Magyarlakta településen nem találtak törvénysértést egyetlen járási hivatalban sem, viszont csak egyetlen járási hivatalnál fordult elő, hogy magyar nyelvű írásos beadványt kaptak (Dunaszerdahelyen 4 darabot), erre válaszoltak is a törvénynek megfelelően. A járási hivatalok egyetlen kétnyelvű határozatot sem adtak ki, mivel eziránti igény nem merült fel két év alatt és egyetlen forma-

nyomtatványt sem adtak ki, mivel ilyen senki sem kért. (a vizsgálat ugyanakkor arra nem kérdezett rá, hogy hány formanyomtatvány áll a polgárok rendelkezésére, ugyanis nem létező formanyomtatvány nem is lehet kérni)

Végül sokatmondó adat, hogy a kisebbségi nyelvhasználati törvény sérelme miatt 2014-ben a kormányhivatalhoz egyetlen bejelentés sem érkezett.

Konklúzió

A fenti néhány adatból is nyilvánvaló, hogy még a törvény által kötelezően előírt és szankcionált rendelkezések esetében is óriási hiányosságokról árulkodnak a számok. Különösen az írásban történő hivatali nyelvhasználatra vonatkozó adatok megdöbbentőek. A jogsérelm miatt bejelentések hiánya is arra utal, hogy a magyar anyanyelvűek jogtudata vagy bizalma a nyelvhasználati jogaik kikényszeríthetőségében nagyon alacsony. Az elkövetkező években, tekintettel arra, hogy a jogszabályok módosítása által egy felülről végrehajtható minőségi előrelépés a magyar nyelvhasználat területén egyelőre nem tűnik valószínűnek, mindenképpen a magyar anyanyelvű polgárok aktivitásának növelését kell elérni, hogy a jogszabályok biztosította jelenlegi lehetőségekkel élve a közigazgatást rákényszerítsék a magyar nyelvhasználat feltételeinek tényleges megteremtésére, biztosítására.

Budapest 2015. február 19-én.

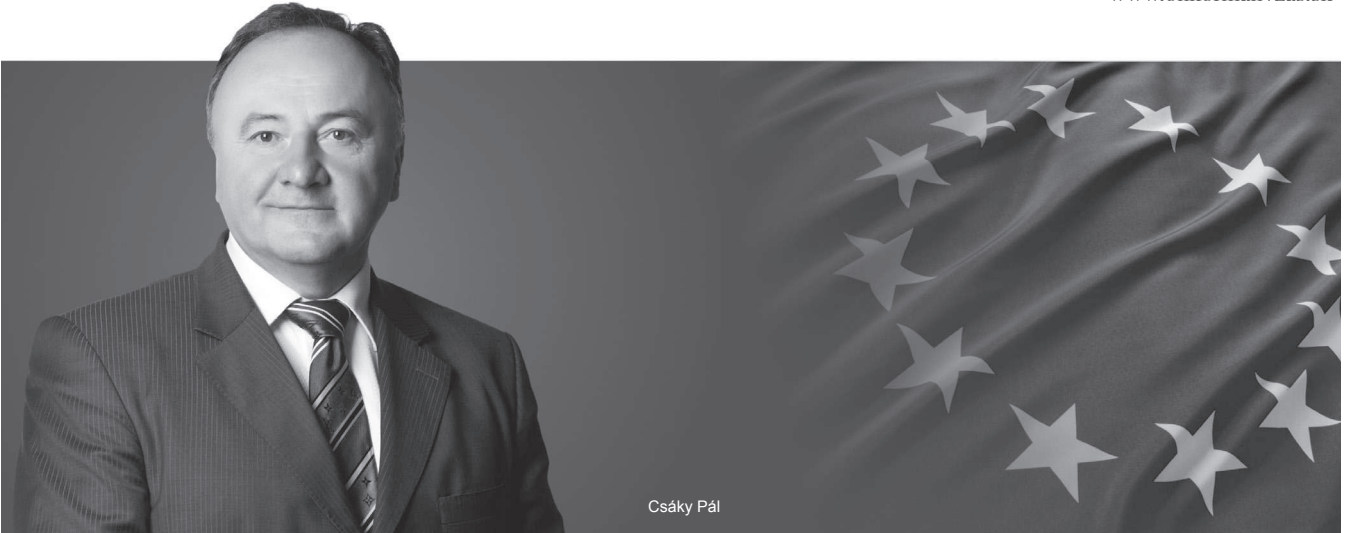
Horony Ákos

Valós eszköz az európai részvételi demokráciában vagy csak kirakati tárgy az uniós polgári kezdeményezés?

Többek között a fenti kérdésre is keresték a választ az Európai Parlamentben összegyűlt szakértők, uniós polgári kezdeményezéseket benyújtók és az EP, valamint az Európai Bizottság képviselői a február 26-án tartott nyilvános meghallgatáson, amelynek a Petíciós Bizottság részéről a társszervezője lehettem.

A polgári kezdeményezés lehetősége a legújabb uniós polgársághoz kapcsolódó jog, amelyet a Lisszaboni Szerződés vezetett be. Születésekor támogatói az uniós demokrácia megerősítésének esélyét látták a közvetlen demokrácia uni-

Csáky Pál

ós szinten megjelenő eme eszközében. Való igaz, az elképzelés lehetővé teszi – az azt szabályozó rendelet szerint –, hogy egymillió uniós polgár bizonyos feltételek teljesülése mellett közvetlenül javaslatokkal éljen az európai agendát illetően.

Pontosabban fogalmazva, a rendelet hatályba lépése óta a példák azt mutatják, hogy az uniós polgárok szava túl halk, elveszik az uniós szabályozási és adminisztrációs rengetegben. A jelenlegi jogszabályi keret és az ehhez biztosított technikai háttér a leginkább arra alkalmas, hogy elbátortalanítsa még azokat az uniós polgárokat is, akik elszántságot mutatnak a közös uniós témák iránt. Az adatok azt mutatják, hogy eddig egyetlen kezdeményezés sem érte el, hogy az általa megfogalmazott témában az EU további politikai vagy jogalkotási lépéseket tegyen. Felvetődik a kérdés, soknak vagy kevésnek bizonyul-e az az egymillió polgár, akinek javaslatát az Európai Bizottság elveti. Nem jutott tovább a regisztrációs szűrőn az Európai Kisebbségek Föderális Uniója (FUEN) által benyújtott kisebbségi jogok erősítését szorgalmazó ún. Minority Safe Pack sem. A kezdeményezők az Európai Unió Bíróságához fordultak, így jelezve egyet nem értésüket az Európai Bizottság elutasító válaszával. Az úgy folyamatban van.

A meghallgatás előadói között meghívásomra jelen volt a FUEN-t a Törvényszék előtt képviselő Ernst Johansson ügyvéd is, aki elmondta, a FUEN kezdeményezésének (amelyet a szervezet tagjaként az MKP is támogatott) nyilvántartásba vételét hatáskör hiányára hivatkozva utasította el a Bizottság. A benyújtók nem értenek egyet az EB szűk értelmezésével, úgy vélik, van lehetőség a megfogalmazott kezde-

ményezés kisebbségvédelmi céljainak megvalósítására. A Törvényszék várt döntése segíthet behatárolni a polgári kezdeményezések jog által biztosított kereteit.

Az Alkotmányügyi Bizottság (AFCO) és a Petíciós Bizottság (PETI) által közösen szervezett közmeghallgatás egyfajta előkészítő fóruma az európai polgári kezdeményezés eszközt megreformálni kívánó folyamatnak. Az AFCO vezetésével készült el korábban az a parlamenti jelentés, amely a polgári kezdeményezés létrejöttét támogatta. A Parlament fontos szerepet kíván betölteni ennek az eszköznek a tökéletesebbé tételében is. Az, hogy a Parlament ilyen feladatot vállal a folyamatban, nem meglepő, hiszen az uniós polgárokhoz ez az intézmény áll a legközelebb. A szakbizottságok által lefedett témakörökön belül a Petíciós Bizottságnak ott jut szerep, ahol a munka részét képezi az uniós polgárokkal fenntartott közvetlen kapcsolat. Így ide tartoznak a petíciók, valamint az európai ombudsmanal történő együttműködés és az uniós polgári kezdeményezések is. A polgári kezdeményezések szervezése során az EP lehetőséget biztosít a benyújtóknak arra, hogy parlamenti közmeghallgatás formájában ismertessék az általuk támogatott kezdeményezést. Ilyen meghallgatásra eddig kétszer került sor, a tapasztalatok arra mutattak rá, hogy a közmeghallgatás legmegfelelőbb házigazdája a Petíciós Bizottság lehet, témákat átfogó jellege és polgárok közeli küldetése miatt.

A Petíciós Bizottság alelnökéként, örömmel vállaltam a polgári kezdeményezés felülvizsgálatát célzó szakbizottsági vélemény néppárti kezelését. Az Alkotmányügyi Bizottság, mint témavezető bizottság szintén magyar,

néppárti jelentéstevőt jelölt ki Schöpflin György professzor személyében. Az európai együttműködés keretében egyben egy magyar érdekérvényesítés is megvalósulhat.

A meghallgatáson egyetlen közép-európai előadóként Molnár Tamás, nemzetközi jogi és európai uniós jogi szakértő vett részt, akinek meghívását szintén én javasoltam. Molnár kritikus megközelítésével rávilágított a legfontosabb elmentmondásokra, amelyek ma az uniós polgári kezdeményezésre jellemzőek. Előadása alapján nagy lehetőségeket rejt magában az eszköz, de azok kiaknázásához változtatni kell a jelenlegi szabályozás módján. Ha ez megtörténik, a polgári kezdeményezés alkalmas lesz a jogalkotáson belüli innovációra a polgárokon keresztül. Így nyílhatna meg a lehetőség a késlekedő uniós szintű kisebbségvédelmi garanciák elérésére is.

Frans Timmermans, az Európai Bizottság alelnöke szavai alapján van ok a bizalomra, hiszen a Bizottság áprilisig elkészíti jelentését a témában, az EP pedig októberben fog szavazni arról a dokumentumról, amely a folyamat reformját tűzte ki célul.

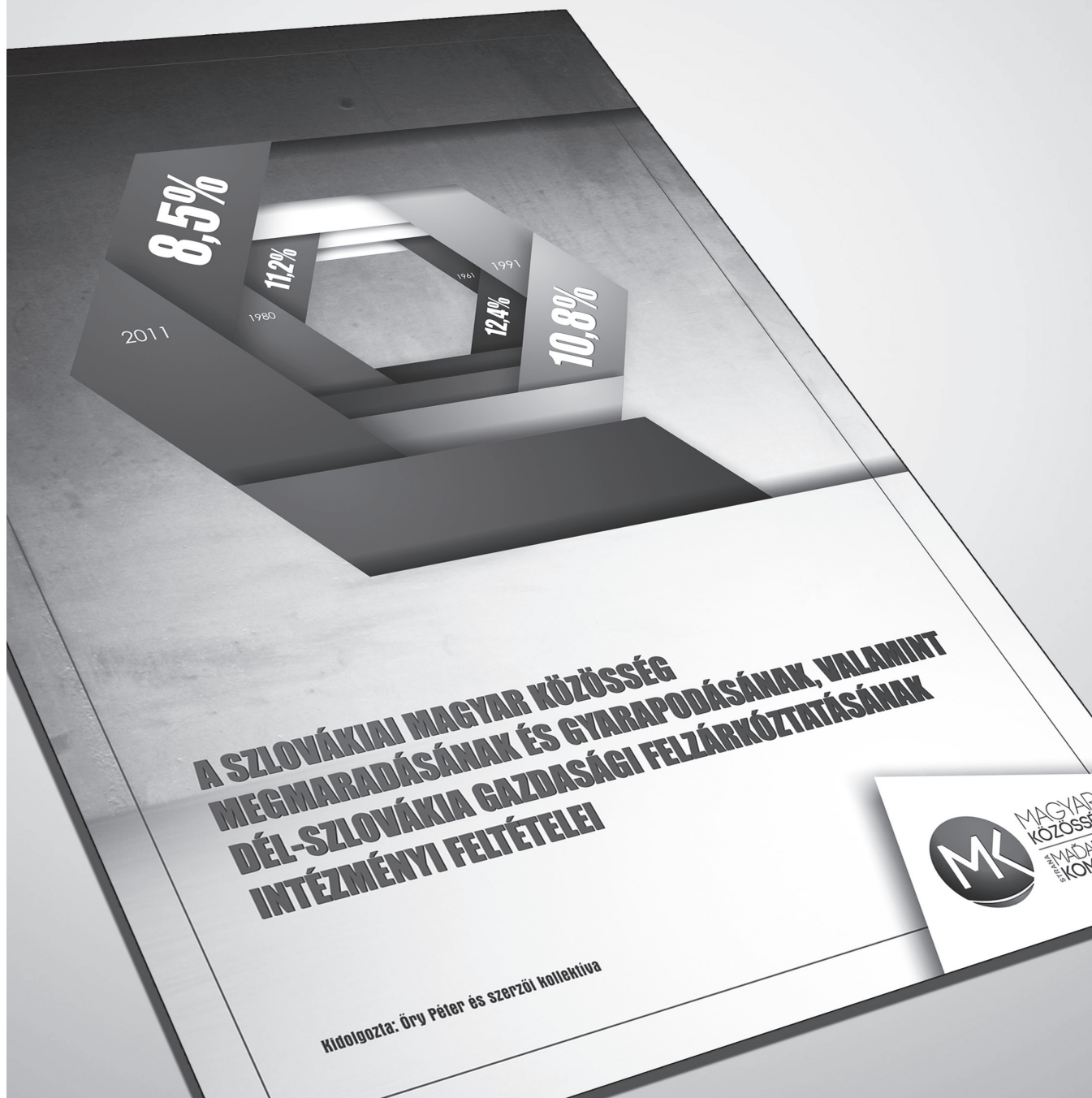
Egyelőre azt javaslom azoknak, akik egy új polgári kezdeményezés elindításának ötletén gondolkodnak: biztosabb eredmények érdekében érdemes lesz megvárni az európai rendelet felülvizsgálatát.

A rendelet megújításához az Európai Parlament pár hónap múlva olyan dokumentumot tehet le az asztalra, amely túlmutat az eddigi bürokratikus kereteken és megtalálja a polgárokhöz vezető utat.

Csáky Pál EP-képviselő (MKP-EPP)

A SZLOVÁKIAI MAGYAR KÖZÖSSÉG MEGMARADÁSÁNAK ÉS GYARAPODÁSÁNAK, VALAMINT DÉL-SZLOVÁKIA GAZDASÁGI FELZÁRKÓZTATÁSÁNAK INTÉZMÉNYI FELTÉTELEI

„A demokrácia nem csupán annyit jelent, hogy a többség nézeteinek mindig diadalmaskodnia kell: olyan egyensúlyt kell kialakítani, amely biztosítja a kisebbségekkel szembeni igazságos és megfelelő bánásmódot, és megakadályozza a domináns pozícióval való visszaélést” (az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 2003/1334. sz. határozatából, "Gross-jelentés")

Helyzetfelmérés

A rendszerváltozás óta eltelt időszakban átfogó társadalmi, gazdasági és politikai változások következtek be, amelyek a szlovákiai magyar társadalomban mélyreható változásokat hoztak magukkal. A szlovákiai magyar közösség huszonöt éve olyan állandóan mozgó, nyitott és versengő szellemű társadalmi környezetben él, amely a döntően vidéki, falusi-kisvárosi településstruktúrával és (korábban) a mezőgazdaság meghatározó szerepével jellemezhető kisebbségi közösségünk számára nagyobb kihívást jelent, mint a városiasodásban, iparosításban és polgáriásodásban minket megelőző többségi szlovák társadalom számára. Az egyébként pozitív értéktartalmú mozgásszabadság, az információs szabadság, illetve általában az individualizmuson alapuló világgép, az anyagiassabb élet szemlélet térhódítása jórészt azokat a tényezőket gyengítették (közösségi világgép, a szellemi-kulturális értékek nagyobb jelentősége, alacsony mobilitás), amelyek korábban jelentősen hozzájárultak a szlovákiai magyar nyelvi-kulturális és nemzeti identitás, illetve népességszám viszonylag jó állapotban való megőrzéséhez. Részben ezeknek a korábbi tényezőknek köszönhető, hogy a szlovákiai magyar nyelvi-kulturális identitás cölöpjeit nem roppantották meg (látványosan) sem a II. világháborút követő jogfosztások ("hontalanság évei"), sem az azt követő szocialista-kommunista önkényuralom évtizedeinek a (magyar) nemzeti identitást támadó, a kisebbségi érdekképviselői intézményrendszert felszámoló sajátosságai. Az elmúlt bő két évtizedben azonban tágabb térségünk társadalmait, ezen belül a szlovákiai magyar társadalmat olyan általános értékbeli, világnézeti hatások érték, amelyek a közösségi világgép gyengülésén, a szellemi-kulturális értékek jelentőségének csökkenésén keresztül

magának a nyelvi-kulturális (és nemzeti) identitásnak a létjogosultságát kérdőjelezték meg. Ehhez a jelenséghez társult még az intenzív és a szlovákiai magyarok széles rétegeit tartósan bizonytalan egzisztenciális helyzetbe hozó gazdasági szerkezetváltás, amely többek között demográfiai mélyrepülést és jelentős elvándorlást eredményezett. Mindezek mellett a szlovákiai magyarok nyelvi-kulturális és nemzeti identitását az állam kisebbségpolitikája felől is erőteljes kihívások érték. A rendszerváltást követő rövid „kegyelmi időszakot” követően elemi erővel indult meg az újonnan önállósuló állam szlovák nemzetállami jellegének kiépítése. A nemzetállami jelleg időnként erőteljes, máskor visszafogottabb érvényesítése nemzeti-etnikai kizárólagosság logikájából kifolyólag szükségszerűen vezetett a nemzeti kisebbségek identitásának, társadalmi-politikai szerepének megkérdőjelezéséhez, sőt tagadáshoz.

A nemzetállami törekvések a szlovákiai magyarok sajátos identitásának megőrzését szolgáló jog- és intézményrendszer kiépítésének akadályozásával, lassításával, továbbá a (papíron) meglévő jogi státusz fokozatos kiüresítésével jártak. A nemzetállami, kisebbségellenes ihletésű erődemonstrációk (az államnyelvtörvény szigorítása, a magyar iskolaigazgatók leváltása a kilencvenes években, a dunaszerdahelyi szurkolóverés 2008-ban, a Malina Hedvig-ügy 2006-tól napjainkig, a kettős állampolgárság ügye, stb.) állandósult negatív pszichikai hatást fejtenek ki az identitását megtartani és megélni kívánó egyénre és közösségre.

A korábbi értékrendi, társadalmi, szociológiai támaszok gyengülése, a nemzetállam-építés generálta politikai és jogi problémahalmaz, valamint az ezekre rakódó gazdasági-szociális kihívások a szlovákiai magyarok nyelvi-kultu-

rális (és nemzeti) identitását mind az egyén, mind a közösség szintjén jól érzékelhetően negatív pályára állították. E negatív tendenciák számszerűleg is kifejezhető megnyilvánulása a szlovákiai magyarok létszámának radikális csökkenése (két évtized alatt több mint százezer fő, azaz közel 20 %-os fogyás). Emellett intó jel a közösség politikai és civil érdekérvényesítő kapacitásainak gyengülése, szétforgácsolódása, a széles körben tapasztalható elfordulás a kisebbségi közélettől (különösen a fiatalabb nemzedékekhez tartozóknál), vagy szélsőséges esetben: elfordulás a magyar nyelvi-kulturális és nemzeti identitástól (közvetlen elszlovákosodás az egyén szintjén, közvetett elszlovákosodás a vegyes házasságokból származó és/vagy a szlovák nyelvű iskolába íratott gyermekek esetében).

Demográfiai mutatók

A magyar (nemzetiségű) lakosság száma a 2011-es népszámlálási adatok szerint már a félmillió határ (458 467 személy, azaz 8,5 százalék) alá süllyedt, ami az 1991-es (567 296 fő, 10,8 %) adatokat figyelembe véve azt mutatja, hogy húsz év alatt csaknem 110 ezer magát magyar nemzetiségűnek valló személy „tűnt el” az országban. A magyar közösségen belül ez csaknem 20 %-os csökkenést jelent. A magukat magyar nemzetiségűnek valló személyek száma drasztikus mértékű csökkenésének számos oka van, például: a nemzetiségváltás (elszlovákosodás), a csökkenő születésszám, a dél-szlovákiai régiókat folyamatosan sújtó állami szociális és gazdasági „kiéheztetés” következtében történő elvándorlás.

A II. világháború utáni népszámlálási adatok a magyar nemzetiségűek/anyanyelvűek vonatkozásában az alábbiak szerint alakultak:

	Nemzetiség (%)	Anyanyelv (%)	Nyilvánosan használt nyelv	Otthon használt nyelv
1950	354 559 (10,3)	-	-	-
1961	517 582 (12,4)	-	-	-
1970	553 549 (12,2)	-	-	-
1980	559 011 (11,2)	-	-	-
1991	567 296 (10,8)	-	-	-
2001	520 528 (9,7)	572 929 (10,7)	-	-
2011	458 467 (8,5)	508 714 (9,4)	391 577 (7,3)	472 212 (8,7)

A szlovákiai magyarok regionális eloszlása

A szlovákiai magyarok zömében a dél-szlovákiai régiókban élnek. A magyarok által lakott terület déli része gyakorlatilag végigköveti a Magyarország-hoz kapcsolódó 687 km hosszú határsávot, tehát a magyarok zömében a szomszédos anyaországgal érintkező területen élnek. Kivételt a Nyitra melletti (zoboralji) magyar (etnikai-nyelvi) sziget jelent. A hatályos közigazgatási felosztásra vetítve a magyar közösség a következő járásokban él: Szenci, Dunaszerdahelyi, Galántai, Vágsellyei, Komáromi, Érsekújvári, Nyitrai, Lévai, Nagykürtösi, Losonci, Rimaszombati, Rozsnyói, Nagyrőcei, Kassa-környéki, Töketerbesi és Nagykaposi, valamint Pozsony és Kassa egyes városrészeiben.

Tömb-, perem- és szóránymagyarság

A szlovákiai magyarok területi vonatkozású meghatározása során szükséges a tömb-, illetve szóránymagyarság meghatározása. Általános értelemben elmondható, hogy egy-egy őshonos nemzeti közösség vonatkozásában a tömb olyan összefüggő területi egységet jelöl, amelyben az adott nemzeti közösséghez (etnikai csoporthoz) tartozó lakosság többséget alkot.

A szóránymagyarság egyik jellemzője lehet, hogy az itt élő közösség a nyelvi tömbtel földrajzilag nem érintkezik, azaz nyelvi szigetként jelenik meg, valamint - adott esetben - az anyaországgal sincs közvetlen földrajzi kötődés. Az arányait tekintve kisebb, létszámát tekintve viszont jelentős közösség is a szóránymagyarság nevezett kategóriába eshet.

Új fogalomként jelenhet meg a peremvidéki közösség. A peremvidéki megjelölést azon közösségek esetében használjuk, melyek bár a tömbhöz földrajzilag szervesen kapcsolódó közösséget jelentenek, a mikrorégió lakosságán belüli arányát tekintve alacsony mutatókkal rendelkezik (jellemzően az erőteljes asszimiláció miatt). Alacsony arányúnak minősülnek azok a közösségek, melyek az adott helyi önkormányzati egységben (településen) nem érik el a 15 százalékos arányt (a kisebbségi nyelvhasználati törvényből kiindulva). Összességében tehát a szlovákiai ma-

gyarok esetében tömbmagyarságként ott határozhatjuk meg közösségünket, ahol nagy számban él, összefüggő, az anyaországgal érintkező és behatárolható régióban. Szóránymagyarságról a tömbmagyarsági régiótól területileg elszakadt, de jelentős számban és arányban élő, kultúráját és nyelvét őrző közösség vagy közösségek esetében beszélhetünk. A peremvidéki magyarság olyan közösségek összessége, mely bár földrajzilag érintkezik a tömbmagyarság területével, arányát és számát tekintve elmarad az utóbbi jellemzőitől.

Szociális és gazdasági helyzet

Az elmúlt két évtizedben a szlovákiai magyarok által lakott régió gazdasági helyzete folyamatosan romlott. Számos statisztikai adat igazolja, hogy a húsz év során a legtöbb kormány ezeket a régiókat elhanyagolta. Munkahelyteremtő beruházások csak elvétve érkeztek a régióba, az infrastrukturális fejlesztések sorra elkerülték ezt a területet. A nyugatról keleti irányba növekvő munkanélküliség és kilátástalan szociális helyzet jellemzi a régiót. Statisztikai mutatók bizonyítják évek óta, hogy Szlovákia 10 legmagasabb munkanélküliséggel sújtott járásából 7-8 a magyarok által lakott járásokból került ki. Kivételt képeznek a nyugati járások, nagyjából a Komárom – Dunaszerdahely – Galánta - Vágsellye által keletről behatárolt régió, melyben - kihasználva a főváros közelségét - a többi magyarlakta régióval szemben alacsonyabb munkanélküliségi arányokat mutatnak ki. Az ország déli, délkeleti járásai „kivézetésre” ítéltettek, ami az ott élők elvándorlását katalizálja.

A magyarok által lakott régiók tekintetében érdemes megvizsgálnunk a beruházási, illetve fejlesztési támogatások mértékét is. Az éppen befejeződött 2007-2013-as EU-s programozási időszakban az egyes beruházások lakosságárányos bontása alapján azt látjuk, hogy a legalacsonyabb támogatáshoz a magyarok által lakott régiók jutnak. Külön figyelmet érdemel a szinte már abszurdnak mondható helyzet, hogy bár a Somorja - Dunaszerdahely – Komárom tengely mentén található az ország legnagyobb ivóvízkielvezése, éppen ezen a területen fekvő járásokban volt a már említett 2007-2013-as időszakban a legalacsonyabb a szennyvíz-csatornázási beruházások (támogatások) száma. Hasonló helyzettel szembesülünk más

támogatási alfejezetek esetében is, pl. az árvízvédelmi támogatások esetében is a legalacsonyabb kategóriában találjuk a Kis- és a Nagy-Duna, a Vág, a Garam, az Ipoly, valamint a Bodrog, az Ung és a Tisza árterületein fekvő, magyarok által lakott területeket.

Amennyiben a támogatások mértékét és az adott járásban a magyarok arányát összevetjük, láthatóvá válik az a burkolt kormányzati és politikai törekvés, mely régióink folyamatos másodrendűvé tételét célozza meg, azzal a valószínűsíthető szándékkal, hogy az ott élő, az Alkotmány szerint is másodrendűként kezelt magyar lakosság a lehető leggyorsabban vándoroljon el és asszimilálódjon. A magyarok által lakott régiók egyértelműen az ország „regionális mostohagyermekéi”.

Közigazgatási elrendezés – területi átszervezések

Az ország közigazgatási rendszerének módosításai az elmúlt időszakban gyakorlatilag minden esetben hátrányosan érintették a szlovákiai magyarokat. A létrehozott újabb és újabb területi egységek között szinte kivétel nélkül találtunk olyanokat, ahol az előző időszakhoz képest csökkent a magyarok aránya. Ezek a folyamatok a burkolt állami asszimilációs politika szerves részeivé váltak.

A folyamat és a jelenlegi állapotok megértéséhez fontos egy rövid visszatekintést tennünk. A szlovák államigazgatás területi felosztásának három, többször kombinált és módosított típusát kell megkülönböztetnünk, mégpedig: a kerület, a járás, illetve a körzetek. 1960 és 1996 között az országot három kerületre (mindhárom esetben észak – déli határ-meghatározással) bontották. Külön státust élvezett Pozsony mint főváros, amely önálló kerületként jelent meg, azaz 3+1 kerületről beszélhetünk. A járások tekintetében a rendszerváltást követően megmaradtak a szocialista időszakban kialakított járások (38), viszont az ügyintézés néhány típusa fokozatosan az újonnan kialakított körzetek hatáskörébe került (1990-1996). A körzeti hivatalokba kerültek pl. a szociális kérdések, a vállalkozással kapcsolatos ügyek, az adóügy és más területek kezelése. A járási szint viszont megmaradt, a járási hivatalok a körzeti hivatalok felettes szerveivé váltak. Számos területen viszont nem történt változás,

pl. a gépkocsi-nyilvántartás, útlevel, jogosítvány, személyazonossági igazolvány intézése a járási rendőrségen maradt. A járási hivatalban maradt még a számunkra oly fontos oktatásügy kérdése, azaz az általános és középiskolák működtetése. A körzeti hivatalokba kizárólag a civil tevékenységgel összefüggő ügyintézés néhány területe került át.

A megyerendszer kialakítása előtt az államigazgatás újabb átszervezésére 1996-ban került sor, amikor is megszüntették a 121 körzetet /körzeti hivatalt/ és újra bevezették az államigazgatásban a kerületi szintet. Szlovákia ekkor 8 kerületre és 79 járásra lett osztva.

Nyilvánvaló, hogy ezek a szervek olyan államigazgatási tevékenységet folytattak, amely a mai helyi és regionális önkormányzatok hatáskörébe tartozik. Ennek oka az, hogy 2001-ig, azaz a hatáskörök önkormányzati átruházásáig és a duális közigazgatási rendszer szélesebb körű bevezetéséig gyakorlatilag csupán helyi önkormányzatokról beszélhetünk, de az ő feladatkörük is inkább a szocialista nemzeti tanácsok utáni lassú átalakulási időszakra jellemző jegeket viselte.

Egyértelműen megállapítható, hogy az 1996-2000 közötti időszakban végrehajtott államigazgatási reform – a járások meghatározása - a szlovákiai magyarokat mint közösséget hátrányosan érintette, hiszen amíg számos „kisjá-

rás” jött létre, az 1960-ig létező magyar járásokból egy sem alakult újra (pl. Somorjai járás). Az 1996-2000 közötti járások kialakításánál a szlovák politika sokkal inkább törekedett - a már említett - tömbmagyarság lehetőség szerinti aprózására. A járások kialakításánál számos helyen „csíptek” le településeket az addigi járásokból és sorolták be egy új, már vegyesebb arányú járás területébe. Módosított nemzetiségi arányú járások lettek pl.: a Szenci (9134 magyar, 13,8 %-os arány), a Galántai (32 793, 35 %), a Vágsellyei (16 717, 31,8 %) vagy a Nagyrőcei (7739, 19,1 %). A Bodroghköz és az Ung-vidék esetében a Töketerbesi járásból (28145 magyar lakos maradt, 26,5 %) is átsoroltak településeket. Az intézkedés nyomán néhány magyar falu átkerült a Nagymihályi járásba (ahol a magyarok száma 12 122, azaz 10,9 % lett). Ma 16 magyarlakta falu található itt, valamint Nagykapos városa, ahol még laknak magyarok. Közben a szlovákok által lakott területeken születtek olyan kis létszámú járások, melyek a magyarok által lakott régiókban nem jöhettek létre. Ebben az időszakban alakultak például az alábbi járások: Miavai – 27 000 lakos, Selmezbányai – 16 600, Póltári – 22 500, Mezőlaborci – 12 000, Zsarnói – 27 000 vagy a Szobránci – 22 000 lakosú kisjárás.

Az államigazgatás átszervezése során a járások besorolásával létrejött kerületek előrevetítették a majdani önkormányzati megyerendszer kialakításá-

nak lehetőségét is.

A (területi) önkormányzati egységek

A (területi) önkormányzatok tekintetében 2001-ig kizárólag települési önkormányzati egységek léteztek. Az államigazgatási feladatok és hatáskörök átruházására a települési önkormányzatokra (pl. alapiskolák), illetve a megyékre, a 2000-2001-es decentralizációt követően került sor.

A 2001-ben kialakított megyerendszer határai az államigazgatási kerületeken alapultak, egy nyolcmegyés rendszer került elfogadásra. Bár a reform kapcsán több javaslat is napvilágot látott, pl. 22, 14 vagy 12 megye létrehozásáról is szó volt, végül olyan politikai döntés született, melynek alapvető célja a magyarok több régióba való felosztása, fittyet hányva a nemzetközi ajánlásokra, amelyek a természetes régiók létrehozását szorgalmazzák, vagyis a történelmileg hasonló gazdasági, földrajzi és kulturális hagyományokkal rendelkező régiók kialakítását javasolják. A megyék kialakításánál - immár a szlovák politológusok nyilvános véleménye szerint is – a nemzeti és etnikai arányok alapján meghozott politikai szempont dominált.

A szlovákiai magyarok számát és arányát az egyes hivatalos népszámlálási adatok szerinti táblázat mutatja (a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatalának adatai alapján):

Kerület	Összes lakos	Magyarok	Magyarok	Szlovákok
Pozsony	602 436	23 888	3,97%	543 573
Nagy-szombat	554 741	120 784	21,77%	394 902
Nyitra	689 867	169 460	24,56%	473 269
Besztercebánya	660 563	67 596	10,23%	505 528
Kassa	791 723	74 743	9,44%	580 066
összesen	3 299 330	456 471	13,84%	2 497 338

Kerület	Összes lakos	Magyarok	Magyarok	Szlovákok
Pozsony	599 015	27 434	4,58%	546 685
Nagy-szombat	551 003	130 740	23,73%	407 246
Nyitra	713 422	196 609	27,56%	499 761
Besztercebánya	662 121	77 795	11,75%	553 865
Kassa	766 012	85 415	11,15%	626 746
összesen	3 291 573	517 993	15,74%	2 634 303

A megyei választási rendszer és a magyarok aránya előrevetítette, hogy a gyakorlatban esélytelen lesz a megyei önkormányzatokban az esetleges többség megszerzése (egy alkalommal ez ugyan Nyitra megyében sikerült, de ezt megelőzendő a megyét később két választási körzetre osztották.) A szlovákiai magyarok tehát újra és hosszú távon hátrányos helyzetbe kerültek a közigazgatási reform után. Ezen az állapoton változtatni kell.

Jogi státus

A szlovákiai magyarok jogállását meghatározó jogszabályok alapvetően a „nemzetiségi kisebbséghez tartozó személyeket” megillető jogokról szólnak, vagyis egyéni jogokat ismernek el. A

hivatalos álláspont szerint a „nemzetiségi kisebbségek” számára biztosított jogokat lehet ugyan csoportosan gyakorolni (pl. az oktatás területén), de azok nem értelmezhetők a nemzeti kisebbségeknek, mint emberek csoportjának biztosított jogokként (kollektív jogok).

Ez az álláspont a szlovák hivatalos és köznyelvben is leképeződik, ahol a „nemzetiségi kisebbség” (národnostná menšina) megnevezés következetes használata jellemző, szemben a szlovákiai magyar közéletben, sajtóban, szaknyelvben elterjedő „közösség” ki-

fejezéssel.

A „magyar nemzetiségi kisebbséghez tartozó személyek” számára biztosított jogok kereteit az Alkotmány és a Szlovákia által ratifikált kisebbségvédelmi és emberjogi témájú nemzetközi egyezmények és egyéb dokumentumok tartalmazzák.

Az Alkotmány / A Szlovák Köztársaság Alkotmányáról szóló Tt. 460/1992. számú, többször módosított törvény/ Preambuluma alapvetően a szlovák nemzet államaként határozza meg Szlovákiát, amelyben a „nemzetiségi kisebbségekhez tartozó személyek” csatlakoznak az államalkotó szlovák nemzethez. E szerint a kollektív entitás „szlovák nemzethez” a kisebbségek tagjai nem kollektív jogalanyként, hanem egyénekként csatlakoztak, azaz nem minősülnek államalkotó közösségnek. Az Alkotmány az emberi jogok fejezetén belül, illetve önálló fejezetben is rögzíti a kisebbségek egyéni alapon megfogalmazott jogait (nemzetiségi és nyelvi alapú diszkrimináció tiltása, a nemzetiség szabad megvallása, az elnemzetietlenítés tilalma, a nemzetiségi kultúra fejlesztése, kulturális intézmények fenntartása, információkövetítés nemzetiségi nyelven, az anyanyelvű oktatás, az anyanyelv hivatalos kapcsolatban való használata, a nemzetiséget érintő ügyek megoldásában való részvétel). Az Alkotmány a rögzített jogok részleteinek meghatározását törvényi szintre delegálja.

A kisebbségi jogi jogbővítésre az egyéni jogra épülő alapállás mellett a kezdetektől jellemző volt, hogy a kisebbségek jogi státusát nem átfogó igénnyel (a kisebbségek jogállásáról szóló törvény), hanem az adott területeket szabályozó törvényeken belül (pl. oktatás, kulturális intézmények stb.), egy esetben pedig külön törvénnyel (kisebbségi nyelvhasználati törvény) szabályozták. A kisebbségek jogállását tartalmi és jogtechnikai szempontból is komplex módon szabályozó törvény megalkotására irányuló (szlovákiai magyar) törekvések rendre megbuktak.

A jelenlegi, kisebbségi jogokat rögzítő törvények döntő többségét a kilencvenes évek során a különböző nemzetközi szervezetek (elsősorban: Európa Tanács, EBEÉ/EBESZ) tagságából adódó kötelezettségvállalások eredményeként, illetve e szervezetek és az Európai Unió ösztönzésére fogadta el a

pozsonyi törvényhozás. Az új évezred elejétől, illetve különösen Szlovákia uniós csatlakozási tárgyalásainak lezárása óta gyakorlatilag leállt a kisebbségi jogok fejlesztése. Az addigi jogbővítések eredményként létrejött joganyag minősége viszont rendkívül alacsony. A ma létező joganyag jellemzően a nemzetközi kötelezettségvállalások fellelő átültetésével és végrehajtásával, a nemzetközi szervezetek (elsősorban: Európa Tanács) ajánlásainak szinte teljes figyelmen kívül hagyásával jött létre. Ugyanakkor jellemző rá az ad hoc szabályozási jelleg, a szabályozott területek elégtelensége, következetlensége, irrelevanciája, és különösen a végrehajtási garanciák hiánya. A jogszabályok jelentős része tehát alkalmatlan arra, hogy betöltse kisebbségvédelmi funkcióját (virtuális kisebbségpolitikai eredmények), inkább a mindenkori szlovák kormányok kisebbségügyi kirakatpolitikájának részeként van szerepe.

Összességében megállapítható, hogy az elmúlt húsz év során az állami (törvényhozó és végrehajtó) szervek elsősorban külső politikai kényszerek hatására (pl. EU-s integrációs igény) voltak csak hajlandók időről időre reagálni a nemzeti kisebbségek sajátos problémáira. A hangzatos politikai deklarációkkal, a szimbolikus terjedelmű, lesújtó minőségű és gyakorlati érvényesíthetőséggel alig rendelkező jogbővítési produktumokkal nem kínáltak érdemi megoldást a nemzeti kisebbségek (elsősorban a magyar kisebbség) égető gondjaira, igényeire. Ennek következtében a szlovákiai magyar érdekvérvényesítési kapacitások húsz év után is az identitás megőrzése szempontjából kulcsfontosságú területek (nyelvhasználat, kultúra, oktatás) legelemibb problémáinak orvoslására kénytelenek összpontosítani. A helyzetet csak súlyosbítja, hogy a szlovákiai magyarok jelenlegi jogállását és az ennek megfelelő tételes jogokat, mint „az európai standardokat meghaladó indokolatlan előjogokat” gyakran érik támadások a szlovák többségi politikai elit (és társadalom) részéről.

Miután a kisebbségi jogbővítés eddigi irányainak, módszereinek eredménytelensége fokozatosan nyilvánvalóvá vált, a szlovákiai magyar közösség egy részén belül erőteljes igény mutatkozik egy olyan jogbővítési irány követésére, amely minőségében alapvetően tér el az eddigiektől. Az önmagát

nemzetállamként meghatározó állam szerveivel szerzett hosszú távú negatív tapasztalatok természetes következményeként jelent meg (újra) a szlovákiai magyarok közösségi önkormányzásra vonatkozó igénye. Ezzel együtt pedig az igény a szlovákiai magyarok megmaradását és gyarapodását biztosító önkormányzati modell(ek) megtervezésére és fokozatos megvalósításra.

Nyelvhasználat

A szlovákiai magyar nyelvhasználat lehetőségei és helyzete kiemelt figyelmet érdemelnek, tekintve, hogy a magyar nyelvi-kulturális és nemzeti identitás legfőbb hordozója, megnyilvánulási jegye. A 2009-ben módosított (szigorított) szlovák államnyelvről szóló törvény anakronisztikus és az államnyelvet a kisebbségi nyelvektől „védő” jellege miatt kialakult általános tiltakozással párhuzamosan a szlovákiai magyar közvélemény figyelme a kisebbségi nyelvhasználati törvény felé irányult. Az 1999-től létező kisebbségi nyelvhasználati törvény / A nemzetiségi kisebbségek nyelveinek használatáról szóló 184/1999. számú törvény. A kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó szabályozásokat más törvények is tartalmazzák (pl. a bírósági eljárásban, a közigazgatási eljárásban, az anyakönyvezés és névhasználat, az információkhoz való szabad hozzáférés, a közoktatási intézmények, a televíziós és rádiós műsorszolgáltatás területén) / a „vérszegény” tartalmával, a szabályozott területek töredezettségével, logikátlanságával, a kisebbségi nyelvhasználat államnyelv melletti kiegészítő-opcionális jellegével, az alkalmazása garanciáinak hiányával éles ellenpólusát képezte a minden területre kiterjedő, kötelező államnyelvhasználatot előíró, pénzbírságokkal operáló államnyelvtörvénynek. A szlovákiai magyarok hivatali és nyilvános kommunikációjában jellemző szerény anyanyelvhasználatnak (elsősorban az írásos érintkezésben) nagy részben éppen a rendkívül alacsony hatékonyságú kisebbségi nyelvhasználati törvény az oka. A kisebbségi nyelvhasználati törvény 2011-ben történt módosítása szűk jogbővítéssel is járt, összességében azonban nem hozott mérhető változást, mert ezek végrehajtását az állami szervek jórészt "elszabotálták", és ezzel a települési önkormányzatok számára is jelentősen megnehezítették a törvény gyakorlatban való alkalmazását.

A szlovákiai magyarok számára a nyelvhasználat (mint a nemzeti identitás elsődleges hordozója) és a nyelv-

használati jogok a központi jelentőségű ügyek. A szlovákiai magyar politikai és civil érdekérvényesítő kapacitások azonban ma messze nem elégségesek arra, hogy pótolják az állami és önkormányzati szerveknek a meglévő jogok végrehajtásánál elmulasztott feladatait, és ezzel párhuzamosan olyan új nyelvhasználati jogokat vívjanak ki, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a magyar nyelv a mindennapok gyakorlatában is teljes értékű nyelvként jelenhessen meg (ezáltal is ösztönözve a nyelvhasználati hajlandóságot). Ilyen körülmények között szinte törvényszerű a magyar nyelv hivatali nyelvhasználatból való kiszorítása, a szlovákiai magyarok alacsony anyanyelv-használati hajlandósága, a magyar nyelv konyhanyelvesedése és a magánszférába való visszahúzódása.

A magyar nyelvhasználat tartós megerősödéséhez a magyar nyelv szlovákiai társadalmi presztízsének jelentős emelésére van szükség, ami csak a magyar nyelv jogi státusának radikális megerősítésével érhető el. Ez gyakorlatilag a magyar nyelv regionális hivatalos nyelvvé válásának kívánalmát jelenti, amelynek alapján a magyarlakta régiókban a szlovák nyelv ma meglévő státusával azonos státust kapna. A dél-szlovákiai magyarlakta régiókban a szlovák nyelv és a magyar nyelv hivatalos nyelvi státusát az egyenrangúság, a párhuzamosság és az egyenkénti komplex funkcionális elvei alapján szükséges rendezni (két regionális hivatalos nyelv).

KÖZÖSSÉGI ÖNKORMÁNYZÁS

A. Célkitűzés

Tekintettel arra, hogy

- a 2001-es és 2011-es szlovákiai népszámlálás eredményei magyar szempontból rendkívül kedvezőtlenek: húsz év alatt 108 831 magyarral lett kevesebb Szlovákiában, százalékarányunk 10,8-ról 8,5-re csökkent, az 50-es évek óta nem vallották magukat ilyen kevesen magyarnak,

- az állam nem biztosít hatékony kisebbségvédelmi jogi és intézményi garanciákat, a szlovák közélet passzív és/vagy hallgat a szlovákiai magyarokat sújtó asszimilációs folyamatok tekintetében,

- az államnak a magyarok által is lakott dél-szlovákiai régiókhoz való tendenciózusan negatív viszonyulása gazdasági, szociális, infrastrukturális és pénzügyi téren e régió lakosait nemzetiségi hovatartozásuktól függetlenül sújtja,

- a kisebbségek léte színesebbé és gazdagabbá teszi az ország egészének életét, emellett a kisebbségeknek biztosított jogok nem eredményezik a többség jogainak csorbulását,

- a szlovákiai magyarok évtizedek óta az alkotmányos rend tiszteletben tartásával, beleértve az ország területi egységét is, békés és demokratikus eszközökkel küzdenek megmaradásukért,

- Szlovákia és Magyarország szövetségét és jószomszédi együttműködését számtalan állam- és kormányközi szerződés szabályozza és biztosítja, a két ország együttműködik a nemzetközi szervezetekben, beleértve a katonaiakat és védelmiakat is,

- az Európai Unió több tagállamában a szlovákiai magyar közösséghez hasonló létszámú, számarányú, településszerkezetű, őshonos nemzetietnikai-nyelvi csoport a közösségünkhöz hasonló súlyos gondokkal küszködött, amelyek az állam és a kisebbségi közösségek viszonyának új alapokra helyezésével megoldást nyertek,

- „saját ügyeinkben magunknak kell döntenünk” - a felmérések alapján a szlovákiai magyar közösség tagjainak döntő többsége szerint közösségünk saját életének bizonyos társadalmi, politikai, gazdasági és szociális vonatkozásait az állam keretein belül, de önállóan kívánja igazgatni,

olyan kisebbségvédelmi jogi, pénzügyi és intézményrendszer megvalósítására van szükség, amely alapvetően eltér az eddiektől, és biztosítja közösségünk megmaradását és gyarapodását.

A Magyar Közösség Pártja célul tűzi ki

- **a személyi elvű, a kultúra, oktatás, nyelvhasználat és média területén jogkörökkel rendelkező kisebbségi önkormányzati rendszer létrehozását és működtetését a szórvány- és peremvidéki magyarság számára,**

- **széleskörű jogkörökkel felruházott, különleges jogállású regionális önkormányzat létrehozását és működtetését a többségében magyarok által lakott területeken.**

A Magyar Közösség Pártja a Szlovákiában élő többi nemzeti kisebbség vonatkozásában az általuk megfogalmazott önkormányzati modell(eke)t támogatja és nyitott az együttműködésre. Az ebben a koncepcióban felvázolt személyi elvű kisebbségi önkormányzati rendszert általuk is alkalmazhatónak véljük.

Mindkét cél megvalósulásához a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának törvényt kell alkotnia, illetve az ide vonatkozó jogszabályok módosítása is szükséges.

B. A (személyi elvű) kisebbségi önkormányzatok

A szlovákiai nemzeti közösségek vonatkozásában a személyi elvű kisebbségi önkormányzat jogkörei elsősorban a kultúra, oktatás, tömegtájékoztatás és anyanyelvhasználat területén fogalmazódnak meg. E jogok közös jellemzője, hogy területi elv alkalmazása nélkül gyakorolhatók, egyben sajátos intézmények létrehozását és működtetését igénylik. A kisebbségek ezzel az intézményrendszerrel közjogi alanyisággal rendelkező államalkotó tényezőkké válnak.

A szórványkisebbségek esetében olyan személyi elvű kisebbségi önkormányzati intézményrendszer kiépítése a megoldás, amely megfelelő jogosítványokkal ellátva képes lehet a kisebbségek identitásának hosszú távon való megőrzésére, miközben saját ügyeiket a kisebbség akaratának megfelelően, önállóan intézik.

A kisebbségi önkormányzatok létrehozásáról, működtetéséről, jogköreiről, felépítéséről, finanszírozásáról külön törvényt kell alkotni (illetve néhány hatályos törvényt ennek megfelelően módosítani).

B.a A kisebbségi önkormányzatok létrehozásának elvei, főbb szabályai, szervei
Települési kisebbségi önkormányzat létrehozását javasoljuk (települési kisebbségi önkormányzati választást kell kiírni) minden olyan te-

lepülésen (község, város vagy városrész), ahol az adott kisebbség száma az utolsó népszámlálás adatai szerint nem éri el az 50 %-ot, viszont eléri a jogszabályban később megállapított minimális számot. Olyan településen, ahol az adott kisebbség a lakosság többségét alkotja, nem lehet települési kisebbségi önkormányzati választást kitűzni, az ilyen településen a megválasztott települési önkormányzat gyakorolja a kisebbségi önkormányzat hatásköreit és a törvény erejénél fogva válik kisebbségi települési önkormányzattá. Egy településen egy kisebbség csupán egy kisebbségi önkormányzatot hozhat létre.

Tekintettel arra, hogy a kisebbségek élete kulturális, oktatási, nyelvhasználati vonatkozásainak számos területe magasabb szintű, központi képviseletet és igazgatást igényel, a települési kisebbségi önkormányzatokkal párhuzamosan a kisebbségek országos illetékességű és hatáskörű önkormányzatai is létrejönnek.

A kisebbségi önkormányzatok rendszeres időközönként megtartott egyenlő, közvetlen és titkos kisebbségi önkormányzati választás eredményeként jönnek létre. A kisebbségi önkormányzati választásra a települési önkormányzati választással egy időben kerül sor. A választáson a kisebbségenként külön vezetett kisebbségi választói névjegyzékben (továbbiakban: választói névjegyzék) szereplő személyek rendelkeznek aktív és passzív választójoggal. A választói névjegyzékre az adott kisebbséghez tartozó személy önkéntes alapon iratkozhat fel, feltéve, hogy a települési önkormányzati választáson választójoggal rendelkezik, állandó lakhelye az adott településen van és a megfelelő kisebbséghez való tartozását külön szabályok szerint megvallotta. A választói névjegyzék összeállítását állami szervek végzik a települési önkormányzatokkal együttműködve.

A kisebbségi önkormányzati választásokon minden kisebbség a saját települési kisebbségi önkormányzatainak képviselő-testületeit és országos kisebbségi önkormányzatának közgyűlését választja meg. A kisebbségek országos önkormányzatai megválasztásának kitűzése független attól, hogy az adott kisebbség vonatkozásában hány települési kisebbségi önkormányzati választást tűznek ki.

A települési és az országos kisebbségi önkormányzat legfőbb döntéshozó szerve a települési kisebbségi önkormányzat képviselő-testülete, illetve az országos kisebbségi önkormányzat közgyűlése. A képviselő-testületek és a közgyűlés tagjainak létszámát a települési és az országos szint esetében is a települési, illetve az országos választói névjegyzékben szereplő személyek számából kiindulva kell meghatározni, rögzített minimális és maximális létszám mellett. A települési kisebbségi önkormányzatok képviselő testületei, illetve az országos önkormányzat közgyűlésének élén elnökök állnak, akiket e testületek a saját soraikból választanak. A települési és az országos kisebbségi önkormányzatok saját hatáskörben (végrehajtó hatáskörökkel rendelkező) hivatalt, tanácsadó testületeket, (szakmai) bizottságokat és más szerveket hozhatnak létre. Szervezeti felépítésüket és működésüket belső szabályzatban határozzák meg.

Ha egy kisebbség vonatkozásában különleges jogállású regionális önkormányzat is létrejött, az adott kisebbség országos kisebbségi önkormányzata a főszabálytól eltérő módon kerül megválasztásra. Ilyen esetben a különleges jogállású regionális önkormányzat területe külön választási körzetnek számít, és a különleges jogállású regionális önkormányzat legfőbb döntéshozó testületébe megválasztott, az adott kisebbséghez tartozó képviselők az országos kisebbségi önkormányzat közgyűlésének tagjaivá is válnak. Ilyenkor az országos kisebbségi önkormányzat közgyűlésének két alelnököt is kell választania, egyiket a különleges jogállású regionális önkormányzat képviselői, egyet pedig a szövány képviselői közül.

B.b A kisebbségi önkormányzatok jogkörei

A települési kisebbségi önkormányzatok jogkörei azon területekhez igazodnak, amelyek a nemzeti kisebbségek identitás-megőrzésében kulcs szerepet játszanak: kultúra, oktatás, nyelvhasználat és média. Ennek megfelelően az országos kisebbségi önkormányzat jogkörei a következők szerint alakulnak:

- Általános érvennyel és átfogó jelleggel ellátja a kisebbség országos szintű érdekeinek képviseletét, saját

oktatási-nevelési intézményeket, kulturális intézményeket, mediális intézményeket alapít és tart fenn, vagy más intézményalapítókkal való megegyezés alapján ilyen intézményeket tart fenn.

- Az intézmény alapítóival való megegyezéstől függetlenül, a kizárólag kisebbségi nyelvű oktató-nevelő intézmények és a kisebbségi kulturális intézmények megszűnését, átalakítását, igazgatási szerveinek összetételét és működését illetően egyetértési joggal rendelkezik, mely jog magában foglalja az általa megjelölt tagok delegálásának lehetőségét is. A nem kizárólag kisebbségi (nyelvű) intézmények esetében javaslattevési, véleményezési joggal rendelkezik ugyanezeket illetően.

- A kisebbségi nyelvű oktatási-nevelési intézmények számára rendszeresített tanterveket, vizsgakövetelményeket a hatáskörrel rendelkező központi államigazgatási szervvel együtt dolgozza ki (együttdöntési jog), ugyanez vonatkozik az ilyen intézményekben használt tankönyvekre (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- Dönt a kisebbség oktatási, kulturális, tudományos életének támogatását szolgáló állami költségvetési pénzeszközök támogatási elveiről és prioritásairól, továbbá a támogatások odaítéléséről (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- Államilag is akkreditált továbbképzéseket, oktatási programokat hoz létre (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- A települési kisebbségi önkormányzatokkal közösen elkészíti a kisebbségi kulturális vagyion országos regiszterét, annak megóvására terveket készít, illetve ez ügyben javaslattal fordul a megfelelő állami és területi önkormányzati szervekhez (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- Dönt a kisebbségi nyelvű közszolgálati rádiós és televíziós műsorszolgáltatás működési és műsoridő-

felhasználási elveiről, illetve személyi körülményeiről (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- Együttműködik a kisebbségi nyelvű elektronikus média műsorszórási engedélyezésének folyamatában

- Dönt a kisebbség országos ünnepeiről, intézményeinek jelképeiről (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- Támogatja és ösztönzi a kisebbség belső társadalomszervezésére irányuló tevékenységeket, kapcsolatot tart a kisebbségi civil szervezetekkel (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- Támogatja és ösztönzi a kisebbségi nyelv hivatalos kapcsolatokban és nyilvános kommunikációban való használatát, ellátja a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó jogszabályok felügyeleti szervének feladatait.

- Előzetesen véleményezi a települési kisebbségi önkormányzat javaslatát a megfelelő település kisebbségi nyelvű megnevezéséről, vagy annak módosításáról.

- Véleményezi a kisebbséget közvetlenül érintő országos hatáskörű jogszabályok tervezeteit (ha az érintett kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közös véleményt kialakítva teszi ezt).

- Az alkotmánybíróságnál jogszabályok alkotmányossági felülvizsgálatát kezdeményezheti, ha ezek kapcsán a kisebbség jogainak sérelmét feltételezi.

- Az állami és a területi önkormányzati szervek felé javaslattevési, véleményezési, kezdeményezési jogkört gyakorol a kisebbséget érintő ügyekben, ugyanígy jogosult e szervektől megfelelő felvilágosítást, magyarázatot, adatszolgáltatást kérni, illetve kapni a kisebbséget érintő ügyekben (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkor-

mányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- Kisebbségi vonatkozású pályázatokat ír ki, ösztöndíjakat alapít, kitüntetés(eket) alapít és adományoz (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- A közigazgatási egységek határainak módosításainál és a közigazgatási rendszer átalakításával kapcsolatban együttdöntési joga van.

- Kapcsolatot tart az anyaország (ha van ilyen) állami, önkormányzati szerveivel és civil szervezeteivel, valamint az anyaországon kívüli, ugyanazon kisebbség választott és civil szerveivel, szervezeteivel (ha a kisebbség vonatkozásában van ilyen, a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szerveivel közösen teszi ezt).

- Meghatározza vagyonelejtárát, e vagyon használatának céljait, szabályait.

- További feladatokat vállal(hat) a kisebbség kulturális, oktatási, mediális és nyelvhasználati önkormányzásával kapcsolatos ügyekben.

B.c A települési kisebbségi önkormányzat jogkörei

A települési kisebbségi önkormányzat jogkörei a következők:

- Saját, helyi érdekeltségű oktatási-nevelési intézményeket, kulturális intézményeket, mediális intézményeket alapít és tart fenn, vagy más intézmény-alapítókval való megegyezés alapján intézményeket tart fenn.

- Dönt a kisebbség kulturális életének támogatását szolgáló települési önkormányzati pénzeszközök támogatási elveiről és prioritásairól, a támogatások odaítéléséről.

- Elkészíti a kisebbségi kulturális vagyonelejtárát, annak megővására terveket készít, illetve ez ügyben javaslattal fordul az országos kisebbségi önkormányzathoz, a megfelelő állami és területi önkormányzati szervekhez.

- Támogatja és ösztönzi a kisebbség belső társadalomszervezésére irányu-

ló helyi tevékenységeket, kapcsolatot tart a kisebbségi civil szervezetekkel.

- Helyi szinten támogatja és ösztönzi a kisebbségi nyelv hivatalos kapcsolatokban és nyilvános kommunikációban való használatát.

- Dönt az adott település kisebbségi nyelvű megnevezéséről, vagy annak módosításáról.

- Véleményezi a kisebbséget közvetlenül érintő települési önkormányzati intézkedések, rendeletek tervezeteit, és minden tekintetben ellátja a kisebbség helyi szintű esélyegyenlőségének és érdekeinek képviselését.

- Dönt kisebbségi önkormányzati társulás létrehozásáról vagy ilyen társuláshoz való csatlakozásról.

- Helyi érdekeltségű, kisebbségi vonatkozású pályázatokat ír ki, ösztöndíjakat alapít, kitüntetések alapít és ítélt oda.

- Meghatározza vagyonelejtárát, e vagyon használatának céljait, szabályait.

- További feladatokat vállal(hat) a kisebbség kulturális, oktatási, mediális és nyelvhasználati jellegű, települési szintű önkormányzásával kapcsolatos ügyekben.

B.d A kisebbségi önkormányzatok finanszírozása, vagyona

A kisebbségi önkormányzatok törvényben meghatározott módon elkülönített, alanyi jogon járó, normatív rendszerű finanszírozásban részesülnek. E finanszírozási rendszer keretein belül a települési kisebbségi önkormányzat a települési önkormányzat költségvetésén keresztül normatív, állami, működési és intézményfenntartási célú támogatást kap, míg az országos kisebbségi önkormányzat közvetlenül kap működési célú támogatást, intézményfenntartási támogatást, illetve pályázati úton szétosztásra kerülő támogatási célú juttatást az állami (központi) költségvetés főösszegéből kiinduló, százalékosan kifejezett, törvényben rögzített nagyságban. Az országos és a települési kisebbségi önkormányzatok által alapított vagy fenntartott intézmények fenntartásának költségeit az állami (központi) költség-

vetésből olyan módon, feltételekkel és nagyságban kell fedezni, mint az egyéb állami, önkormányzati intézmények fenntartásában működő ugyanilyen vagy hasonló intézményekét. A (települési és országos) kisebbségi önkormányzat saját vagyonnal (ingó és ingatlan) és saját bevételekkel rendelkezik (pl. saját gazdasági tevékenységből származó profit, pályázatokon elnyert támogatások, adományok). A települési kisebbségi önkormányzatok működése logisztikai, adminisztratív feltételeinek biztosítása a megfelelő települési önkormányzat feladata. Az országos kisebbségi önkormányzat hivatala önálló gazdálkodással, költségvetéssel és számvittel rendelkezik.

C. A különleges jogállású regionális önkormányzat

C.a Közigazgatási egységek, természetes régió

Szlovákia közigazgatási rendszerét a regionalizmus és a szubszidiaritás elveit érvényesítve és a természetes régiók határainak figyelembe vételével szükséges átalakítani. A természetes régiók meghatározásánál számos kritérium szerint lehetséges az egyes területi egységek határait megvonni, így például kulturális és történelmi hagyományok, gazdasági vonzáskörzetek, földrajzi sajátosságok mellett (nemzetközi dokumentumokkal és hazai tudományos kutatásokkal összhangban), a nyelvi-etnikai jellemzők, politikai érték-preferenciális szempontok, illetve regionális önazonosság-tudat alapján. A szlovákiai közigazgatási rendszer átalakítása során a magyarok nagymértékű fogyása miatt a nyelvi-etnikai jellemzőket hangsúlyosan figyelembe kell venni.

C.b A különleges jogállású regionális önkormányzat szervei, tisztségviselői

A közigazgatási rendszer megfelelő átalakításával kell létrehozni a különleges jogállású régiót. A régió belső jogalkotói és ellenőrzési jogosultságait a különleges jogállású regionális önkormányzat Tanácsa (továbbiakban: a Tanács) látja el. A Tanács arányos választási rendszerben, általános, egyenlő, közvetlen és titkos választások során, a régió lakossága által négy évre megválasztott képviselőkkel áll. E választáson aktív

és passzív választójoggal rendelkezik az, aki a települési önkormányzati választáson választójoggal rendelkezik és a választást megelőzően legalább négy éven keresztül, (hosszabb) megszakítás nélkül, életvitelszerűen a különleges jogállású regionális önkormányzat területén tartózkodott. A választójoggal rendelkezők a négyévente megvallott és regisztrált nemzetiségi hovatartozásuknak megfelelően saját nemzetiségük listájára szavaznak, illetve a képviselő-jelöltek ezeken a listákon jelöltetik magukat. A Tanács képviselői helyei a különleges jogállású regionális önkormányzat választásra jogosult lakosságának legutóbbi nemzetiségi regisztrációja szerint arányosított nemzetiségi kvótáknak megfelelően oszlanak el. Az egy nemzetiségi listáról megválasztott képviselők egy nemzetiségi képviselőcsoportot alkotnak, a nemzetiségi képviselőcsoportok között nem lehet átlépni. A magyar képviselőcsoport tagjai egyúttal az országos magyar kisebbségi önkormányzat közgyűlésének tagjaivá is válnak és a különleges jogállású regionális önkormányzat magyar lakosságát képviselik.

Képviselőjelölteket a politikai pártokon kívül a független személyek és civil szervezetek is állíthatnak. A Tanács létszámát az ellátott jogkörök és az alrégiók teljes lefedettségére tekintettel kell meghatározni. A különleges jogállású regionális önkormányzat sajátos választási rendszerét a különleges jogállású regionális önkormányzat statútumában kell szabályozni. A különleges jogállású regionális önkormányzat Tanácsa a régió belüli választási körzeteit alakíthat ki.

A Tanács gyakorolja a különleges jogállású regionális önkormányzatnak törvény által biztosított jogalkotói és ellenőrzési hatalmat. A Tanács a különleges jogállású regionális önkormányzat jogkörébe tartozó ügyeket regionális területi hatályú rendeletekkel szabályozza. Külön kezdeményezésre érvényesíthető az a szabály, hogy az egyes nemzetiségi csoportokat érintő ügyekben a Tanács döntéseinek elfogadásához az összes képviselő többsége mellett az adott nemzetiséget képviselők szavazatainak többsége is szükséges (a kettős többség szabálya). E szabály a különleges jogállású regionális önkormányzat magyar és szlovák lakosságának nyelvi, kulturális érdekeit és jogait a kölcsönös egymásrataltsággal és az együttműködési

kényszer érvényesítésével garantálná. A Tanács adminisztratív feladatait a Tanács Hivatala látja el.

A különleges jogállású regionális önkormányzat elnöke (továbbiakban: az Elnök) a különleges jogállású regionális önkormányzatot képviselő személy. Az Elnök jogosult a Tanácsot összehívni, a különleges jogállású regionális önkormányzatot régió belüli, belföldön és külföldön képviselni. Az Elnököt általános, egyenlő, közvetlen és titkos választással választják meg, a választójog tekintetében a Tanács megválasztásának szabályai irányadók. Az Elnök megbízási ideje négy év. E választás kétfordulós, azzal, hogy az Elnök az első fordulóban az összes leadott, érvényes szavazat több mint felével megválasztható (az első forduló a Tanács képviselőinek megválasztásával egy időben történik). Az Elnököt helyettesítő személy az alelnök (továbbiakban: az Alelnök), akit a Tanács választ az Elnöktől eltérő nemzetiséghez tartozó tanácsi képviselők közül (szlovák vagy magyar).

A különleges jogállású regionális önkormányzat jogköreinek végrehajtását, a regionális területi hatályú rendeletek kezdeményezését (a Tanács felé) és a törvények kezdeményezését (a parlament felé) a különleges jogállású regionális önkormányzat végrehajtó testülete (továbbiakban: a Végrehajtó Testület) végzi. A Végrehajtó Testület élén elnök áll (továbbiakban: a Végrehajtó Testület Elnöke), akit az Elnök javaslatára a Tanács titkos szavazás útján választ meg. A Végrehajtó Testület többi tagját a Végrehajtó Testület Elnökének javaslatára a Tanács testületként választja meg. A Végrehajtó Testület személyi vonatkozásaiban a szakterületek és feladatkörök elosztásánál figyelembe kell venni a különleges jogállású regionális önkormányzat nemzetiségi arányait. A Végrehajtó Testület az egyes nemzetiségeket érintő ügyekben a döntéseit - külön kezdeményezésre - a kettős többség szabályát alkalmazva hozza. A Végrehajtó Testület a jogköreit regionális területi hatályú rendeletek és határozatok kibocsátásával gyakorolja.

A különleges jogállású regionális önkormányzat sajátos szervezeti és kompetenciabeli jellemzője, hogy az egyes nemzetiségek a kulturális, oktatási, nyelvhasználati és mediális jogköröket önállóan, párhuzamosan működő,

nemzetiségileg osztott rendszerben gyakorolják. (pl. párhuzamosan működő magyar oktatási főosztály és szlovák oktatási főosztály, párhuzamosan működő nyelvhasználati felügyeleti főosztályok, stb.). A nemzetiségileg osztott rendszeren kívüli jogkörök gyakorlása nemzetiségileg arányosított rendszerben történik (pl. a regionális területfejlesztési szervezeti struktúrában mind a vezető beosztású, mind az alsóbb szintű pozíciókat betöltő alkalmazottak nemzetiségi megoszlásának követnie kell a különleges jogállású regionális önkormányzat lakosságának nemzetiségi arányait).

C.c A különleges jogállású regionális önkormányzat jogkörei

- Jogalkotás (a statútumban meghatározott terjedelemben)
- Regionális költségvetési és adópolitika
- Területfejlesztés és területrendezés
- A különleges jogállású regionális önkormányzat tulajdonában lévő közvagyon kezelése
- Régió- és gazdaságfejlesztési ügyek
- Regionális kereskedelmi ügyek (pl. regionális kamarák)
- A különleges jogállású regionális önkormányzatot érintő nemzetközi kapcsolatok alakítása (határon átnyúló)
- Közlekedéspolitikai (teljes közúti, vasúti hálózat, regionális repterek)
- Lakhatási (lakásfejlesztési) politika és támogatás
- Természet- és tájvédelem, környezetvédelem és hulladékgazdálkodás
- Vízügyi politika
- Telekkönyvi és földügyi nyilvántartás
- Ismeretlen tulajdonosú földek kezelése
- Ipar és bányászat (ásvány- és termásvizek, kavicsbányák stb.)
- Idegenforgalom és vendéglátóipar
- Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás
- Vadászati és halászati kérdések kezelése
- Szociális politika (pl. szociális és nyugdíjas otthonok)
- Foglalkoztatáspolitikai (közmunka, munkahelyteremtés)
- Egészségügy (kórházak, mentőszolgálatok)
- Sport- és szabadidős tevékenységek
- Díjak, kitüntetések, emléknapiak stb. létrehozása, megállapítása
- A különleges jogállású regionális önkormányzat szimbólumainak kialakítása, használata
- Nyelvpolitika (a nyelvhasználati szabályok a statútumban szabályozva, keretei: a szlovák nyelv és a magyar nyelv hivatalos nyelvi státusa az egyenrangúság, a párhuzamosság és az egyenkénti komplex funkcionalitás elvei alapján), felügyelete: nemzetiségileg osztott rendszerben.
- Oktatási intézmények alapítása és fenntartása (az alapiskolai szinttől az egyetemig), nemzetiségileg osztott rendszerben
- Kulturális intézmények alapítása és fenntartása (könyvtárak, múzeumok, színházak stb.), nemzetiségileg osztott rendszerben
- Történelmi és kulturális értékek, emlékhelyek kezelése, kulturális vagyoneleltár elkészítése, részben nemzetiségileg osztott rendszerben
- A települések (községek/városok) és a földrajzi egységek (domborzat, folyók, tavak) megnevezésére vagy azok módosítására vonatkozó jogkör, nemzetiségileg osztott rendszerben
- A helyi és regionális média (elektronikus média működésének engedélyezési joga, felügyelete), nemzetiségileg osztott rendszerben
- A magyar országos kisebbségi önkormányzattal közös további jogkörök gyakorlása a nemzetiségileg osztott rendszer magyar ága által (a Tanács magyar képviselői tagjai az országos magyar kisebbségi önkormányzat közgyűlésének, illetve az országos magyar kisebbségi önkormányzattal e tekintetben a végrehajtó-operatív szervek szintjén is együtt működés van (e jogköröket lásd az országos kisebbségi önkormányzatok jogköreiről).
- A különleges jogállású regionális önkormányzat jogalkotó és végrehajtó intézményei működési rendjének kialakítása
- A regionális választások lebonyolítása
- Egyéb jogkörök (a szubszidiaritás elvének és a régió igényeinek megfelelően)
- A különleges jogállású regionális önkormányzat sajátos jogkörei közül a teljesség igénye nélkül néhány részterület külön említést érdemel.

A nemzetközi gyakorlat azt mutatja, hogy a széleskörű önkormányzati jogosítványokkal rendelkező régiók az államtól hatékonyabb, felelősségteljesebb gazdasági-pénzügyi politika megvalósítására képesek.

A különleges jogállású regionális önkormányzat jogköreit, szervezeti felépítését, egyéb közjogi viszonyait a különleges jogállású regionális önkormányzat jogállását átfogóan szabályozó, a parlament által alkotmánytörvény formájában elfogadott statútum szabályozza.

A különleges jogállású regionális önkormányzat működési feltételeinek biztosítása érdekében néhány

területen további decentralizáció végrehajtására van szükség a központi állami szintről a különleges jogállású regionális önkormányzat (esetleg a települési önkormányzatok irányába). Ezt a decentralizációt a szubszidiaritás elve és a régió gazdasági, szociális, pénzügyi, kulturális, nyelvhasználati igényei alapján kell megvalósítani. Mivel a különleges jogállású regionális önkormányzat alapvetően a jelenlegi rendszer szerinti magasabb szintű területi egységek (megyék) kibővített jogkörökkel rendelkező megfelelőjeként értelmezhető, a jelenlegi megyék jogkörei kiindulópontként szolgálnak. A fenti elvekkel összhangban a következőket indokolt a különleges jogállású regionális önkormányzat szerveinek jogkörébe sorolni:

A gazdasági kérdések esetében a cél az, hogy az állami fejlesztési politika (pl. a külföldi beruházók leteleptetése és támogatása) a különleges jogállású regionális önkormányzat vonatkozásában arányosított módon történjen, hiszen a déli régiók életképességének elemi feltétele, hogy az ott élők részére is biztosított legyen a munkahelyteremtésen keresztül a megélhetés. A különböző európai uniós források, illetve infrastrukturális, gazdaságélénkítő támogatások esetében szükséges, hogy a különleges jogállású regionális önkormányzat részére arányos/méltányos módon legyen biztosított a fejlesztési eszközök felhasználása. Lehetőleg az összes állami gazdaságélénkítő intézkedés vagy támogatás esetében meg kell jeleníteni az arányossági/méltányossági elvet.

A nyelvhasználat a nemzeti, kulturális identitás legfőbb hordozója. Alapkövetelmény a régió belüli hivatalos kétnyelvűség, amelynek részleteit a szlovák nyelv és magyar nyelv közötti egyenrangúság, párhuzamosság és egyenkénti komplex funkcionalitás elvei alapján szükséges rendezni (két regionális hivatalos nyelv). A régió belüli egyéb nemzetiségek nyelveinek (hivatalos) jogállását megfelelően kell rendezni. E nyelvi szabályokat a különleges jogállású regionális önkormányzatot lefedő területi hatállyal a státutum részeként szükséges szabályozni. A régió nyelvhasználati szabályainak felügyeletét a különleges jogállású regionális önkormányzat megfelelő szervei nemzetiségileg osztott rendszerben végzik.

A különleges jogállású regionális önkormányzat nemzetiségileg osztott szervei közül a magyar ág szervei különösen a kultúrával, oktatásügyekkel, nyelvhasználattal kapcsolatos bizonyos jogköröket a magyar országos kisebbségi önkormányzattal közösen gyakorolják (lásd az országos kisebbségi önkormányzatok jogköreinél). E közös joggyakorlás intézményes kereteit szükség szerint kell létrehozni. A különleges jogállású regionális önkormányzat Tanácsának magyar képviselői az országos magyar kisebbségi önkormányzat közgyűlésének is tagjai és az országos magyar kisebbségi önkormányzat egyik alelnökét is közülük választják.

jogállású regionális önkormányzat között az e célra kinevezett kormánybiztos közvetít. A kormánybiztos további jogkörként kezdeményezi a különleges jogállású regionális önkormányzat szervei által kibocsátott jogi normák törvényességi felügyeletét. A törvényességi felügyeletet (a hatályos törvények és e feletti szintű jogszabályok vonatkozásában) az Alkotmánybíróság végzi. Szükség szerint a parlament (Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa) és a Tanács közötti közös tanácskozó testület is létrehozható. A központi kormányzat és a különleges jogállású regionális önkormányzat között felmerült hatásköri és jogértelmezési viták esetén bármelyik fél az Alkotmánybírósághoz fordulhat.

C.d A különleges jogállású regionális önkormányzat finanszírozása

A különleges jogállású regionális önkormányzat működőképességének alapfeltétele a stabil pénzügyi alapok biztosítása. Az Európában bevett "erős régió – erős ország" megközelítésből kiindulva a különleges jogállású regionális önkormányzat hatásköreit kizárólag akkor tudja hatékonyan gyakorolni és tervezni, ha nagyfokú gazdasági, pénzügyi önállósággal rendelkezik. Ebből kifolyólag a különleges jogállású regionális önkormányzatnak önálló költségvetési és részleges adópolitikai jogalkotási jogkörrel kell rendelkeznie. A különleges jogállású regionális önkormányzat saját bevételeit a területén beszedett adó meghatározott része, a közszolgáltatási intézményeinél keletkező illetékek, a meghatározott összegű

állami transzferek (az átadott kompetenciáknak megfelelően), illetve a saját hatáskörben megállapított regionális adók képezik. A különleges jogállású regionális önkormányzat további saját bevételei a saját vagyonának kezeléséből, vállalkozói tevékenységéből, illetve az adományokból és pályázatokból származó források. Az előbbieken kívül a különleges jogállású regionális önkormányzat magyar ágának a magyar országos önkormányzattal közösen gyakorolt jogkörei után az állami (központi) költségvetés főösszegéből kiinduló, százalékosan kifejezett, törvényben rögzített nagyságú állami támogatást kap (pl. a pályázati úton szétosztásra kerülő támogatási célú juttatás céljaira).

A gazdálkodás alapját a kiadási oldal tekintetében a különleges jogállású regionális önkormányzat jogállásából fakadó, önálló tervezésű költségvetés képezi.

C.e A különleges jogállású regionális önkormányzat létrehozatala és bővítése

A különleges jogállású regionális önkormányzat területileg a részét képező települések kataszteri területeinek összességére terjed ki. A szlovák parlament által meghatározott időszakban a települések a települési önkormányzat döntésével vagy a települési önkormányzat által kiírt, megtartott helyi referendumok eredményeként egyenként csatlakozhatnak a különleges jogállású regionális önkormányzathoz, amennyiben az adott településen a legutóbbi népszámlálás

szerint a magyar nemzetiségű személyek aránya a nemzetiséget megvallott helyi lakosokon belül meghaladja az 50 %-ot (főszabály). A létrejött különleges jogállású regionális önkormányzat területével határos, a legalább 20%-ot meghaladó, de az 50 %-os kisebbségi lakossági arányt nem elérő települések legkorábban a különleges jogállású regionális önkormányzat létrejöttét követő harmadik évben csatlakozhatnak a Tanács többségi jóváhagyásával. A különleges jogállású regionális önkormányzathoz való csatlakozásra négyévenként van lehetőség, mindig a Tanács képviselőinek soron következő megválasztását egy évvel megelőzően. Az 20 %-os arányt már sem a települések számára ugyanakkor van lehetőség a különleges jogállású regionális önkormányzattól való leválásra. Főszabálytól való eltérésként, az olyan települések, amelyek kizárólag olyan településekkel határosak, amelyek már részei a különleges jogállású regionális önkormányzatnak, a különleges jogállású regionális önkormányzat részeivé válnak.

A különleges jogállású regionális önkormányzat akkor jön létre, ha a települések csatlakozásával adottak azok a minimális területi vonatkozások, amelyek a különleges jogállású regionális önkormányzat jogköreinek gyakorlásához szükségesek. Az enklávék csatlakozásának kérdéséről külön eljárás keretében kell döntenet. A 2011-es népszámlálás szerint azon településeken, ahol a magyarság aránya meghaladja az 50 %-ot, az összlakosság száma 495 312 fő, ebből a magyarok száma 344 529 (69,56 %), a szlovákok száma 114 512 (23,12 %), a romák száma 11 838.

D. Összegzés

A szlovákiai magyarok személyi elvű önkormányzása, illetve a dél-szlovákiai régió területi elvű önkormányzása az egyetlen valós esélyét jelenti a szlovákiai magyar közösség hosszú távú megmaradásának és a régió gazdasági fejlődésének. A szlovákiai magyarok vonatkozásában egy sajátos önkormányzati struktúra jönne létre. Ennek elemei egyrészt a kisebbségi önkormányzatok keretei között megvalósuló tisztán személyi elvű önkormányzás, másrészt a különleges jogállású

regionális önkormányzatot belül a területi elvre és a személyi elvre vegyesen épülő önkormányzás.

A különleges jogállású regionális önkormányzat nem tekinthető a szlovákiai magyar közösség "kizárólagos", etnikai önkormányzásának. A régió lakossága az általános polgári jogok tekintetében nemzetiségi, nyelvi hovatartozásától függetlenül egyenlő pozícióban van. A régió belül a szlovák és a magyar nemzetiségek vonatkozásában az egyenlő pozíciókat a régió kulturális, oktatási, mediális, nyelvi hatásköreinek és intézményeinek nemzetiségileg osztott, párhuzamos rendszerű gyakorlása, működtetése garantálja (a többi nemzetiség számára nyújtott megfelelő jogi garanciák mellett). A különleges jogállású regionális önkormányzat többi hatásköreinek gyakorlásánál az egyenlő pozíciók biztosítékát a személyzeti politikában érvényesülő nemzetiségileg arányosító rendszer, illetve a különleges jogállású regionális önkormányzat Tanácsának és Végrehajtó Testületének az a sajátossága jelenti, amely szerint e szervezetben az egyes nemzetiségeket érintő ügyekben a döntések elfogadásához az összes döntéshozó többségén kívül az adott nemzetiséghez tartozó döntéshozók többsége is szükséges (a kettős többség szabálya).

A különleges jogállású regionális önkormányzat pénzügyi, költségvetési önállóságának, gazdasági, területfejlesztési hatásköreinek, területi és közigazgatási jellemzőinek meghatározásánál alapvetően a jelenlegi megyei önkormányzatok szolgálnak alapul. E jogkörök további fontos kulcsterületekkel való kiegészítése garantálja, hogy a régió immár ne legyen "áldozata" a mindenkori kormányok évtizedes alulfejlesztési politikájának. A cél az, hogy a régió a valódi igényeinek megfelelően és valódi potenciáljának kihasználásával képes legyen a helyi lakosság életkörülményeinek, gazdasági és szociális helyzetének érzékelhető javítására.

Összességében elmondható, hogy a különleges jogállású regionális önkormányzat megvalósulásával a régióban élő polgárok gazdasági, szociális, pénzügyi érdekei találkoznak a régióban élő magyarok egyenjogúsítási törekvéseivel. A régió minden lakójának lehetősége nyílik arra, hogy saját nyelvi-kulturális, etnikai, nemzeti identitását megőrizve, illetve mások ugyanerre

vonatkozó jogát messzemenően tiszteletben tartva, természetes régiójában maradván, saját anyagi sikerei kovácsaként, ugyanakkor az állammal szembeni kötelességeit teljesítve gyarapítsa a régiót és az országot.

A szlovákiai magyarok önkormányzásának fent vázolt koncepciója az európai (nyelvi-kulturális, nemzeti) kisebbségek és a régiók önkormányzásának legjobb gyakorlataira épül, amelyek képesek voltak tartósan csökkenteni a nemzetiségi és a regionális gazdasági feszültségeket. E kiválóan működő európai modellek Szlovákiának nemcsak a konkrét intézményi, jogi és működési részleteiket illetően szolgálnak jó példaként, hanem általában a (nyelvi-kulturális, nemzeti) kisebbségekkel és a régiókkal szembeni nyitottság, bizalom és partneri hozzáállás tekintetében is. E téren általános hozzáállásbeli változásra és konkrét jogi, első lépésben törvényi változásokra van szükség Szlovákiában.

A különleges jogállású regionális önkormányzat létrehozása összhangban van az Alkotmány rendelkezéseivel ("magasabb szintű területi egység", 64.a cikkely), illetve nincs ellentétben a Szlovákia területi egységét és a más nemzetiségű lakosság diszkriminációját tiltó rendelkezéseivel (3. cikkely (1) bekezdés, 34. cikkely (3) bekezdés).

A fenti, sajátos önkormányzati rendszer megvalósításának alapfeltétele, hogy mind a szlovákiai magyarok, mind a régióban élő más nemzetiségek (közösségek) tagjai tisztában legyenek a jelentős, de szükséges változtatások pozitív hatásaival. E tekintetben széleskörű társadalmi és politikai egyeztetésekre van szükség.

Önkormányzási törekvéseinkről való párbeszéd során a Magyar Közösség Pártja a szlovákiai magyar közösség és a dél-szlovákiai régió lakosságának támogatása mellett számít a szlovák társadalom és politikai tényezők nyitottságára, észérvekre építő hozzáállására, illetve a nemzetközi szervezetek, az európai nemzeti kisebbségek képviselőinek, valamint az összmagyarság támogatására.

Kidolgozta: Öry Péter, az MKP önkormányzati alelnöke és szerzői kollektíva
(Rövidített változat)

**A Tt. 90/2008. sz. törvénye
az Európai Területi Együttműködési
Csoportosulásról**

(magyar megnevezése: európai területi társulás)

**és a Tt. 540/2001. sz.,
az állami statisztikáról szóló
többször módosított törvényének
módosításáról**

Kelt 2008. február 15-én

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa az alábbi törvényt hozta meg:

I. cikkely Bevezető rendelkezések

1. §

A jelen törvény szabályozza a Szlovák Köztársaság területén székhellyel bíró az európai területi együttműködési társulások (a továbbiakban csak „társulás”) alapítását, létrejöttét, jogállását, gazdálkodását, megszüntetését és megszűnését, valamint a tevékenységük felett gyakorolt felügyeletet a külön jogszabályi rendelkezésekkel összhangban.1)

A társulás megnevezése

2. §

A társulás neve alatt azt a nevet értjük, amelyen a csoportosulás bejegyzésre került az Európai Területi Együttműködési Társulások (Európai Területi Társulások) Nyilvántartójába (a továbbiakban csak „nyilvántartó”). A társulás nevének tartalmaznia kell az „európai területi társulás” megjelölést vagy az „e. t. t.” rövidítést, és különböznie kell a többi, már létező társulás vagy már megszűnt társulás megnevezésétől. Ezt a megnevezést nevükben vagy üzleti elnevezésükben más személyek nem használhatják.

Társulási tagság

3. §

(1) A társulás tagjai közt legalább egy szlovák jogalanynak és egy külföldi jogalanynak kell szerepelnie1a).

(2) Szlovák jogalany, aki jogosult a társulás tagságára

- a) a Szlovák Köztársaság,
- b) a nagyobb területi egység (önkormányzati kerület),
- c) a község,
- d) a külön jogszabály 2) szerinti jogi személy, mely a Szlovák Köztársaság területén székhellyel rendelkezik,
- e) a jogi személyek társulása, melynek tagjai az a) – d) pontokban felsorolt jogalanyok.

(3) A Szlovák Köztársaság társulás tagjává csak a Szlovák Köztársaság Kormányának (a továbbiakban csak „kor-

mány”) előzetes jóváhagyását követően válhat. A jóváhagyási javaslatot a kormánynak az a központi államigazgatási hatóság terjeszti elő, amelynek jogkörébe tartozik az együttműködés azon fajtája, amelynek céljára a társulást létrehozták vagy létre kívánják hozni. A kormány a jóváhagyást kimondó határozatában meghatározza, hogy melyik minisztérium fogja a Szlovák Köztársaság képviselőtét a tagsági jogok és köteleességek gyakorlása során ellátni.

(4) A 2. bekezdés b) és c) pontja szerinti jogalanyok a társulásnak az érintett képviselőtestület előzetes jóváhagyását követően válhatnak tagjává.3)

(5) Külföldi jogalany a Szlovák Köztársaság területén akkor válhat a társulás tagjává, ha teljesíti a társulási tagság feltételeit azon állam jogrendje szerint, amelynek területén található vagy a székhelye van, és megszerezte ennek az államnak a jóváhagyását a társulási tagsági viszonyhoz

Nyilvántartó hatóság

4. §

(1) A nyilvántartó hatóság a Szlovák Köztársaság Kormányhivatala (a továbbiakban csak „nyilvántartó hatóság”).

(2) A nyilvántartó hatóság

- a) vezeti a nyilvántartást és annak fenntartója külön jogszabályi rendelkezés szerint,4)
- b) fogadja a bejelentéseket és jóváhagyja a szlovák jogalanyok részvételét az Európai Unió területén (a továbbiakban csak „tagállamban”) alapított társulásokban külön jogszabály szerint,4a)
- c) jóváhagyja az egyezményt4b) és annak mindenegyes változását külön jogszabály szerint,4c)
- d) dönt a társulás nyilvántartásba vételéről, a nyilvántartásban szereplő

adatok változásainak bejegyzéséről és a társulás nyilvántartásból történő törléséről,

- e) fogadja a szlovák jogalanyok bejelentéseit a regisztrációjukról vagy a más tagállam területén alapított társulás egyezményének és alapszabályzatának nyilvánosságra hozataláról,
- f) felügyeli, hogy a társulás teljesíti-e a célt, melynek érdekében megalapították,
- g) külön jogszabályi előírások szerint hoz döntést,5)
- h) bírságokat ró ki a jelen törvény szerint.

(3) A nyilvántartó hatóság kiértékeli az évről-évre jelentések tartalmát és hiányosságok felmerülése esetén figyelmezteti a társulás szerveit, jóvátételt kér tőlük, valamint az általános érvényű rendeletekben lefektetett köteleességek teljesítését is. Ha a jóvátételre nem kerül sor vagy az első mondat szerinti köteleességek nem teljesülnek, a nyilvántartó hatóság bíróságon indítványt nyújthat be a társulás felszámolására.

(4) A nyilvántartó hatóság együttműködik más tagállam ellenőrző szerveivel a társulás azon tevékenységének ellenőrzése során, amelyet e tagállam területén fejt ki.

(5) A nyilvántartás nyilvános jegyzék. A nyilvántartó hatóság írásbeli kérvény alapján kivonat ad ki a nyilvántartóból irat formájában. A kivonat tartalmazza a nyilvántartóban a kiállítás napján szereplő bejegyzett adatokat.

(6) A nyilvántartóba államnyelven5a) az alábbi adatokat vezetik be:

- a) a társulás neve és székhelye,
- b) statisztikai számjele (nyilvántartási száma),
- c) a társulás létrejöttének időpontja,
- d) a társulás működésének időtartama,
- e) a társulás célkitűzése és feladata,

- f) tevékenységi kör a 26. § 1. bek. értelmében,
- g) a társulásban részt vevő összes tag neve, székhelye, és azon állam neve, melyben a tag található, vagy ahol a székhelye van,
- h) az egyes tagok betéteinek összege és befizetésének mértéke,
- i) az igazgató családi és utóneve, lakóhelye,
- j) a társulás felszámolásának kezdete és a felszámolás befejezésének időpontja,
- k) a társulás megszűnésének időpontja,
- l) a társulás megszűnésének oka.

(7) A nyilvántartó hatóság a nyilvántartóba átvezeti és nyilvánosságra hozza a társulás egyezményét és alapszabályát, valamint ezeknek a változásait. A társulási egyezményt és alapszabályt a társulás minden tagja aláírja; az aláírások valóságát hivatalosan hitelesíteni kell. A nyilvántartóban a társulási egyezmény és alapszabály eredeti példányát vagy hivatalosan hitelesített másolatát helyezik el.

Jóváhagyási eljárás és az egyezmény elfogadása

4.a §

(1) A szlovák jogalany tagállam területén létrehozott társulásban való részvételének engedélyezési javaslatát és az egyezmény-tervezet jóváhagyási javaslatát, illetve az egyezmény módosításának jóváhagyási javaslatát a szlovák jogalany nyújtja be a 3. § 2. bek. szerint a nyilvántartó hatóságnak.

(2) A szlovák jogalany tagállam területén létrehozott társulásban való részvétel engedélyezési javaslatához és az egyezmény-tervezet jóváhagyási javaslatához csatolni kell

- a) a tervezett egyezmény hivatalosan hitelesített másolatát,
- b) a tervezett alapszabályzat hivatalosan hitelesített másolatát, valamint
- c) a 3. § 3. bek. vagy 4. bek. szerinti jóváhagyást.

(3) Az egyezmény módosításának jóváhagyási javaslatához csatolni kell

- a) az egyezményt az érintett módosítással együtt és
- b) az alapszabályt az érintett módosítással együtt.

(4) A szlovák jogalany tagállam területén létrehozott társulásban való rész-

vétele engedélyezési javaslatának és az egyezmény-tervezet jóváhagyási javaslatának, illetve az egyezmény módosításának jóváhagyási eljárására a közgazdasági eljárás általános jogszabályai vonatkoznak^{5b)}, amennyiben külön jogszabály¹⁾ vagy a jelen törvény másként nem rendelkezik.

(5) Az 1. bekezdés szerinti javaslatról meghozott döntés ellen jogorvoslati eszközzel élni nem lehet, ez a döntés bírósággal vizsgálatható felül.^{5c)}

5. §

(1) A tagság a társulásban létrejön

- a) a társulás megalakulásával egyidejűleg, ha olyan jogalanyokról van szó, amelyek a társulást megalapították (a továbbiakban csak „alapítók”), vagy
- b) a társulás fennállása idején a társulás tagjának nyilvántartásba történő bejegyzésével.

(2) A nyilvántartó hatóság a társulás javaslatára bejegyzési az 1. bekezdés b) pontja szerint a nyilvántartóba azt az új tagot, amely megfelel a tagsági követelményeknek a jelen törvény és külön jogszabályi rendelkezések szerint.¹⁾

(3) A társulási tagság megszűnik

- a) a társulás megszűnésével,
- b) a társulás tagjának megszűnésével vagy
- c) a társulás tagjának nyilvántartásból való törölésével.

(4) A nyilvántartó hatóság a társulás indítványára törli a nyilvántartóból a tagot, ha

- a) a közgyűlés (16. §) dönt a kizárásáról,
- b) a társulás tagja megszűnik, vagy
- c) a társulás tagja kérte tagsági viszonya megszüntetését a társulásban.

Társulás alapítása és létrejötte

6. §

A társulás a nyilvántartásba történő bejegyzés napján jön létre. A társulás létrejöttét megelőzi annak megalapítása.⁶⁾

7. §

(1) A társulás bejegyzési indítványát az alapítók vagy az általuk megválasztott képviselő nyújtja be a nyilvántartó ha-

tóságnak. A megválasztott képviselő jogosultságait az alapítók általi felhatalmazás határozza meg.

(2) A társulás 1. bekezdés szerinti nyilvántartásba történő bejegyzési indítványához csatolni kell

- a) az egyezményt,
- b) az alapszabályt,
- c) az alapító tagok részvételének külön jogszabály által kiadott jóváhagyását,^{4a)}
- d) a szakértői véleményt, mely bizonyítja, hogy az apport (nem pénzbeli bevétel) értéke megfelel a társulás vagyonaéhoz való hozzájárulásban vállalt kötelezéseknek, amennyiben az alapító nem pénzbeli hozzájárulással élt,
- e) az okiratot, mely bizonyítja az egyes alapító tagok betétei befizetésének mértékét,
- f) az okiratot, mely bizonyítja az igazgatói tisztség létrejöttét,
- g) az okiratot, mely bizonyítja az igazgató feddhetetlenségét a 35. § 3. bek. értelmében,
- h) a megválasztott képviselő felhatalmazását, ha a társulás nyilvántartói bejegyzési javaslatát választott képviselő nyújtja be.

8. §

(1) A nyilvántartó hatóság határozatot ad ki a társulás nyilvántartásba történő bejegyzéséről és a társaság nyilvántartásba vételi indítványának kézbesítését követően legkésőbb 30 napon belül végrehajtja a bejegyzést a nyilvántartóba, amennyiben

- a) a nyilvántartásba vételi indítvány megfelel a 7. § szerinti feltételeknek,
- b) az egyezmény és az alapszabály összhangban áll a jelen törvénnyel és a külön előírásokkal,¹⁾
- c) a jelen törvénynek és a külön jogszabályoknak megfelelő társulásról van szó,¹⁾
- d) az alapítók megkapták a hozzájárulást a társulásban való részvételhez a jelen törvény és külön előírások értelmében¹⁾.

(2) A nyilvántartóba felesleges halogatas nélkül bejegyzésre kerül minden, a 4. § 6. bek. szerinti adat változása. A társulás köteles legkésőbb 30 napon belül adatváltozási indítványt benyújtani a nyilvántartónak azon naptól számítva, amikor a bejegyzett adatokban jogkövetkezményekkel járó tények változtak. A nyilvántartóba bejegyzett adatok vál-

tozása bejegyzési indítványához csatolni kell az okiratot, mely a bejegyzést, a változtatást vagy a bejegyzett adat megszünetését alátámasztja.

(3) A nyilvántartó hatóság azonosító számot rendel a társulás mellé a társulás nyilvántartásba történő bejegyzését kimondó határozatában.

(4) A nyilvántartóba a társulást azzal az időponttal jegyzik be, amelyet a társulás bejegyzési indítványában meghatároztak. Ha a határozatot a társulás nyilvántartóba történő bejegyzéséről később adják ki vagy ha a társulás bejegyzési indítványa nem tartalmazza az időpontot, amikor a bejegyzésnek meg kellett volna történnie, az ezen határozat kiadásának időpontjában történik meg a társulás bejegyzése.

(5) Az adatokat a társulás nevééről, azonosító számáról, annak tagjairól és székhelyéről, valamint az ezen adatok változásait a nyilvántartó hatóság a nyilvántartói bejegyzés jogerőre lépését követő tíz munkanapon belül megküldi a Szlovák Köztársaság Statisztikai hivatalának.

9. §

A nyilvántartó hatóság legkésőbb a társulás bejegyzési indítványának kézbesítésétől számított 30 napon belül elutasítja a társulás bejegyzési indítványát, ha a 8. § 1. bek. szerinti feltételek nem teljesültek.

10. §

(1) A társulás létrejöttéig a társulás létrejöttével kapcsolatos ügyekben az alapítók közösen járnak el, vagy az általuk megválasztott képviselő jár el.

(2) A kötelezettségek, melyeket a társulás nevében az alapítók vállaltak vagy az általuk megválasztott képviselő vállalt a társulás létrejöttének napjáig, az alapítókat együttesen és oszthatatlanul kötelezik.

(3) A 2. bekezdés szerint vállalt kötelezettségek a társulásra a létrejöttének napján szállnak át, amennyiben azokat a közgyűlésük három hónapon belül el nem utasítja.

A társulás megszüntetése

11. §

A társulás megszűnik

a) a közgyűlés társulás megszűnését kimondó határozatában megjelölt napon, egyébként azon a napon, amikor ezt a határozatot elfogadták,

b) a társulás megszűnését kimondó bírósági döntésben megjelölt napon, egyébként azon a napon, amikor ez a döntés jogerőre emelkedett,

c) a csődeljárás vagyonihiány miatti leállításának, a csődeljárás vagyonihiány miatti megszüntetésének időpontjában, vagy a csődeljárás megszüntetésének időpontjában a jövedelem végfelosztásának teljesülését követően,

d) az időtartam leteltével, melyre a társulást alapították.

12. §

(1) A bíróság a nyilvántartó hatóság, állami szerv vagy azon személy indítványára, aki bizonyítottan jogosultságot érvényesít, a társulás megszüntetéséről és felszámolásáról dönt, ha

a) a társulás egy évnél hosszabb időn át nem teljesíti küldetését, mely érdekében létrehozták,

b) a társulás kiadásai és költségei aránytalanul nagyok azon célok teljesítésének mértékéhez képest, melyekre megalapították,

c) a társulás a tevékenységéből befolyó jövedelmeket és a rá bízott vagyont a jelen törvénybe vagy külön jogszabályba ütköző módon használja fel,¹⁾

d) a társulás már nem teljesíti a 8. § 1. bek. b) vagy c) pontja szerinti vagy a külön jogszabályi feltételeket.^{6a)}

(2) Ha a társulást az 1. bek. b) pontja értelmében szüntették meg, tagjai leg hamarabb egy évvel azt követően, hogy megszüntetett társulás kötelezettségeit rendezték, másik társulást alapíthatnak vagy egy már létező társulás tagjává válhatnak

(3) A bíróság a nyilvántartó hatóság, állami szerv vagy azon személy indítványára, aki bizonyítottan jogosultságot érvényesít, a társulás megszüntetéséről és felszámolásáról dönt, ha

a) az eltelt 12 hónap során nem ülésezett a társulás közgyűlése,

b) ha a megbízási idő lejártát követő 6 hónap során nem került sor a társulás új szerveinek a megválasztására a 15. § b) vagy c) pontja szerint.

(4) A bíróság, mielőtt dönt a társulás megszüntetésének indítványáról, határidőt szabhat meg azon állapot jóvátetele érdekében, mely miatt a társulás megszüntetésének javaslata megszületett.

(5) A bíróság a határozat jogerőre emelkedésétől számított tíz munkanapon belül megküldi a társulás megszüntető határozatát a nyilvántartó hatóságnak.

A társulás megszűnése

14. §

(1) A társulás a nyilvántartóból való törlése napján szűnik meg. Megszűnését végelszámolási eljárás előzi meg.

(2) A végelszámolás maradékvagyonát a társulás tagjai közt szétosztják az általuk befizetett apport és pénzbetét arányában.

(3) A felszámolóbiztos jutalmát az határozza meg, aki a felszámolóbiztos kinevezte.

(4) A felszámolás költségeit a társulás vagyonából fedezik.

(5) Ha a jelen törvény 28. §-ának 4. bek. másként nem rendelkezik, a felszámolási eljárás során arányos mértékben a Kereskedelmi Törvénykönyv 70 – 75. a §-ainak rendelkezéseit alkalmazzák.

A társulás szervei

15. §

A társulás szervei

a) a közgyűlés,

b) az igazgató,

c) az ellenőrző szerv,

d) az egyéb, az egyezményben és alapszabályban lefektetett szervek.

A közgyűlés

16. §

(1) A közgyűlés a társulás legmagasabb szintű szerve. A közgyűlést a társulás összes tagja alkotja. A közgyűlés első sorban

a) jóváhagyja a társulás költségvetését,

b) jóváhagyja a zárszámadást és az évzáró jelentést,

c) dönt a nyereség felhasználásáról vagy a veszteség kiegyenlítésének módjáról legkésőbb a következő gazda-

sági (könyvelési) időszak végéig,
d) dönt a társulás megszüntetéséről,
e) dönt a nyilvántartásba vett adatok változási javaslatairól,
f) megválasztja és visszahívja az igazgatót és dönt a fizetéséről,
g) megválasztja és visszahívja a felügyelő tanács tagjait vagy az ellenőrt,
h) jóváhagyja és leváltja a könyvvizsgálót,
i) kinevezi és visszahívja a felszámolóbiztost,
j) jóváhagyja a társulás ingatlanvagyonának átruházását,
k) dönt az alapszabály módosításairól, kivéve azon rendelkezéseket, amelyeket a társulás tagjai az egyezményben kizárólagosként rögzítettek.

(2) A közgyűlés dönt más tényállásokról is olyan terjedelemben és feltételek mellett, amilyeneket az egyezmény és az alapszabály meghatároz.

17. §

(1) A közgyűlés tagjai sorából megválasztja a közgyűlés elnökét és a közgyűlés alelnökét, aki a közgyűlés elnökét távollétében helyettesíti. A megbízási időszak négyéves, amennyiben az egyezmény vagy az alapszabály másként nem rendelkezik.

(2) A közgyűlés elnöke előkészíti, összehívja és irányítja a közgyűlés ülését, amennyiben a jelen törvény 20. §-ának 6. bekezdése másként nem rendelkezik.

(3) A közgyűlés szükség szerint ülésezik, azonban évente legalább egyszer.

(4) A közgyűlés érvényes döntéséhez az összes tag minősített többségének egyetértése szükséges, amennyiben külön jogszabály¹⁾, az egyezmény vagy az alapszabály másként nem rendelkezik.

Az igazgató 18. §

(1) Az igazgató a társulás statutaris szerve, aki irányítja a társulás tevékenységét és eljár annak nevében. Dönt a társulás minden ügyében, amennyiben a jelen törvény, külön jogszabály¹⁾, az egyezmény vagy az alapszabály nem tartja fenn más szervek kizárólagos döntési jogát

(2) Az igazgató köteles a jogkörébe tartozó tevékenységet szakértői gondossággal és a társulás, valamint az összes tag érdekeivel összhangban végezni. Elsősorban köteles beszerezni és döntései során szem előtt tartani minden elérhető, a döntés tárgyát érintő információt, és tevékenysége során nem juttathatja érvényre saját érdekeit, egyes tagok érdekeit vagy harmadik személyek érdekeit a társulás érdekeivel szemben.

(3) Közgyűlési döntés, egyezmény vagy alapszabály korlátozhatja az igazgató jogát a társulás nevében történő cselekvésben.

(4) Az igazgatót a közgyűlés választja meg és hívja vissza. Az igazgató megválasztásának és visszahívásának részleteit az alapszabály szabályozza.

(5) Az igazgató megbízási ideje négyéves és a megválasztásával kezd el telni, amennyiben az egyezmény vagy az alapszabály másként nem rendelkezik.

(6) Az igazgató részt vesz a közgyűlés ülésein.

(7) Igazgatónak jogilag teljeskörűen cselekvőképes és feddhetetlen természetes személy választható meg. A feddhetetlenséget a 35. § 3. bek. szerint kell igazolni.

19. §

(1) Az igazgató tisztsége megszűnik
a) a leváltásával,
b) a megbízási időszak leteltével,
c) a tisztségről való lemondással,
d) azon a napon, amelytől az igazgató nem teljesíti a 18. § 7. bekezdése szerinti feltételeket, vagy a társulás megbízási időszak letelte előtti megszűnésével,
e) a halálával vagy holtá nyilvánításával,
f) az egyezményben vagy az alapszabályban taglalt okokból.

(2) Az igazgató a közgyűlés elnökének benyújtott írásos értesítéssel mondhat le tisztségéről. Ez esetben az igazgató tisztség ellátása azon a napon szűnik meg, amely a közgyűlés elnökének kézbesített írásos értesítés átvételi napját követi, amennyiben az egyezmény vagy az alapszabály másként nem rendelkezik.

(3) A közgyűlés visszahívja az igazgatót,
a) ha a külön jogszabály¹⁾ rendelkezéseivel, a jelen törvénnyel, az egyezményvel vagy alapszabállyal ellentétesen cselekszik,
b) ha tisztségét több mint hat egymást követő hónapon keresztül nem látja el,
c) ha a 23. §-ban taglalt tevékenységet végez,
d) az egyezményben vagy alapszabályban taglalt okokból.

(4) A közgyűlés visszahívhatja az igazgatót,
a) ha orvosi felülvizsgálati szakvélemény szerint nem képes ellátni a tisztségét több mint hat egymást követő hónapon keresztül,
b) ha azt a felügyelő tanács vagy az ellenőr, illetve a társulás tagja javasolja,
c) az egyezményben vagy alapszabályban taglalt okokból.

Ellenőrző szerv 20. §

(1) A felügyelő tanács vagy az ellenőr a társulás ellenőrző szerve, amely felülyeli a társulás tevékenységét.

(2) Felügyelő tanácsot kell létrehozni, ha a társulás vagyonának értéke meghaladja a 100 000 eurót vagy ha vagyonának része a 28. § szerinti elsőbbségi vagyon. A többi esetben a felügyelő tanács létrehozható, ha az egyezmény vagy az alapszabály így rendelkezik.

(3) Ha nem alakul meg felügyelő tanács, a jogköreit az ellenőr látja el.

(4) Az ellenőrző szerv jogosult betekinteni a társulás tevékenységére vonatkozó minden iratba és feljegyzésbe, és ellenőrizheti, hogy a társulás az általános érvényű jogszabályokkal, az egyezményvel és az alapszabályával összhangban fejti-e ki tevékenységét.

(5) Az ellenőrző szerv elsősorban
a) felülvizsgálja a könyvelési zárást és az évről évre jelentést, és véleményét a közgyűlés elé terjeszti,
b) ellenőrzi a könyvelés vezetését és más okiratokat,
c) felhívja a közgyűlés figyelmét a feltárt hiányosságokra és javaslatot tesz ezek kiküszöbölésére.

(6) Az ellenőrző szerv jogosult főleg
a) a társulás közgyűlésének rendkívüli

összehívására, ha azt a társulás érdeke megköveteli,
 b) javaslatot tenni a közgyűlésnek az igazgató visszahívására,
 c) részt venni a közgyűlés ülésén; felügyelő tanács esetén ezzel a jogosultsággal minden tag rendelkezik,
 d) felhívni a közgyűlés figyelmét az általános érvényű jogszabályokat, az egyezményt vagy az alapszabályt érintő feltárt jogsértésekre.

(7) A felügyelő tanács szükség szerint ülésezik, azonban legalább évente egyszer.

21. §

(1) A felügyelő tanácsnak három tagja van, ha az egyezmény vagy az alapszabály nem határoz meg több tagot. Ellenőr vagy a felügyelő tanács a tagja csak természetes személy lehet, aki teljeskörű jogi cselekvőképességgel bír, felsőfokú mesterszintű jogi végzettsége vagy felsőfokú mesterszintű közgazdasági végzettsége van és legalább ötéves gyakorlatot szerzett pénzügyi ellenőrzés és belső könyvvizsgálat szakterületen, valamint feddhetetlen. A feddhetlenséget a 35. § 5. bek. szerint kell igazolni. A felügyelő tanács tagja vagy ellenőr nem lehet az igazgató. A képzettségi követelmény és gyakorlat követelménye alól felmentést a felügyelő tanács tagjainak vagy az ellenőrnek a közgyűlés engedélyezhet.

(2) A felügyelő tanács tagjait vagy az ellenőrt a közgyűlés választja meg és hívja vissza. A felügyelő tanács tagja

és az ellenőr megválasztásának és visszahívásának részleteit az egyezmény vagy az alapszabály szabályozza.

(3) A felügyelő tanács tagjának vagy az ellenőrnek a megbízási időszaka hatéves, amennyiben az egyezmény vagy az alapszabály másként nem rendelkezik.

(4) A felügyelőtanács tagja és az ellenőri tisztség tiszteletbeli és képviselő útján nem tölthető be. A felügyelő tanács tagjainak vagy az ellenőrnek a tisztsége ellátásával kapcsolatos, bizonylatolt kiadásai terjedelmében költségtérítés jár külön jogszabályi rendelkezések értelmében.⁹⁾

22. §

(1) A felügyelőtanács tagja vagy az ellenőri tisztség megszűnik

- a leváltással,
- a megbízási időszak leteltével, vagy a társulás megbízási időszak letelte előtti megszűnésével,
- a tisztségről való lemondással,
- azon a napon, amelytől nem teljesíti a 21. § 1. bekezdése szerinti feltételeket,
- a halállal vagy holtta nyilvánítással,
- az egyezményben vagy az alapszabályban taglalt okokból.

(2) A felügyelő tanács tagja vagy az ellenőr a közgyűlés elnökének benyújtott írásos értesítéssel mondhat le tisztségéről. Ez esetben a felügyelőtanács tagja vagy az ellenőri tisztség ellátása azon a napon szűnik meg, amely a köz-

gyűlés elnökének kézbesített írásos értesítés átvételi napját követi, amennyiben az egyezmény vagy az alapszabály másként nem rendelkezik.

(3) A közgyűlés visszahívja a felügyelő tanács tagját vagy az ellenőrt,

- ha a külön jogszabály¹⁾ rendelkezéseivel, a jelen törvénnyel, az egyezménnyel vagy alapszabállyal ellentétesen cselekszik,
- ha tisztségét több mint hat egymást követő hónapon keresztül nem látja el,
- ha a 23. §-ban taglalt tevékenységet végez,
- az egyezményben vagy alapszabályban taglalt okokból.

(4) A közgyűlés visszahívhatja a felügyelő tanács tagját vagy az ellenőrt,

- ha orvosi felülvizsgálati szakvélemény szerint nem képes ellátni a tisztségét több mint hat egymást követő hónapon keresztül,
- ha azt a felügyelő tanács vagy a társulás tagja javasolja,
- az egyezményben vagy alapszabályban taglalt okokból.

Versenytilalmak (összeférhetetlenség)

23. §

A közgyűlés tagjának, az igazgatónak és a felügyelő tanács tagjának vagy az ellenőrnek tilos

- a saját nevében vagy a saját számlájára olyan üzletet kötni, mely összefügg a társulás tevékenységével,
- a társulás üzleti tevékenységét közvetíteni más személyeknek.

Jegyzőkönyv a társulás szerveinek üléséről

24. §

A társulás szerveinek üléseiről jegyzőkönyv készül, melyet a társulás az alapszabályban meghatározott ideig megőrizz, és amely időszak nem lehet négy évnél rövidebb.

A társulás vagyona

25. §

(1) A társulás vagyonát képezi elsősorban

- az alapítók és a csatlakozó tagok betétei,
- a tagok pénzbetéte,

- c) a saját tevékenységből származó bevételek,
- d) a vállalkozásból származó nyereség,
- e) az örökség,
- f) a természetes és jogi személyek ajándékai.

(2) Központi államigazgatási szerv állami vagyont a társulásba csak a kormány jóváhagyása alapján apportálhat. A község és a nagyobb területi egység a társulásba vagyont a külön jogszabályi rendelkezésekkel összhangban apportálhat.9a)

(3) A társulás tulajdonába átvezetett vagyon tulajdonjogával együtt az ezen vagyonhoz kötődő jogok és kötelezettségek is a társulásra szállnak át.

(4) A társulás tagja a társulás létrejöttét követően írásos jegyzőkönyvet készít a társulással a bevitt vagyon átadásáról. A jegyzőkönyv tartalmazza az átadott vagyon pontos meghatározását és értékét, nem pénzügyi betét esetén az értéket igazságügyi szakértői vélemény állapítja meg. A jegyzőkönyvet a társulás tagjának statutáris képviselője és a társulás statutáris képviselője írja alá.

26. §

(1) A társulás vállalkozhat, ha ezen tevékenységével vagyonának jobb kihasználását éri el, és nem veszélyezteti azt a célt, amely érdekében a társulást megalapították.

(2) A társulás nem vehet részt más jogalanyok vállalkozásában és nem köthet csendestársi szerződést.

27. §

(1) A társulás vagyona csak az egyezményben vagy az alapszabályban meghatározott feltételekkel összhangban és a társulás kiadásainak, valamint költségeinek fedezésére használható. A társulás kiadásainak és költségeinek nagyságát a közgyűlés határozza meg évente a költségvetésben, a társulás tevékenysége biztosításához feltétlenül szükséges mértékben.

(2) Ha természetes személy vagy jogi személy ajándékot ad a társulásnak konkrét cél érdekében, a társulás más célra azt csak az ajándékozó személy előzetes hozzájárulását követően hasz-

nálhatja fel.

Elsőbbségi (törzs-) vagyon 28. §

(1) Elsőbbségi vagyon a jelen törvény céljaira az állam, a nagyobb területi egység vagy község ingatlan vagyona, melyet az állam, a nagyobb területi egység vagy a község mint alapító, vagy a társulás tagja apportált, és amely kizárólagosan azt a célt szolgálhatja, amelyért a társulást megalapították

(2) Az elsőbbségi vagyon más személyre nem ruházható át, nem adható bérbe vagy kölcsön, nem zálogosítható el vagy terhelhető meg más módon, sem egyéb módon nem használható fel a társulás vagy harmadik személy kötelezettségeinek biztosítékaként. Az elsőbbségi vagyont az ingatlankataszterben megjegyzéssel¹⁰⁾ jelölik meg a társulás azon tagjának javaslatára, aki az elsőbbségi vagyont bevitte a társulásba.

(3) Az elsőbbségi vagyonra nem vonatkozik a végrehajtási határozat, a végrehajtás, és nem képezi részét a csődeljárásnak.

(4) Ha a társulást megszüntetik, a felszámolóbiztos köteles az elsőbbségi vagyon térítés fejében felkínálni a társulás azon tagjának, amely az elsőbbségi vagyont a társulásba bevitte. Ha ez a személy nem mutat érdeklődést az elsőbbségi vagyon iránt, a felszámolóbiztos térítés fejében felajánlja azt az államnak, a nagyobb területi egységnek vagy a községnek, amelynek területén a társulás székhelye van vagy ahol a társulásnak az a tagja található, amely az elsőbbségi vagyont a társulásba bevitte. Ha ezen jogalanyok sem mutatnak érdeklődést az elsőbbségi vagyon iránt, a felszámolóbiztos térítés fejében felajánlja azt más nagyobb területi egységnek vagy a községnek.

(5) A felszámolóbiztos az elsőbbségi vagyon 4. bekezdés szerinti vételi ajánlatát igazságügyi szakértő által készített értékbecslés alapján teszi meg.

A társulás költségvetése 29. §

(1) A társulás jóváhagyott költségvetés alapján gazdálkodik.

(2) A társulás költségvetése tartalmazza az összes költségvetési bevételt és kiadást, az érintett naptári évre állítják össze és hagyják jóvá.

(3) A költségvetés javaslatát jóváhagyás céljából az igazgató terjeszti a közgyűlés elé, legkésőbb két hónappal azon naptári év kezdete előtt, amelyre a költségvetés készül. A közgyűlés a társulás költségvetését legkésőbb azon naptári év decembereinek 31. napjáig hagyja jóvá, amely megelőzi azt a naptári évet, melyre a költségvetés készül.

Könyvvitel és évről-évről jelentés 30. §

(1) A társulás könyvelést vezet külön jogszabály szerint.⁸⁾ A társulás könyvviteli időszaka a naptári év.

(2) A társulásnak könyvvitelében külön vezeti a létrehozása céljainak teljesítésével kapcsolatos nyereségeket és a költségeket, valamint a vállalkozási tevékenységével kapcsolatos nyereségeket és költségeket.

(3) A könyvelési zárást könyvvizsgálónak kell hitelesítenie, ha

- a) az Európai Unióból, az állami költségvetésből, állami alap költségvetéséből, a nagyobb területi egység költségvetéséből és a község költségvetéséből nyújtott eszközök éves szinten a könyvelési zárás évében meghaladják a 33 000 eurót, vagy
- b) a társulás éves összbevétele a könyvelési zárás évében meghaladja a 170 000 eurót.

(4) A könyvelési zárást és a könyvvizsgáló 3. bekezdés szerinti jelentését a könyvelési zárások nyilvántartójának^{10a)} nyilvános részében közzéteszik legkésőbb a következő év áprilisának 15. napjáig.

31. §

(1) A társulás az évről-évről jelentést a közgyűlés, az egyezmény vagy az alapszabály által meghatározott időpontig dolgozza ki a naptári év lejártát követően, legkésőbb a következő év júniusának 30. napjáig.

(2) Az évről-évről jelentés tartalmazza

a) a naptári évben végzett tevékenység áttekintését a társulás céljai és feladatai szempontjából,

b) a naptári évben végzett azon tevékenységek különálló áttekintését, amelyek társfinanszírozója az Európai Unió vagy az állami költségvetés volt,

c) a társulás szervei tevékenységének áttekintését,

d) a könyvelési zárásban szereplő alapadatok értékelését,

e) a pénzbevételek és kiadások áttekintését,

f) a bevételek és kiadások áttekintését nagyságuk szerint a forrásaik alapján történő bontásban,

g) a társulás vagyonának állapotát és mozgásait, illetve a kötelezettségeit,

h) a társulás szerveinek változásait és új összetételét, ha azokra a naptári év folyamán került sor,

i) a tájékoztatást a társulás tervezett tevékenységéről,

j) egyéb, a közgyűlés által meghatározott adatokat.

(3) Az évről való jelentést legkésőbb a következő év júliusának 15. napjáig el kell helyezni a könyvelési zárások nyilvántartójának nyilvánosan hozzáférhető részében. Ha a társulás ezt a kötelezettséget nem teljesíti a nyilvántartó hatóság által megszabott póthatáridőben sem, a nyilvántartó hatóság bíróságon indítványozza a társulás megszüntetését.

(4) Az évről való jelentést nyilvánosság számára elérhetővé kell tenni a társulás székhelyén.

32. §

A társulás és a tagok felelősségviselése

(1) A társulás kötelezettségeiért teljes vagyonával viseli a felelősséget.

(2) A társulás tagjai, melyek a szlovák joghatóság alá esnek, csak a nyilvántartásba bejegyzett be nem fizetett vagyonhányaduk terjedelmében kezeskednek a társulás kötelezettségeiért. A társulás tagjai, melyek külföldi joghatóság alá esnek, az egyezményben korlátozhatják kezességüket a társulás kötelezettségeiért.

Közigazgatási vétség 32.a §

(1) A nyilvántartó hatóság 50 eurótól 500 euróig terjedő bírságot róhat ki a társulásra, mely nem jelentette be a nyilvántartó hatóságnak a 8. §. 2. bek. szerinti bejegyzett adatok változását.

(2) A bírság nagyságának kivétekor figyelembe veszik a jogsértő tevékenység súlyosságát, módját és körülményeit.

(3) A bírság kivételéről folytatott eljárás egy évvel azon naptól számítva kezdhető meg, amikor a nyilvántartó hatóság tudomást szerzett a köteleltség-szegésről, legkésőbb azonban három éven belül azon naptól számítva, amikor a köteleltség-szegésre sor került.

(4) A bírság az állami költségvetés bevétele.

Tájékoztatási köteletség 33. §

A társulás köteles tájékoztatást közzétenni a vagyonával való gazdálkodásról

a külön jogszabályi rendelkezésekkel összhangban.11)

Külföldi társulás 34. §

(1) Külföldi jogi személy a Szlovák Köztársaság területén kívüli székhellyel, mely külön jogszabály szerinti1) társulás és azon állam joghatósága szerint, melynek a területén a székhelye van, a Szlovák Köztársaság területén azonos feltételekkel és azonos terjedelemben működhet, mint a jelen törvény és külön jogszabályi rendelkezés1) alapján megalapított társulás.

(2) A külföldi társulás azon tagjai, melyek szlovák jogalanyok, a külföldi társulás kötelezettségeiért a saját be nem fizetett pénzügyi betétük terjedelméig kezeskednek vagy kezességüket külön jogszabályi rendelkezés szerint korlátozzák. 11a)

Közös rendelkezések 35. §

(1) A társulás nyilvántartásba vételére, a nyilvántartásban szereplő adatok változásainak bejegyzetetésére, a társulás nyilvántartásból való törlésére és bírság kiszabására a 32.a § szerint az általános közigazgatási eljárási rend5b) vonatkozik, ha a jelen törvény 7 – 9. §-a másként nem rendelkezik.

(2) A szlovák jogalany tagállam területén alapított társulásban való részvételével és a javasolt egyezmény jóváhagyásával kapcsolatos eljárásban, az egyezmény módosításának jóváhagyás-

ban, a társulás nyilvántartásba történő bejegyzésében, a bírság kivetésében, a nyilvántartásban szereplő adatok változásainak nyilvántartói átvezetésében és a társulás nyilvántartásból való törölésében folyó eljárásban csak okirat alapján lehet eljárni.

(3) Feddhetetlenek a jelen törvény céljaira az a természetes személy tekintendő, akinél nem szerepel bejegyzés a bűnügyi nyilvántartóban vagy az ezzel azonos értékű nyilvántartóban. A feddhetetlenséget a jelen törvény céljaira a természetes személy hatósági erkölcsi bizonyítvánnyal igazolja, mely nem régebbi három hónapnál, azon illetékes állami hatóság állította ki, melynek a természetes személy állampolgára. Ha ilyen bizonylatot az érintett állam nem állít ki, az pótolható az érintett ország illetékes szerve által kiállított egyenértékű bűnügyi nyilvántartói kivonattal.

36. §

Átmeneti rendelkezések a 2015. április 1-jétől hatályos rendelkezésekhez
A 2015. április 1-je előtt megkezdett és jogerősen le nem zárt eljárást a 2015. március 31-éig hatályos törvény szerint kell lezárni.

II. cikkely

A Tt. 540/2001. sz., az állami statisztikáról szóló törvénye a Tt. 215/2004. sz. és a Tt. 358/2007. sz. törvénye értelmében az alábbi módon egészül ki:

1. A 27. §-ban az 5. bekezdés bővül f) ponttal:

„f) európai területi együttműködési csoportosulásnak a Szlovák Köztársaság Építésügyi és Régiófejlesztési Minisztériuma“.

2. A 27. § 7. bekezdésében a „bírságok,” szó után beillesztésre kerülnek „a Szlovák Köztársaság Építésügyi és Régiófejlesztési Minisztériuma“ szavak.

III. cikkely Hatálybalépés

A jelen törvény 2008. május 1-jén lép hatályba.

Ivan Gašparovič s. k.
Pavol Paška s. k.
Robert Fico s. k.

1) Az Európai Parlament és Tanács 1082/2006. sz., 2006. július 5-ei rendelete az az európai területi együttműködési csoportosulásról (Az Európai Unió Hivatalos Lapja | L 210/19, 2006. 7. 31.) a hatályos változatban

1a) Az 1082/2006. sz. rendelet 3. cikkelyének 1. bek. a hatályos változatban.

2) A Tt. 575/2001. sz., a kormány és a központi államigazgatási szervezetek tevékenységéről szóló törvénye 3. és 21. §-a a későbbi módosítások szerint.

A Tt. 25/2006. sz. közbeszerzésről és egyes más jogszabályi változásokról szóló törvénye 6. §-ának 2. bek. és 8. §-ának 1. bek. a) pontja a későbbi módosítások szerint.

Az 1082/2006. sz. rendelet 3. cikkelyének 1. bek. e) pontja a hatályos változatban.

3) A Tt. 302/2001. sz., a nagyobb területi egységek önkormányzatairól (önkormányzati kerületekről) szóló törvénye 11. §-a 2. bekezdésének i) pontja. A Szlovák Nemzeti Tanács 369/1990. sz., a községekről szóló törvénye 11. §-a 4. bekezdésének h) pontja és 21. §-a.

4) A Tt. 275/2006. sz., a közigazgatás informatikai rendszereiről és más jogszabályi módosításokról szóló törvénye a Tt. 678/2006. sz. törvénye értelmében.

4a) Az 1082/2006. sz. rendelet 4. cikkelyének 2, 3 pontja és 3.a cikkelye a hatályos változatban..

4b) Az 1082/2006. sz. rendelet 8. cikkelye a hatályos változatban..

4c) Az 1082/2006. sz. rendelet 4. cikkelyének 6. pontja és 6.a cikkelye a hatályos változatban.

5) Az 1082/2006. sz. rendelet 13. cikkelye a hatályos változatban..

lye a hatályos változatban..

5a) A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 270/1995. sz., a Szlovák Köztársaság államnyelvéről szóló törvényének 3. §-a a későbbi módosítások értelmében.

5b) A Tt. 71/1967. sz., a közigazgatási eljárásról szóló törvénye a későbbi módosítások értelmében.

5c) A polgári perrendtartás 247 – 250.k §-ai.

6) Az 1082/2006. sz. rendelet 4. cikkelye.

6a) Az 1082/2006. sz. rendelet 7. és 14. cikkelye a hatályos változatban..

7) Az 1082/2006. sz. rendelet 8. cikkelyének 1. bek. és 9. cikkelyének 1. bek. a hatályos változatban.

8) A Tt. 431/2002. sz., a könyvvitelről szóló törvénye a későbbi módosítások szerint.

9) A Tt. 283/2002. sz., az útiköltség-térítésről szóló törvénye a későbbi módosítások szerint.

9a) A Tt. 138/1991. sz., a községi vagyronról szóló törvénye 6. §-ának 5. bek. a későbbi módosítások szerint.

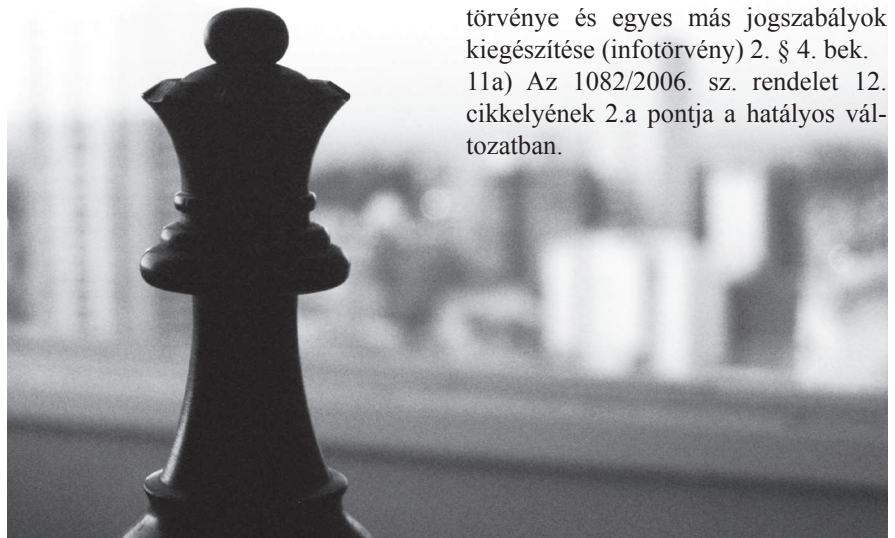
A Tt. 446/2001. sz., a nagyobb területi egységek vagyonáról szóló törvénye 6. §-ának 4. bek. a későbbi módosítások szerint.

10) A Tt. 162/1995. sz., az ingatlan-kataszterről és a tulajdonjog, valamint egyéb jogok bejegyzéséről szóló törvénye (kataszteri törvény) 38. és 39. §-a a későbbi módosítások értelmében.

10a) A Tt. 431/2002. sz. törvénye a Tt. 547/2011. sz. törvénye értelmében

11) A Tt. 211/2000. sz., az információkhoz való szabad hozzáférésről szóló törvénye és egyes más jogszabályok kiegészítése (infotörvény) 2. § 4. bek.

11a) Az 1082/2006. sz. rendelet 12. cikkelyének 2.a pontja a hatályos változatban.

Tisztelt olvasó!

Örömmel és tisztelettel ajánljuk figyelmébe honlapunkat.

Örömmel, mert minden alkotó embernek jól esik, ha munkája iránt érdeklődnek, s tisztelettel, mert úgy véljük, aki az önkormányzás iránt érdeklődik, elkötelezett híve a közéletnek és a demokráciának, amelyek olyan elvek, amelyekre Európa is épül. Ezt nem mi mondjuk, az Európa Tanács hangoztatja, ahogy azt is, hogy

„a helyi önkormányzatok minden demokratikus rendszer alapintézményét képezik”,

magyarázatként pedig még hozzáteszi: **„az állampolgárok közügyekben való részvételének joga egyike az Európa Tanács valamennyi tagállama által elfogadott demokratikus elvnek”,** és leszögezi, hogy **„e jog legközvetlenebbül a helyi szinten gyakorolható”.** (A Helyi Önkormányzatok Európai Chartája – Preambulum)

Hasznos időtöltést kívánunk mindenkinek honlapunkon!

Öry Péter, a Pro Civis Polgári Társulás elnöke

Szótár
Dokumentumok
Hírek
Rendeletek
Törvények
Jogi segítség
Címjegyzék
Minták
Állásfoglalások

RENDEZVÉNYEK TELJES KÖRŰ
KISZOLGÁLÁSA A TERVEZÉSTŐL
A MEGVALÓSÍTÁSIG

KIVÁLÓ ESZKÖZEINK,
PROFI SZAKTUDÁSUNK
ÉS SEGÍTŐKÉSZ HOZZÁÁLLÁSUNK
EGYÜTTESEN SZÜKSÉGESEK A SIKERHEZ

RENDELKEZÉSÜKRE ÁLL MINDEN
SZÜKSÉGES KIEGÉSZÍTŐ,
AMI EGY ZENEI ESEMÉNY IGÉNYES
LEBONYOLÍTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES

TOVÁBBI
INFORMÁCIÓK

+421 905 580 268

HANGOSÍTÁS, FÉNY, FEDÉS ÉS SZÍNPADTECHNIKA

WWW.4EVENT.SK

INFO@4EVENT.SK